بسم الله الرحمن الرحیم

www.takbook.com

تقدیم به:

شهدای مدافع حرم و شهدای سلامت

www.takbook.com

دوستت دارم همسر عزیزم

(روش‌های محبت ورزی به همسر در نگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام)

اسد الله طوسی

رحمت پوریزدی

www.takbook.com

سرشناسه: طوسی، اسدالله
عنوان و نام پدیدآور: دوستت دارم همسر عزیزم: (روش های محبت ورزی به همسر درنگاه اهل بیت علیهم‌السلام / تالیف اسد الله طوسی، رحمت پوریزدی.
مشخصات نشر: قم، انتشارات قدس، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۱۲۸ص.
شابک: ۳-۳۷۹۰۴۸-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص.۱۱۵-۱۲۱.
عنوان دیگر: روش های محبت ورزی به همسر درنگاه اهل بیت علیهم‌السلام.
موضوع: زناشویی(اسلام)
موضوع: Marriage - -Religious aspects - -Islam
موضوع: زناشویی(اسلام)—احادیث
موضوع: Marriage - -Religious aspects - -Islam - -Hadiths
شناسه افزوده: پوریزدی، رحمت، ۱۳۶۵-
رده بندی کنگره: BP258/5
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۲۵
شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۸۱۵۰۶

انتشارات قدس
قم/ خیابان شهدا / کوچه ممتاز/ پلاک ۶۹
تلفکس: ۳۷۷۴۴۰۵۳ ـ ۰۲۵
Quds Publication
Momtaz ave, Shohada St, Qom
Tel: +9825-37744053

دوستت دارم همسر عزیزم

(روش‌های محبت ورزی به همسر در نگاه اهل‌بیت علیهم‌السلام)

تالیف: اسدالله طوسی، رحمت پوریزدی

صفحه آرا: سید محمد رضا حسینی
طرح جلد: امین دریانورد
مدیراجرایی: محمد ترابی فر
قطع: رقعی/ ۱۲۸ص
نوبت چاپ: اول/ تابستان/ 99
ناشر: انتشارات قدس
چاپ: کمال الملک
قم، خیابان شهداء، کوچه ممتاز/تلفکس: ۳۷۷۴۴۰۵۳-۰۲۵
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۳-۳۷۹۰۴۸-۶۰۰-۹۷۸
قیمت: ۲۰۰۰۰

کلیه حقوق محفوظ می‌باشد

www.takbook.com

فهرست مطالب

دیباچه ۹
پیش گفتار ۱۲
تعریف محبت ۱۲
دوستی و محبت ،نیاز فطری انسان ۱۳
اهمیت و آثار محبت ورزی ۱۵

بخش اول:
محبت ورزی مستقیم

فصل اول: محبت ورزی گفتاری ۲۲
خوش سخن بودن ۲۲
دلجویی از همسر ۲۴
دوستت دارم ۲۶
عذرخواهی کردن ۲۷
با القاب زیبا صدا زدن ۲۸
سپاسگزاری ۳۰
تعریف و تمجید ۳۱
شوخی کردن ۳۴
دعا به همسر ۳۸
مشورت با همسر ۳۹
فصل دوم: محبت ورزی رفتاری ۴۱
کمک به همسر ۴۱

www.takbook.com

هدیه به همسر ۴۳
سوغات سفر ۴۴
وفای به قول و قرار ۴۵
دیدار اقوام همسر ۴۷
احترام به پدر و مادر همسر ۴۷
پرستاری در دوران نقاهت ۴۸
پرداخت مهریه ۴۹
لمس و بوسه ۵۰
چراغ روشن خانه ۵۲
دفترچه خاطرات ۵۳
وقت اختصاصی ۵۴
هوای خانه در سر ۵۵
احترام به سلیقه همسر ۵۶
کدبانوی نمونه ۵۷
پاسخ به نیاز جنسی ۵۸
اولویت توجه به همسر ۶۰
نگاه محبت به همسر ۶۱
چشم پوشی از خطا ۶۲
آشتی سریع ۶۲
خوش بینی ۶۳
لقمه نان و جرعه ای آب ۶۵
ایثار در حق همسر ۶۶
گذشت و بخشش ۶۸
لبخند زدن ۷۰

www.takbook.com

معطر شدن برای همسر ۷۰
یادداشت گذاشتن ۷۲
سفر با همسر ۷۳
خدمت به همسر ۷۵
تقسیم کار ۷۶
مدارا ۷۷
توقع به جا ۷۹
گوش دادن به سخن همسر ۸۰
آرامشگی ۸۲
همنشینی ۸۴
ادب در رفتار ۸۵
دست پر به خانه آمدن ۸۶
استقبال و بدرقه ۸۷
مدیریت خواسته‌ها ۸۹
رفع غم و غصه ۹۰
عدم تجسس ۹۱

بخش دوم:
محبت ورزی غیر مستقیم

سلام کردن ۹٤
پند و اندرز ۹۵
احترام به دوستان همسر ۹٦
تعریف و تمجید از همسر ۹۸
حفظ اسرار ۹۹

www.takbook.com

دعوت به علم آموزی ۱۰۱
دوریمی های خانوادگی ۱۰۲
احترام و مگریم فرزند ۱۰۳
تأمین رفاه و آسایش ۱۰۴
رفع نیازهای همسر ۱۰۷
تأمین آرامش و اطمینان ۱۰۸
گنج قناعت ۱۰۹
تواضع و فروتنی ۱۱۰
آینه همسر باشیم ۱۱۱
جمع بندی ۱۱۳
کتاب نامه ۱۱۵

آزمون ها

آزمون تشریحی ۱۲۴
جاهای خالی را پر کنید ۱۲۵
تستی ۱۲۶

www.takbook.com

دیباچه

www.takbook.com

خانواده اولین، مهم‌ترین و مقدس‌ترین تشکّل و اجتماع انسانی است و بخش اعظم موفقیت‌ها و شکست‌های انسان متأثر از موفقیت‌ها و شکست‌های خانواده است. محور و بنیاد اصلی هر خانواده و منشأ همه‌ی بودن‌ها و شدن‌های خانواده زن و شوهر هستند. همچنان که نوع و چگونگی روابط آن دو کیفیت پازل خانواده را شکل می‌دهد، همچنین، در شکل‌گیری شخصیت و شاکله‌ی خودشان و سپس در شکل‌گیری پازل شخصیتی و شاکله‌ی فرزندانشان نیز مؤثر است.

نیز این رابطه در مرئی و منظر دیگران قرار داشته و منشأ قضاوت‌های دیگران خواهد بود. به جهت اهمیت جایگاه خانواده و به‌تبع آن همسران، شریعت مقدس و مترقی اسلام، بر آن بسیار ارج نهاده، توصیه‌ها و الزاماتی برای شکل‌گیریِ آن تدبیر کرده است. تدابیری که اقدامات اولیه در جهت شکل‌گیری خانواده تا ارتباط همسران با یکدیگر و نیز تولید نسل و تربیت صحیح فرزند و... را شامل می‌شود.

ازجمله مهم‌ترین تدابیر ازاین‌دست، قرار دادن عشق و محبت و روابطی همراه با مهر و دلدادگی بین اعضای خانواده به‌ویژه زن و شوهر است[1]؛ زیرا محبت و مهرورزی از زیباترین و بنیادی‌ترین اصول حاکم بر روابط خانوادگی و به‌ویژه رابطه بین همسران موفق و بانشاط است و دین مبین اسلام نیز بر ابراز علاقه همسران به یکدیگر تأکید بسیار داشته و شیوه‌هایی را برای آن ارائه داده است. شایسته و نیکوست که همسران مهر و محبت را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم و به شیوه‌های

۱. «وَ مِنْ آياتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْواجاً لِتَسْكُنُوا إِلَيْها وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ في ذلِكَ لَآياتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ». (روم/۲۱).

www.takbook.com

گوناگون به یکدیگر ابرازکنند. اظهارعشق و محبت به همسر چندان تأثیرگذار است که اثر آنگاه تا سال‌ها در افراد باقی می‌ماند.

این حقیقت در کلام حکیمانه نبی مکرم اسلام حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم به زیبایی تمام چنین بیان‌شده است: «قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ إِنِّي أُحِبُّكِ لَا يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَداً؛ وقتی مرد به همسرش می‌گوید «دوستت دارم» این سخن او هیچ‌گاه از قلب زن بیرون نمی‌رود»[1]. نوشتار حاضر درصدد بررسی اموری دراین‌ارتباط، به‌ویژه رابطه همسران وکم وکیف عشق‌ورزی و محبت به همدیگر، با استفاده صحیح از آیات شریفه‌ی قرآن و بیانات اهل‌بیت علیهم السلام و سیره‌ی مبارکه‌ی ایشان، است. بدان امید که این اشارات پیوند محبت‌آمیز قلوب همسران را عمیق‌تر و روابط عاشقانه ایشان را استوارترگرداند و مقبول نظر مبارک حضرت حق سبحانه و تعالی و حضرت ولی‌عصر امام زمان (روحی له الفداء) بوده باشد.

اکنون و قبل از ورود به مباحث اصلی، ابتدا برای روشن شدن مسئله تعریفی روشن از محبت و عشق‌ورزی ارائه‌شده و بیان خواهد شد که محبت و عشق‌ورزی نیرویی خدادادی در انسان و از نیازهای فطری در بشر است. آنگاه اشاره‌ای هرچند مختصری به پیامدها و برکات محبت ورزی همسران به همدیگر خواهیم داشت.

۱. الکافی، ج ۵، ص ۵۶۹.

www.takbook.com

پیش گفتار

تعریف مَحبت

حُب و مَحبت، از ریشه «حُب» به معنای دانه‌ی گندم و جو و غلات دیگر است. همچنان‌که دانه، زمین را می‌شکافد و در آن جای می‌گیرد، محبت نیز، قلب انسان را شکافته در آن می‌نشیند. همچنین «حَب» تخم و بذر اولیه هر میوه‌ای است و شاید منشأ تحول معناییِ محبت که ریشه و مغز حیات است[1]، همین ویژگی بوده باشد. علامه مصباح یزدی (دام عزه) محبت را چنین معنا می‌کند:

«محبت، حالتی است که در دل یک موجود ذی‌شعور نسبت به چیزی که باوجود او ملایمت و با تمایلات و خواسته‌های او تناسبی داشته باشد، پدید می‌آید. محبت یک جاذبه ادراکی است همانند جاذبه‌های غیرادراکی؛ یعنی همان‌طور که در موجودات مادی فاقد شعور مثل آهن‌ربا، نیروی جذب و انجذاب وجود دارد، در موجود ذی‌شعور هم یک نیروی کشش شعوری و روشن وجود دارد. دل به یک‌طرف کشیده می‌شود و موجودی دل را به‌سوی خود جذب می‌کند که اسمش محبت است. ملاک این جذب و انجذاب، ملایمتی است که میان محب و محبوب وجود دارد؛ بنابراین محبت، به چیزی تعلق می‌گیرد که مُحب، ملایمت کمال آن را باوجود خودش دریافته باشد»[2].

۱. مفردات راغب، ص ۲۱۵

۲. اخلاق در قرآن، ج ۱، ص ۳۵۹

www.takbook.com

پیامبر مهربانی‌ها حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم در اهمیت و ضرورت مهرورزی و محبت ورزی می‌فرمایند: «كُلَّمَا ازْدَادَ الْعَبْدُ إِيمَاناً ازْدَادَ حُبّاً لِلنِّسَاءِ؛ هرگاه ایمان بنده‌ای از بندگان خدا فزونی یافت، محبت او به زن (همسرش) نیز افزایش خواهد یافت»[1]. در این بیان زیبا حضرت نه‌تنها محبت به همسر (زن) را نشان ایمان دانسته‌اند، بلکه افزایش محبت به زن را نشان افزایش ایمان می‌دانند.

دوستی و محبت، نیاز فطری انسان

محبت و عشق‌ورزی و دوست داشتن یکدیگر ازجمله اموری است که خالق متعال در سرشت و فطرت همه انسان‌ها نهاده است. به‌گونه‌ای که هر انسانی به‌صورت فطری چنین نیازی را در خود احساس کرده و در زندگی خود آن را تجربه نیزکرده است. این مسئله که مربوط به بُعد عاطفی نفس انسانی است، به اعتقاد برخی دانشمندان مخصوص انسان است و در دیگر موجودات حتی حیوانات یافت نمی‌شود. نیاز انسان به محبت کردن و محبت شدن چندان زیاد است که حتی در مواردی که این نیاز برآورده نشده و ارضا نشود، او دچار افسردگی و احساس بیهودگي ناشي ازعدم تعلق به‌کسي وعدم تعلق دیگري به اوشده و درنتیجه گرفتار انواع بیماری‌های روحی و روانی می‌شود. بعضاً نیز در مواردی که انسان خود را در جلب محبت دیگران ناکام دیده است، حتی دست به خودکشی نیز زده است. صفحات حوادث جراید و نشریات وگزارش‌های تاریخی گواه این ادعای واقعی

۱. دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۹۲.

www.takbook.com

است. البته نکته ظریفی که دانشمندان به آن اشاره دارند این است که به دلیل روابط نزدیک و صمیمي بین فرزندان با پدر و مادر و خویشان و دوستان، اهمیت این نیاز عاطفی و فطری و این خلأ دوستي برای بسیاری از انسان‌ها، چنان ماهي در آب که اهمیت آب را درک نمي کند، قابل درک نیست.

ریشه وجود چنین نیازی در وجود انسان، رنج از تنهایی در اوست. انسان همواره از تنهایي رنج مي‌برد و در پي آن است که بین او و دیگران رفاقت، انس و محبت برقرارگردد و از زندان تنهایي رهاگردد.

و بالاخره، علت اصلی و اساسيِ محبت ورزی در انسان، حس کمال جویي او و احساس وجود کمال در محبوب است. انسان فطرتاً کمال خواه است و به طوری کلی، به‌سوی هرکسی که در وی کمال سراغ داشته باشد، جلب و جذب شده و نسبت به وی انس و علاقه پیدا می‌کند. چراکه نزدیکی و انس با وی را وسیله‌ای برای رفع نقص خود و استکمالی برای خود می‌داند. این مسئله مهم باعث شده است تا بعضاً هرچند ارتباط نزدیک و مستقیمي با شخص برخوردار از کمال نداشته باشد و از ناحیه‌ی وي نفعي به او نرسد، باز همه به او علاقه داشته و دوستش دارد[1].

---

۱. برای آگاهی بیشتر دراین‌ارتباط ر.ک: بال‌های پرواز (آگاهی و بالندگی)، علامه محمدتقی مصباح یزدی، قم، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی، ۱۳۹۸ و آبراهام مزلو، انگیزش و شخصیت، ترجمه رضوانی، مشهد، آستان قدس رضوی ۷، ۱۳۶۷؛ و عبدالله نصری، سیمای انسان کامل از دیدگاه مکاتب، تهران، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۱.

www.takbook.com

اهمیت و آثار محبت ورزی

بی‌شک محبت و مهرورزی، همانند دیگر رفتارهایی که از انسان سر می‌زند، دارای پیامدها و آثاری است. همچنان‌که از بیان حکیمانه نبی مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دربند پیشین استفاده شد، مهرورزی انسان نسبت به دیگران به‌ویژه همسر دارای پیامدها و برکات خوشایندی برای انسان است. مرحوم شهید آیه الله مرتضی مطهری (رضوان‌الله علیه) در اهمیت محبت چنین می‌فرمایند:

«یکی از چیزهایی که بشر به آن محتاج است محبت است. انسان، هم احتیاج دارد به اینکه دوست بدارد و هم احتیاج دارد به اینکه او را دوست بدارند؛ هم ذخیره دارد برای محبت دیگران و هم خودش تنها در وجود خودش نمی‌گنجد، جاهایی هم در وجود دیگران می‌خواهد؛ هم در رواق دل خودش خانه‌های خالی برای دیگران دارد و هم خانه‌ها در رواق‌های دل دیگران می‌خواهد»[1].

آن شهید عزیز در مقام بیان آثار عمیق انگیزشیِ عشق و محبت چنین می‌فرمایند:

«عشق و محبت، سنگین و تنبل را چالاك و زرنگ می‌کند و حتی از کودن، تیزهوش می‌سازد. پسر و دختری که هیچ‌کدام آن‌ها در زمان تجردشان در هیچ‌چیزی نمی‌اندیشیدند مگر در آنچه مستقیماً به شخص خودشان ارتباط داشت، همین‌که به هم دل بستند وکانون خانوادگی تشکیل دادند برای اولین بار خود را به سرنوشت موجودی دیگر علاقه‌مند می‌بینند، شعاع خواسته‌هایشان

۱. یادداشت‌های استاد مطهری، ج ۵، ص ۱۰۷.

www.takbook.com

وسیع‌تر می‌شود و چون صاحب فرزند شدند به‌کلی روحشان عوض می‌شود. آن پسرك تنبل و سنگین اکنون چالاك و پرتحرك شده است و آن دخترکی که به زور هم از رختخواب برنمی‌خاست اکنون تا صدای کودك گهواره نشینش را می‌شنود، همچون برق می‌جهد. کدام نیروست که لَختی و رخوت را برد و جوان را این‌چنین حساس ساخت؟ آن، جز عشق و محبت نیست»[1].

محبت آثار شگفت‌انگیزی در روابط و دوام پیوند زناشویی دارد. ابراز محبت موجب خواهد شد مرد یا زن همه‌ی توجه همسرش را به خویش جلب کند؛ و چشم و دل او را از خود لبریز سازد تا جایی برای چیزی یا کسی در ذهن و قلب او باقی نگذارد. رابطه همسران اگر با صمیمیت و مهربانی همراه باشد، موجب گرمابخشی و نشاط بین همسران و دوست داشتن یکدیگر می‌گردد. در این راستا امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرمایند: «مَنْ تَأَلَّفَ النَّاسَ أَحَبُّوه؛ هرکس با مردم صمیمی باشد، مردم او را دوست خواهند داشت».[2]

همچنین به بیان قرآن کریم، از حکمت‌ها و آثار پیوند زناشویی به دست آوردن آرامش است: «وَ مِنْ آياتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْواجاً لِتَسْكُنُوا إِلَيْها وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ في ذلِكَ لَآياتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ؛[3] و یکی از آیات او این است که برای شما از خود شما همسرانی خلق کرد تا به‌سوی آنان میل کنید و آرامش گیرید

۱. مجموعه آثار، ج ۱۶، ص ۲۴۵.

۲. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۹۴۵۲.

۳. روم/۲۱.

www.takbook.com

و بین شما مودت و رحمت قرارداد و در همین نشان هایی هست برای مردمی که تفکر کنند.».

این آرامش حاصل ابراز عشق و محبت است. در پی بیان علاقه به همسر، آرامش نیز سایه‌ی خود را بر زندگی زناشویی می‌اندازد. البته این محبت باید اظهار و بیان شود ولی ازآنجاکه در مواردی زن و مرد به لزوم ابراز علاقه توجه ندارند و یا به روش‌ها و ابزار محبت ورزی علاقه به همسر آگاهی ندارند، سخنی به زبان می‌آورند و رفتاری از ایشان سر می‌زند که منجر به تردید و بی‌اعتمادی در همسر می‌شود. ازاین‌رو شایسته است همسران به یکدیگر عشق بورزند و این عشق را به گونه‌های مختلف و به‌طور شفاف ابراز کنند تا حس اعتماد در آن‌ها زنده شود و باگذشت زمان بر عمق و کیفیت آن افزوده شود[1]. براثر ابراز محبت زمینه‌های کدورت نیز از بین می‌رود و مانع از بروز مشکلات می‌شود و در برطرف کردن مسائلی که در زندگی پیش می‌آید تأثیر به سزایی دارد.

آثار بسیاری برای ابراز عشق و محبت شمرده‌اند ازجمله می‌توان به این چند مورد اشاره کرد:

۱. صفا و صمیمیت بیشتر و بهتر،

۲. جلب اعتماد،

۳. جلب توجه همسر،

۱. همسران شایسته، ص ۲۴۸.

www.takbook.com

۴. استحکام بنیان خانواده،

۵. خود پنداره شخصیتی مثبت،

۶. بهره‌مندی دنیوی و اخروی،

۷. لذت بردن از زندگی و ارتباط با دیگران،

۸. جلوگیری ازکدورت‌ها،

۹. خودباوری مثبت،

۱۰. داشتن خانواده‌ای پرنشاط و شاداب،

۱۱. نجات فرزندان از جدایی پدر و مادر و بی‌سرپرستی،

۱۲. دل گرمی به کسب‌وکار و فعالیت‌های مربوط به معاش،

۱۳. نجات اعضای خانواده ازانواع آلودگی‌ها وانحراف‌های اخلاقی ورفتاری،

۱۴. شکوفایی استعدادها و توانمندی‌های خدادادی اعضای خانواده به‌طور درست وکامل،

۱۵. دل گرمی همه اعضا به خانه و خانواده و حاکمیت عشق و دل دادگی به هم و دل درگرو غیر نسپردن[1].

نکته آخر این که ابراز عشق و علاقه و محبت ورزی به دیگران، به‌ویژه همسر به گونه‌های مختلف ممکن است. می‌توان به‌طور مستقیم به ایشان محبت ورزید و یا به گونه‌ای غیرمستقیم عشق خود را به او نشان داد. نیز بهره بردن از نعمت بیان و

۱. همسران شایسته، ص ۲۴۲.

www.takbook.com

زبان و استفاده از آرایه‌های ادبی در نشان دادن عشق و محبت برای ما ممکن است، همچنان‌که استفاده از توان رفتار و انجام دادن برخی کارها نیز در این راه ما را به مقصد رهنمون می‌شود.

اکنون ما درصدد بررسی اموری ازاین‌دست در ارتباط باکم وکیف عشق‌ورزی و محبت همسران به همدیگر، با استفاده صحیح از آیات شریفه‌ی قرآن و بیانات اهل‌بیت علیهم‌السلام و سیره‌ی مبارکه‌ی ایشان، هستیم. در پایان از خداوند حنان و منان سپاسگزاریم که توفیق را رفیق راهمان ساخت تا با سخنان نورانی و سیره‌ی مبارکه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل‌بیت علیهم‌السلام آشنا شویم و از صاحب‌نظران و خوانندگان محترم می‌خواهیم که کاستی‌ها را بر ما ببخشایند؛ و ما را از نگاه دقیق خود در نقد و پیشنهاد محروم ننمایند.

الحمد لله رب‌العالمین

۹۸/۱۰/۱۱

ولادت حضرت زینب علیهاالسلام

ryazdi۱۳۹۵@gmail.com

www.takbook.com

www.takbook.com

www.takbook.com

وقتی نسبت به خود و یا دیگری حب و علاقه‌ای در دل داشته باشیم و درصدد ابراز و نشان دادن آن باشیم، بی‌شک دست به اقداماتی می‌زنیم و آن را در قالب‌های رفتاریِ گوناگون نشان می‌دهیم. بیان کلمات، فرستادن نامه، خرید هدیه، دفاع از او، بوسیدن، بغل کردن و...، ازجمله‌ی آن اقدامات است. در این صورت، مهر و محبت خود به دیگران را به‌صورت مستقیم نشان می‌دهیم. این رفتارهای محبت‌آمیز به دوگونه زبانی و غیرزبانی میسر است.

فصل اول: محبت ورزی گفتاری

ازجمله ابراز محبت‌های مستقیم نسبت به دیگران، ابراز محبت زبانی است. در این نوع ابراز محبت‌ها طرفین برای نشان دادن عشق و علاقه به همدیگر، از قواعد گفتاری و استفاده ازکلمات، عبارات، مثل‌ها، اشعار، اشارات و کنایات زبانی و نوشتاری و نظایر آن بهره می‌برند. البته، همچنان که توانمند بودن در به کارگیری این فن برای رسیدن به هدف بسیارکارساز است، عدم دقت در این کار ممکن است به نقض غرض منتهی شده ما را از مقصدمان دورکند. اکنون به مواردی از محبت ورزی زبانی اشاره می‌کنیم:

خوش سخن بودن

پیشوای اول شیعیان امیرالمؤمنین علیه‌السلام درمقام تجلیل از نعمت بی‌بدیل بیان و زبان می‌فرماید:

www.takbook.com

«مَا مِنْ شَيْءٍ أَجْلَبُ لِقَلْبِ الْإِنْسَانِ مِنْ لِسَان؛ هیچ‌چیز برای قلب انسان‌ها جذب کننده‌تر از زبان نیست»[1].

نیک گفتار بودن هنگام سخن گفتن با همسر و او را با القاب و صفات پسندیده صدازدن از روش‌های معجزه‌آسای ابراز محبت و عشق به همسر است. همسران موفق در هر درخواستی از همسرشان، با افزودن صفتی به اول یا آخر درخواستشان می‌گویند: عزیزم لطف می‌کنی چای بریزی؟ کدبانوی مهربانم لباس مرا اتو می‌زنی؟ آقای خوشگلم می شه آخر هفته بریم مسافرت؟

مهارت حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام در استفاده از ابزار زبان برای نشان داده عشق و علاقه خویش به همسرشان امیرالمؤمنین علیه‌السلام در این عبارت زیبای ایشان خطاب به همسرشان نمایان است:

«رُوحِي لِرُوحِكَ الْفِدَاءُ، وَ نَفْسِي لِنَفْسِكَ الْوِقَاءُ[2]؛ جانم به فدایت و خودم به قربانت»

همچنین در گفت‌وگوی دیگر بین این دو بزرگوار، امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام نهایت عشق و محبت خود به همسرگرامی‌شان حضرت زهرا علیهاالسلام را این‌گونه ابراز داشتند و خطاب به ایشان فرمودند:

«بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي[3]؛ پدرم و مادرم فدای تو [ای فاطمه]».

---

۱. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۴۱۶۳.

۲. مدینه المعاجز، ج ۳، ص ۳۶۹.

۳. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۵۳.

www.takbook.com

دلجویی از همسر

آدمی همواره در حال تحول و دگرگونی است. عوامل بیرونی و درونی بسیاری بر انسان تأثیر می‌گذارد یا از وی تأثیر می‌پذیرند. گاهی غمگین و ناراحت، گاهی خوشحال و خندان. گاهی دنیا را همچون بهشتی باصفا و دل‌انگیز و گاهی جهنمی سوزان و ابدی می‌بیند در چنین شرایطی به‌شدت نیازمند همدل و همراهی است تا با وی درد دل کند و با او انس بگیرد.

همسران می‌توانند سنگ صبور هم باشند و برای یکدیگر گره‌گشا باشند حتی اگر همسران نتواند مسئله‌ی یکدیگر را حل کنند، شنیدن سخن و درد دل کردن نزد همدیگر به‌تنهایی، نویدبخش آرامش است و از غم و اندوه روحی و روانی می‌کاهد. مهر و محبت و ابراز آن فقط برای دوران خوشی و سرور نیست بلکه شایسته است دامنه و گستره محبت، ناخوشی‌ها و سختی‌ها را نیز پوشش دهد و از رنج و آلام بکاهد. در منابع تاریخی از سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در برخورد با همسر بیمارشان حضرت خدیجه کبری علیها السلام چنین گزارش شده است:

«زمانی که همسر گرامی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خدیجه کبری علیها السلام بیمار شد- همان بیماری که به سبب آن درگذشت- رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر ایشان وارد شدند و فرمودند: ای خدیجه، برایم بسیار سخت و ناگوار است که تو را این گونه ببینم. البته

www.takbook.com

خداوند در بسیاری از چیزهایی که برای ما سخت است و ناگوار است خیر کثیر قرار داده است»[1].

رسول خدا صلی الله علیه و آله و خدیجه کبری علیها السلام نه‌تنها عشقشان را در دل پنهان نمی‌داشتند بلکه باظرافتی خاص آن را ابراز می‌کردند. رسول خدا صلی الله علیه و آله در پیغامی که به ایشان فرستادند فرمود:

«همسرم خدیجه! گمان مبر که دوری‌ام از تو باهدف دور شدن از تو یا از سر خشم و غضب به تو بوده، بلکه دستور خداوند چنین بوده است تا امر او برپا شود. جز خیر را در این دوری گمان مبر؛ و خداوند (به سبب این گذشت تو) هرروز بارها نزد بزرگوارترین ملائکه خود به تو مباهات می‌کند.»[2].

در این دو نمونه از سیره‌ی مبارکه‌ی رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله، ابراز عشق و دلدادگی به همسر عزیز و گرامی‌شان حضرت خدیجه کبری علیها السلام به‌خوبی نمایان است حضرت در این رفتار کریمانه، هم به شأن منزلت این بانوی مکرمه توجه

---

۱. «وَ لَمَّا مَرِضَتْ مَرَضَهَا الَّذِي تُوُفِّيَتْ فِيهِ دَخَلَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللهِ فَقَالَ لَهَا بِالْكُرْهِ مِنِّي مَا أَرَى مِنْكِ يَا خَدِيجَةُ وَ قَدْ يَجْعَلُ اللهُ فِي الْكُرْهِ خَيْراً كَثِيراً أَ مَا عَلِمْتِ أَنَّ اللهَ قَدْ زَوَّجَنِي مَعَكِ فِي الْجَنَّةِ مَرْيَمَ بِنْتَ عِمْرَانَ وَ كُلْثُمَ أُخْتَ مُوسَى وَ آسِيَةَ امْرَأَةَ فِرْعَوْنَ قَالَتْ وَ قَدْ فَعَلَ اللهُ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ: بِالرِّفَاءِ وَ الْبَنِينَ»؛ بحار الأنوار، ج۱۹، ص ۲۰

۲. «مُحَمَّدُ الْعَلِيُّ الْأَعْلَى يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلَامَ وَ هُوَ يَأْمُرُكِ أَنْ تَعْتَزِلَ عَنْ خَدِيجَةَ أَرْبَعِينَ صَبَاحاً فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله وَ كَانَ لَهَا مُحِبّاً وَ بِهَا وَامِقاً قَالَ فَأَقَامَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله أَرْبَعِينَ يَوْماً يَصُومُ النَّهَارَ وَ يَقُومُ اللَّيْلَ حَتَّى إِذَا كَانَ فِي آخِرِ أَيَّامِهِ تِلْكَ بَعَثَ إِلَى خَدِيجَةَ بِعَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ وَ قَالَ قُلْ لَهَا يَا خَدِيجَةُ لَا تَظُنِّي أَنَّ انْقِطَاعِي عَنْكِ [هِجْرَةٌ] وَ لَا قِلًى وَ لَكِنْ رَبِّي عَزَّ وَ جَلَّ أَمَرَنِي بِذَلِكَ لتنفذ [لِيُنْفِذَ] أَمْرَهُ فَلَا تَظُنِّي يَا خَدِيجَةُ إِلَّا خَيْراً فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَيُبَاهِي بِكِ كِرَامَ مَلَائِكَتِهِ كُلَّ يَوْمٍ مِرَار». بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۷۸.

www.takbook.com

فرمودند و هم به نیاز ایشان به همدلی در آن حال ناخوشی و بیماری و بالأخره، حضرت به‌خوبی می‌دانند، عاشق دلداده‌ای چون خدیجه کبری علیهاالسلام، دوری معشوقی چون رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله را تحمل نمی‌کند. حضرت با فرستادن پیامی، ضمن دلجویی از همسرشان، او را به این مهم توجه دادند که هم به ایشان توجه دارند و هم سپاسگزار او هستند.

دوستت دارم

کُل مَن لَم یَعشق الوجه الحسن　　قَرِّب الجُلَّ الیه و الرَّسن

یعنی آن‌کس را که نبود عشق یار　　بهر او پالان و افساری بیار[1]

شایسته است همسران این جمله جادویی «دوستت دارم» را روزانه به همسر خود هدیه دهند تا شور و نشاط زندگی دوچندان شود و پیوند مهر و محبت محکم‌تر گردد.

مردی از امام صادق علیه‌السلام پرسید: «کسی می‌گوید که دوستت دارم. من از کجا بدانم که {واقعاً} دوستم دارد؟ امام پاسخ داد: دلت را بیآزمای. اگر دوستش داشتی، او نیز تو را دوست دارد»[2].

در حکمت‌های منسوب به امام علی علیه‌السلام می‌خوانیم:

---

۱. شیخ بهائی

۲. سَمِعْتُ رَجُلًا یَسْأَلُ أَبَا عَبْدِ اللهِ علیه‌السلام فَقَالَ الرَّجُلُ «یَقُولُ أَوَدُّكَ فَكَیْفَ أَعْلَمُ أَنَّهُ یَوَدُّنِي فَقَالَ امْتَحِنْ قَلْبَكَ فَإِنْ كُنْتَ تَوَدُّهُ فَإِنَّهُ یَوَدُّكَ». الکافی، ج ۲، ص ۶۵۲.

www.takbook.com

«هرگاه درباره دوستی کسی شک کردی، از دل خود درباره او بپرس»[1].

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله درکلامی شیوا و زیبا می‌فرماید:

«قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ إِنِّي أُحِبُّكِ لَا يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَداً؛ این سخن مرد به زن که «دوستت دارم» هرگز از دل زن بیرون نمی‌رود»[2].

نیز آن حضرت علیه‌السلام درباره آگاه کردن و اظهار محبت زبانی توصیه می‌کنند:

«هرگاه یکی از شما برادر{مسلمان} خود را دوست می‌دارد او را { از این دوستی} باخبر کند چراکه این کار، افراد را بیشتر به هم پیوند می‌دهد»[3].

عذرخواهی کردن

اگر پوزش نکو باشد زکِهتر　　نکوتر باشد آمرزش ز مِهتر[4]

هم عذرخواهی و هم پذیرش عذر، نوعی انعطاف نشان دادن در برابر اقدام دیگران است و این اقدام، گاه موجب فرونشاندن خشم دو طرف می‌شود. به همین سبب، رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله بهترین زنان امت خویش را کسانی می‌دانند که برای فرونشاندن خشم شوهر، انعطاف نشان می‌دهند. ایشان دربیانی شیوا می‌فرماید:

«خَيْرُ نِسَائِكُمُ» بهترین زنان شما، زنانی هستند که در خلوت با شوهرش کاملاً راحت و آزاد باشد و شرم و حیا را کنار بگذارد و وقتی خشمگین می‌شود یا همسرش

---

۱. «إذا شَكَكتَ في مَوَدَّةِ إنسانٍ فَاسأَل قَلبَك عَنهُ». شرح نهج‌البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ح ۷۰۱.

۲. الکافی، ج ۵، ص ۵۶۹.

۳. «إِذَا أَحَبَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُعْلِمْهُ فَإِنَّهُ أَصْلَحُ لِذَاتِ الْبَيْنِ». النوادر (راوندی)، ص ۱۲.

۴. اسعد گرگانی.

www.takbook.com

بر او خشم می‌گیرد به شوهرش می‌گوید: «دستم را در دست تو می‌گذارم و خواب را به چشمم راه نمی‌دهم تا وقتی که از من راضی شوی»[1].

توقع اینکه اعضای خانواده هیچ اشتباهی را در طول زندگی مرتکب نشوند به‌جا نیست؛ اما می‌شود از آن‌ها انتظار داشت که در صورت بروز اشتباه عذرخواهی کنند و دیگران نیز عذر آن‌ها را بپذیرند. اولین نتیجه عذرخواهی به خود انسان برمی‌گردد چراکه با پوزش خواستن به بزرگی و عزت خود کمک می‌کند.

امام علی علیه‌السلام در پذیرفتن عذر می‌فرماید: «اقْبَلْ عُذْرَ أَخِيكَ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عُذْرٌ فَالْتَمِسْ لَهُ عُذْراً؛ پوزش مسلمان را بپذیر و هرگاه عذری ندارد، عذری برای او بتراش»[2].

این رویه عمل کردن نشان از بالاترین حدِّ بزرگ‌منشی و کرامت درباره بندگان خدا، به‌ویژه همسر است و بی‌شک خداوند چنین رفتارکردن با همسر را بی‌پاسخ نمی‌گذارد.

با القاب زیبا صدا زدن

همسران عاشق هیچ‌گاه نام هم دیگر را بدون صفت نمی‌آورند. آن‌ها به دنبال هر درخواستی از کلمات مثبت و پرانرژی استفاده می‌کنند و نام هم دیگر را بدون

---

۱. «خَيْرُ نِسَائِكُمُ الَّتِي إِذَا دَخَلَتْ مَعَ زَوْجِهَا خَلَعَتْ دِرْعَ الْحَيَاءِ وَ قَالَ علیه‌السلام الَّتِي إِنْ غَضِبَتْ أَوْ غَضِبَ تَقُولُ لِزَوْجِهَا يَدِي فِي يَدِكَ لَا أَكْتَحِلُ عَيْنِي بِغُمْضٍ حَتَّى تَرْضَى عَنِّي». بحارالانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۳۹.

۲. تحف العقول، ص ۱۱۲.

www.takbook.com

صفت خوب و پسندیده نمی‌آورند چراکه به شخصیت همسرشان اهمیت می‌دهند. حضرت علی علیه‌السلام و فاطمه علیهاالسلام همیشه یکدیگر را با القاب وکنیه که نمونه‌ای از رعایت ادب و احترام دوسویه در روابط انسانی است می‌خواندند، تعابیر چون:

«یابنَ عَمّ؛ ای پسرعمو»، «یا ابالحسن»«یَا وَصِيَ رسول‌الله»، «یَا بِنْتَ رسول‌الله»، «یَا قُرَّةَ عَيْنِ الرَّسُول»...

درباره اهمیت استفاده ازالقاب وکنیه‌ها واسامی محبوب وموردعلاقه دیگران، هنگام مخاطب قراردادن ایشان، امام باقر علیه‌السلام می‌فرماید:

«ما اهل‌بیت علیهم‌السلام البته برای فرزندانمان، از همان سن طفولیت، کینه‌ای برمی‌گزینیم تا مبادا دیگران برچسب‌ها ولقب‌های زشتی را به آنان نسبت دهند»[1].

نیز رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید:

«ثَلَاثٌ يُصْفِينَ وُدَّ الْمَرْءِ» سه چیز است که دوستی مسلمان را با مسلمان دیگر خالص می‌گرداند: هنگامی که او را ملاقات می‌کند با خوش‌رویی با وی برخورد نماید؛ زمانی که خواست کنار او بنشیند برایش جا بازکند؛ به بهترین نامی که دوست دارد او را صدا زند.»[2].

---

۱. «إِنَّا لَنُكَنِّي أَوْلَادَنَا فِي صِغَرِهِمْ مَخَافَةَ النَّبَزِ أَنْ يُلْحَقَ بِهِمْ». الکافی، ج ۱۱، ص ۳۷۱.

۲. «ثَلَاثٌ يُصْفِينَ وُدَّ الْمَرْءِ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ يَلْقَاهُ بِالْبِشْرِ إِذَا لَقِيَهُ وَ يُوَسِّعُ لَهُ فِي الْمَجْلِسِ إِذَا جَلَسَ إِلَيْهِ وَ يَدْعُوهُ بِأَحَبِ الْأَسْمَاءِ إِلَيْهِ». الکافی، ج ۲، ص ۶۴۳.

www.takbook.com

سپاسگزاری

شکر نعمت از شکر شیرین‌تر است[1].

سپاسگزاری زمانی شیرین می‌شود که در عمل به بار نشیند. تشکر زبانی، کمترین رتبه تشکر است و تشکر قلبی و عملی بالاترین آن است. ازاین‌رو شایسته است همسر وجود همسرش را نعمت الهی بداند و به روش‌های گوناگون از وی تشکر کند. امام صادق علیه‌السلام دربیانی زیبا می‌فرماید:

«خَيْرُ نِسَائِكُمْ» بهترین زنان شما آن بانویی است که اگر به او چیزی دهند (و یا خدمتی کنند) سپاسگزاری می‌کند و چنانچه از او بازگیرند راضی باشد»[2].

امیر مؤمنان علیه‌السلام نقش سپاسگزاری در تقویت محبت و علاقه را این‌گونه بیان می‌کنند:

«شُكْرُكَ لِلرَّاضِي» سپاسگزاری تو از کسی که از تو راضی است، باعث رضایت و وفاداری بیشتر او می‌شود و «شُكْرُكَ لِلسَّاخِطِ» سپاسگزاری از کسی که از تو ناخشنود است، سبب رفع ناراحتی و پیدایش مهربانی او نسبت به تو می‌شود»[3].

از مصادیق آشکار سپاسگزاری در قبال نعمت، شکر عملی است؛ که می‌تواند در قالب‌های زیر ظاهر شود.

---

۱. داستان نامه بهمنیاری، ص ۶۷۴.

۲. «خَيْرُ نِسَائِكُمْ الَّتِي إِنْ أُعْطِيَتْ شَكَرَتْ وَ إِنْ مُنِعَتْ رَضِيَتْ». بحارالانوار، ج ۱۰۰، ح ۲۳۹.

۳. «شُكْرُكَ لِلرَّاضِي عَنْكَ يَزِيدُهُ رِضًى وَ وَفَاءً و شُكْرُكَ لِلسَّاخِطِ عَلَيْكَ يُوجِبُ لَكَ مِنْهُ صَلَاحاً وَ تَعَطُّفاً». عیون الحکم و المواعظ، ح ۵۲۱۳.

www.takbook.com

الف: توجه به نعمت بودن همسر: اینکه همسر نعمتی الهی است.

ب: احساس مسئولیت در قبال همسر: همسر را دَین و غرامتی بداند که خداوند به‌راحتی در اختیارش قرار داده است.

ج: درک موقعیت همسر و مراعات حال او: همسر و موقعیت‌های ویژه وی را درک کند. او را چون انسان بداند اما از جنسی دیگر و با تفاوت‌های آشکار و نهان.

د: گذشت و ایثار داشتن، رعایت حقوق همسر، اکرام و احترام به شخصیت همسر، چشم‌پوشی از خطاهای همسر از دیگر مصادیق قدردانی است.

حضرت علی علیه‌السلام در اهمیت و مراتب قدردانی چنین می‌فرماید:

«کسی که به او نیکی شده وظیفه دارد نیکی کننده را به‌خوبی پاداش دهد. اگر توان این کار را نداشت باید به‌خوبی تشکر کند و اگر زبانش از این کار هم قاصر بود. وظیفه دارد که ارزش آن نیکی را بشناسد و خوبی کننده را دوست داشته باشد و چنانچه از این کار هم کوتاهی کرد، شایسته نیکی نیست»[1].

تعریف و تمجید

گر در سفرم، تویی رفیق سفرم ور در حضرم، تویی انیس حضرم[2]

---

۱. «حَقٌّ عَلَى مَنْ أُنْعِمَ عَلَيْهِ أَنْ يُحْسِنَ مُكَافَاةَ الْمُنْعِمِ، فَإِنْ قَصُرَعَنْ ذَلِكَ وُسْعُهُ فَعَلَيْهِ أَنْ يُحْسِنَ الثَّنَاءِ، فَإِنَّ كَلَّ عَنْ ذَلِكَ لِسَانُهُ فَعَلَيْهِ بِمَعْرِفَةِ النِّعْمَةِ وَ مَحَبَّةِ الْمُنْعِمِ بِهَا، فَإِنْ قَصُرَعَنْ ذَلِكَ فَلَيْسَ لِلنِّعْمَةِ بِأَهْلٍ». الامالی (طوسی)، ص ۵۰۱، ح ۱۰۹۷.

۲. ابوسعید ابوالخیر.

www.takbook.com

هرکس، ازجمله همسر شما دارای صفات و رفتاری نیک است. نگذارید صفات نیک همسرتان درپیچ‌وخم زندگی نادیده‌گرفته‌شده و احیاناً پس ازمدتی ازبین برود. آن‌ها را یادآوری کنید تا عزت‌نفس همسرتان زیاد شود و منجر به کسب صفات نیک دیگر شود. تعریف و تمجید از داشته‌های او، از صفات جسمانی تا کارهایی که برای رفاه و آسایش خانواده انجام می‌دهد را در رفتار و گفتار نشان دهید. با تعریف و تمجید از همسر و به‌اصطلاح عامیانه، «هندوانه زیر بغل گذاشتن»، به‌ویژه وقتی با شوخی و مزاح همراه باشد، تأثیر شگفت‌انگیزی در وی داشته و به این کار به یک معنی دل او را به دست خواهیم آورد. علاوه بر این، آدمی، با همین تعریف و تمجید صحیح از طرف همسر و درنتیجه اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفسی که به دست می‌آورد، به پیشرفت‌های بزرگی درسعادت خانواده دست می‌یابد.

امام صادق علیه‌السلام درستایش ازهمسرشان حمیده می‌فرماید:

«حَمِيدَةُ مُصَفَّاةٌ مِنَ الْأَدْنَاسِ كَسَبِيكَةِ الذَّهَبِ؛ حمیده از هر نوع بدی پاک می‌باشد همچون شِمش طلا»[1].

در نقل دیگری، درگفتگوی بین رسول خدا و امیرالمؤمنین علیه‌السلام چنین آمده است:

روزی رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله از حضرت علی علیه‌السلام پرسیدند: كَيْفَ وَجَدْتَ أَهْلَكَ؛ همسرت را چگونه یافتی؟ حضرت علی علیه‌السلام درپاسخ ایشان فرمودند: نِعْمَ الْعَوْنُ

۱. الکافی، ج ۱، ص ۴۷۷.

www.takbook.com

عَلَی طَاعَةِ اللهِ؛ همسرم بهترین یاورم درراه اطاعت و بندگی خداوند است. ایشان همین سؤال را از دخترشان حضرت زهرا علیهاالسلام پرسیدند ایشان جواب دادند: «خَیْرَ بَعْلٍ؛ شوهری خوب و شایسته است.»[1].

همچنین از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل‌شده است که:

هنگامی که آیه تطهیر[2] نازل شد، رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله حضرت علی علیه‌السلام حضرت فاطمه علیهاالسلام و امام حسن و امام حسین علیهماالسلام را در زیر عبای خود، جمع نموده، آنان را اهل‌بیت خود معرفی کرد. در این هنگام، ام سلمه (همسر پیامبر) گفت: آیا من جز آنان نیستم؟ پیامبر فرمود: «إِنَّكِ عَلَى خَيْرٍ وَ إِنَّكِ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ؛ تو بر خیر و نیکی هستی؛ تو از همسران پیامبری»[3].

در این جریان پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله پاسخ همسرشان (ام سلمه) را با تعریف و تمجید بیان کردند تا با یادآوری برخی نکات مثبت وی، دل‌آزرده نشود.

ابراز محبت محدود به زمان حضور همسر نیست بلکه عاشق حقیقی در زمان نبود همسرش نیز از او به‌خوبی و نیکی یاد می‌کند. امام صادق علیه‌السلام در حدیثی شریف می‌فرماید:

---

۱. مناقب آل ابی‌طالب، ج ۳، ص ۳۵۶.

۲. «إِنَّما يُرِيدُ اللهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرا؛ خداوند فقط می‌خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل‌بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد». احزاب/۳۳.

۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۷.

www.takbook.com

درنبود برادرتان، به بهترین شکلی که دوست دارید درنبودتان از شما یاد کنند از او یاد کنید.»[1].

رسول خوبی‌ها حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: «مَنْ أَحَبَ شَيْئاً أَكْثَرَ مِنْ ذِكْرِه؛ هرکس چیزی را دوست بدارد، از آن بسیار یاد می‌کند»[2].

شوخی کردن

شوخی از بهشت آمده است[3].

شوخی و شوخ‌طبع بودن نمک و لازمه زندگی شاد و پرنشاط است. همسران نیز با ابراز شوخی‌های به‌جا و درست می‌توانند عشق خود را اظهار کنند.

از لقمان حکیم علیه‌السلام چنین نقل شده است

«سزاوار است انسان خردمند درمیان خانواده خود مانند کودک باشد اهل مزاح و شوخی پدرانه و شیرین کاری محبت‌آمیز باشد و چون در اجتماع و میان قوم خود درآید رفتاری مردانه داشته باشد.»[4].

الگو و سرمشق مسلمان حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید:

---

۱. «اذْكُرُوا أَخَاكُمْ إِذَا غَابَ عَنْكُمْ بِأَحْسَنِ مَا تُحِبُّونَ أَنْ تُذْكَرُوا بِهِ إِذَا غِبْتُمْ عَنْهُ». الامالی (طوسی)، ص ۲۲۵، ح ۳۹۱

۲. مجموعه ورام، ج ۱، ص ۷۴.

۳. کتاب کوچه، ج ۵، ص ۱۹۰۲. (از شوخی دوستان نباید رنجید).

٤. «ینبغی للعاقل ان یکون فی اهله کالصبی- یعنی فی المزاح- و حسن الخلق بالملاعبه والمطایبه فاذاکان فی القوم کان رجلا». لئالی الاخبار (تویسرکانی)، ج ۲، ص ۱۷۵ و ۲۰۹.

www.takbook.com

«الْخَلْقُ عِيَالُ اللهِ فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللهِ مَنْ نَفَعَ عِيَالَ اللهِ وَ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ سُرُوراً؛ مردم عائله خداوندند پس محبوب‌ترین آنان نزد خدا کسی است که سود به عائله خداوند برساند و خانواده‌ای را خوشحال کند»[1].

مرحوم مجلسی; در شرح کتاب شریف کافی، ذیل این روایت می‌فرماید:

«مقصود حضرت از «عیال» بندگان خداوند هستند که خداوند خالق ایشان و همانند یک پدر، سرپرست امور ایشان است. احوال ایشان را تقدیر کرده و رزق و روزی ایشان را به عهده دارد. مقصود حضرت از «احب الخلق الی الله» نیزکسانی اند که بیش از دیگر بندگان به خداوند نزدیک‌تر بوده و در اثر عبادات بیشتر و بهتر ثواب بیشتری نیز می‌برند. مقصود از «نفع رساندن به بندگان خداوند»، رساندن نعمتی از نعمت‌های الهی به ایشان و یا دفع خطر و ضرری از ایشان، یا ارشاد و هدایت کردن و یا آموزش دادن معارف به ایشان و یا رفع نیازی از ایشان و... در امور دنیوی و اخروی، می‌باشد. حضرت به این نکته مهم نیز توجه دادند که انجام این امور باید به گونه‌ای صحیح انجام شود تا آنچه خداوند برای ایشان ضمانت کرده است محقق گردد. مقصود از «ایجاد سرور و شادمانی در اعضای خانواده»، یا منفعت ویژه‌ای است که تمام اعضای خانواده و آشنایان را شامل شود و یا مقصود

۱. الکافی، ج ۲، ص ۱۶۴.

www.takbook.com

توجه دادن به این امر مهم است که هر منفعتی، وقتی به یکی از مؤمنین برسد، باعث سرور و شادمانی همه اعضای خانواده آن مؤمن خواهد شد.»[1].

ششمین پیشوای شیعیان امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

«مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَ فِيهِ دُعَابَةٌ»هیچ مؤمنی نیست مگر اینکه دُعابه دارد. راوی سؤال می‌کند که دُعابه چیست؟ حضرت می‌فرمایند: «الْمِزَاح» مقصود مزاح و شوخی است»[2].

یونس شیبانی می‌گوید:

روزی امام صادق علیه‌السلام از من پرسید شوخی کردن نزد شما چه جایگاهی دارد؟ گفتم: اندک! امام علیه‌السلام فرمود: این گونه نباشید! بی‌تردید، شوخی از خوش‌اخلاقی

---

۱. «الخلق عيال الله» العيال بالكسر جمع عيل كجياد و جيد و هم من يمونهم الإنسان و يقوم بمصالحهم، فاستعار لفظ العيال للخلق بالنسبة إلى الخالق، فإنه خالقهم و المدبر لأمورهم و المقدر لأحوالهم، و الضامن لأرزاقهم«فأحب الخلق إلى الله» أي أرفعهم منزلة عنده و أكثرهم ثوابا «من نفع عيال الله» بنعمة أو بدفع مضرة أو إرشاد و هداية أو تعليم أو قضاء حاجة و غير ذلك من منافع الدين و الدنيا، و فيه إشعار بحسن هذا الفعل فإنه تكفل ما ضمن الله لهم من أمورهم و إدخال السرور على أهل بيت إما المراد به منفعة خاصة تعم الرجل و أهل بيته و عشائره أو تنبيه على أن كل منفعة توصله إلى أحد من المؤمنين يصير سببا لإدخال السرور على جماعة من أهل بيته. (مراة العقول، ج ۹، ص ۳).

۲. «مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَ فِيهِ دُعَابَةٌ». قُلْتُ: وَ مَا الدُّعَابَةُ؟ قَالَ: الْمِزَاح».الكافی، ج ۴، ص ۷۴۶.

www.takbook.com

است وتو با این کار، برادر خود را شاد می کنی؛ و به تحقیق پیامبر خدا ﷺ که با افراد شوخی می کرد، می خواست آنان را شاد کند[1].

امام سجاد علیه‌السلام چهار چیز را نشانه‌ی کمال ایمان می‌دانند. درباره یکی از آن‌ها می‌فرماید:

«... يَحْسُنُ خُلُقُهُ مَعَ أَهْلِهِ؛ با اعضای خانواده‌اش خوش‌اخلاق و خوش‌رفتار باشد»[2].

این نکته مهم را باید در نظر داشت که شوخی را به‌تناسب ظرفیت و ویژگی‌های شخصیتی افراد انجام دهیم تا باعث سرور و نشاط وی شود، در غیر این صورت، ممکن است اسباب کدورت و ناراحتی ایشان را فراهم کند. به‌بیان‌دیگر، شوخیِ مناسب، چه روشن و آشکار و یا در قالب کنایه و اشاره، باید به گونه‌ای برای طرف مقابل، به‌ویژه همسر مقبول و جذاب و سازگار باشخصیت وی باشد.

---

۱. عَنْ يُونُسَ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ علیه‌السلام: «كَيْفَ مُدَاعَبَةُ بَعْضِكُمْ بَعْضاً؟» قُلْتُ: قَلِيلٌ، قَالَ: «فَلَا تَفْعَلُوا؛ فَإِنَّ الْمُدَاعَبَةَ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ، وَإِنَّكَ لَتُدْخِلُ بِهَا السُّرُورَ عَلى أَخِيكَ، وَلَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُدَاعِبُ الرَّجُلَ يُرِيدُ أَنْ يَسُرَّهُ». الکافی، ج ۴، ص ۷۴۷.

۲. «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَمَلَ إِيمَانُهُ وَ مُحِّصَتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ- مَنْ وَفَى للهِ بِمَا جَعَلَ عَلَى نَفْسِهِ لِلنَّاسِ وَ صَدَقَ لِسَانُهُ مَعَ النَّاسِ وَ اسْتَحْيَا مِنْ كُلِّ قَبِيحٍ عِنْدَ اللهِ وَ عِنْدَ النَّاسِ وَ يَحْسُنُ خُلُقُهُ مَعَ أَهْلِهِ؛ چهار چیز است که در هرکس باشد ایمانش کامل بوده وگناهانش پاك می‌گردد، هرکس که به خاطر خدا هر حقّی را که برای مردم بر عهده خود نهاده بجا آورد و با مردم سخن راست گوید و از هر چیزی که نزد خداوند و بندگان، بد می‌نماید شرم بدارد و با خانواده خویش به خوش‌خلقی رفتارکند.» وسائل ا لشیعه، ج ۱۶، ص ۶۲.

www.takbook.com

دعا به همسر

از مصادیق همسر دوستی دعا برای آن‌هاست. زمانی که فردی برای کسی دست به دعا برمی‌دارد این نشانگر مهر و محبت به آن شخص است.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در عفو و عافیت از خداوند را برای خانواده چنین طلب کرده‌اند.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي أَهْلِي وَمَالِي وَوُلْدِي؛ بارخدایا! بخشش و سلامت در دین و دنیایم و خانواده و دارایی‌ام را از تو درخواست می‌کنم»[1].

امام صادق علیه‌السلام نقل می‌کند که پدرم همواره این دعا را می‌خواند.

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ وَمِنْ شَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ وَالْوَقْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ سُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ؛ بارخدایا! از دامن‌گیر شدن رنج و بدبختی و از شماتت دشمنان به تو پناه می‌برم. از ناداری و گران باری به تو پناه می‌برم از بد دیده شدن (بد معروف شدن) همسر و اموال و فرزند به تو پناه می‌برم»[2].

امام صادق علیه‌السلام برای ایمنی خانواده، دعایی را آموزش داده و فرموده است که اموال و خانواده خود را با این دعا نگهداری کنید و آن را بعد از نماز عشا و هنگام خواب بگویید. و این دعا همان دعایی (تعویذی) است که جبرئیل برای امام حسن و حسین علیهماالسلام

۱. مصباح المتهجد، ص ۳۳۶، ح ۴۴۳.

۲. الکافی، ج ۲، ص ۵۲۶، ح ۱۳.

www.takbook.com

آورد. آن دعا این است:

«أُعِيذُ نَفْسِي وَ ذُرِّيَّتِي وَ أَهْلَ بَيْتِي وَ مَالِي بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِ شَيْطَانٍ وَ هَامَّةٍ وَ مِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ؛ خودم و فرزندان و خانواده و اموالم را از (شر) هر شیطان و گزنده‌ای و از هر چشم بدی، در پناه کلماتِ تام خداوند درمی‌آورم»[1].

مشورت با همسر

مشـــورت درکـارهـا واجـب شـــود تـا پشـــیمـانی در آخرکم شـــود[2]

زن و شوهر هرکدام به‌نوبه خود صاحب‌تجربه‌اند و هم بعضاً از علم و دانشی برخوردار هستند که هرکدام به‌نوبه خود درگره‌گشایی مسائل زندگی کارساز است. از سویی دیگر، از لوازم شریک زندگی قرار دادن کسی؛ استفاده از این توانمندی‌ها و درنتیجه مشورت با وی در امور زندگی است. حتی اگر همسر تخصص کافی در زمینه‌ای نداشته باشد. ولی از بابت شراکت زناشویی و احترام به شریک زندگی، بهتر است به رأی و نظر او گوش فراداده؛ و از وی نظرخواهی شود. چراکه با نظرخواهی از همسر در چنین شرایطی باعث بالا بردن اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس در وی شده و به شخصیت وی احترام گذاشته‌ایم.

---

۱. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ عليه‌السلام: حَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ وَ احْرُزُوهُمْ بِهَذِهِ وَ قُولُوهَا بَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ أُعِيذُ ... وَ هِيَ الْعُوذَةُ الَّتِي عَوَّذَ بِهَا جَبْرَئِيلُ عليه‌السلام الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ عليهما‌السلام. تهذیب الأحکام، ج ۲، ص ۱۱۶، ح ۴۳۶. روایت هنگام خواب درکتاب من لایحضر الفقیه، ج ۱، ص ۴۷۰، ح ۱۳۵۲.

۲. مولوی.

www.takbook.com

طبق بیان قرآن مجید، مادر باید دو سال، به بچه خود شیر بدهد[1]؛ ولی اگر والدین پس از مصلحت‌اندیشی و مشورت به این نتیجه رسیدند کودک را پیش از دو سال از شیر بگیرند اشکالی ندارد. قرآن مجید می‌فرماید:

«فَإِنْ أَرادا فِصالاً عَنْ تَراضٍ مِنْهُما وَ تَشاوُرٍ فَلا جُناحَ عَلَيْهِما وَ إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلادَكُمْ فَلا جُناحَ عَلَيْكُمْ إِذا سَلَّمْتُمْ ما آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوف؛ اگر زن و شوهر، با رضایت یکدیگر و مشورت، بخواهند کودک را (زودتر) از شیر بازگیرند، گناهی بر آن‌ها نیست؛ و اگر (با عدم توانایی، یا عدم موافقت مادر) خواستید دایه‌ای برای فرزندان خود بگیرد، گناهی بر شما نیست؛ به‌شرط اینکه حق گذشته ما را به‌طور شایسته بپردازید»[2].

امام کاظم علیه‌السلام با بیانی شیوا دراین‌باره می‌فرماید:

«کسی که مشورت می‌کند اگر کارش را درست انجام دهد مردم او را می‌ستایند و اگر اشتباه کند دیگران وی را معذور خواهند داشت»[3].

---

۱. وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسانَ بِوالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْناً عَلى وَهْنٍ وَ فِصالُهُ في عامَيْنِ... (لقمان/۱۴): ما انسان را در مورد پدر و مادرش و مخصوصاً مادرش، که با ناتوانی روزافزون حامل وی بوده و از شیر بریدنش تا دو سال طول می‌کشد، سفارش کردیم... و «وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسانَ بِوالِدَيْهِ إِحْساناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهاً وَ وَضَعَتْهُ كُرْهاً وَ حَمْلُهُ وَ فِصالُهُ ثَلاثُونَ شَهْرا...»(احقاف/۱۵): ما به انسان سفارش پدر و مادرش را کردیم که به ایشان احسان کند احسانی مخصوص به آنان، مادرش او را به حملی ناراحت‌کننده حمل کرد و به وضعی ناراحت‌کننده بزایید و حمل او تا روزی که از شیرش می‌گیرد سی ماه است.

۲. بقره/۲۳۳.

۳. «مَنِ اسْتَشارَ لَمْ يَعْدَمْ عِنْدَ الصَّوابِ مَادِحاً وَ عِنْدَ الْخَطاءِ عَاذِرا». نزهه الناظر و تنبیه الخاطر، ص ۱۲۳.

www.takbook.com

فصل دوم: محبت ورزی رفتاری

برای نشان دادن مهر و محبت به دیگران، تنها به زبان و گفتار بسنده نمی‌شود. ای‌بسا رفتارها و اقداماتی که صدها برابر از بیان و گفتار تأثیرگذارتر است. اهدای هدیه به مناسبت‌های مختلف، رفتار همراه با اکرام و احترام به‌طرف مقابل، به‌خصوص در مرئی و منظر دیگران، استفاده از اشارات و کنایات رفتاری غیرزبانی، همراهی با او در غم و شادی، از جمله این رفتارهای محبت‌آمیز است.

کمک به همسر

وظیفه‌ی زن و مرد ای حکیم، دانی چیست؟

یکی است کشتی و آن دیگری است کشتیبان

چو ناخداست خردمند و کشتیش محکم

دگر چه باک ز امواج ورطه و طوفان[1]

احساس نیاز به دفاع در انسان، به‌ویژه هنگامی که به وی ستمی شود، در همه انسان‌ها وجود دارد. انسان هنگام ظلم ستم دیگران نسبت به وی، نیازمند یاری شفیق و شجاع است تا از وی دفاع کند. هر یک از زن و شوهر، خود را یار و یاور دیگری می‌داند. ازاین‌رو، اگر به هرکدام ستم شود، از همسر خویش انتظار یاری و کمک دارد. اگر همسر به این درخواست درونی همسرش به‌خوبی پاسخ دهد،

۱. پروین اعتصامی، دیوان اشعار، فرشته انس.

www.takbook.com

موجب رضامندی وی می‌شود و از این راه، محبت و علاقه خود را به وی ابراز داشته است.

نمونه آشکار آن دفاع جانانه حضرت خدیجه کبری، امیرالمؤمنین و فاطمه زهرا علیهاالسلام از همسرشان است. در منابع تاریخی و روایی درباره دفاع حضرت خدیجه کبری علیهاالسلام از همسر گرامی خویش یعنی رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم مطالب زیادی گزارش شده است. نکته‌ای که در همه این گزارش‌ها مشترک است، دفاع و پشتیبانی از ایشان تا جایی است که این بانوی جلیل‌القدر و ثروتمند قریش به‌پای این آرمان بلند خویش تمام وجاهت و آبروی خود و تمام ثروت عظیم خود را فدا کرد. به‌گونه‌ای که در آن دوران از عمر شریف خود، هم هنگام تولد فرزندش حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام تنها و بدون همراهی همراهان گذشته بود و هم هنگام رحلت، تنها بودند و فقط همسر گرامی‌شان رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در کنارشان داشتند. نیز دختر گرامی ایشان حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام نیز مانند مادر فداکارش، در دفاع و حمایت از همسر

بزرگوارشان حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام هم هستی خود، حتی جان شریف خود را در طبق اخلاص گذاشته و به بدترین وضعی به شهادت رسید[1].

---

۱. در منابع تاریخی صدر اسلام در شرح و بیان زندگی رسول خدا و همسر و فرزندانش به این امور به‌تفصیل اشاره‌شده است. به‌ویژه در کتاب شریف بحارالانوار، ج ۲۸ و ج ۴۳، غالب روایات در این باب جمع‌آوری شده است.

www.takbook.com

هدیه به همسر

هرچه از دوست می‌رسد خوب است　　گر همه سنگ وگر همه چوب است[1]

برای ابراز عشق به همسر گاهی حتی هدیه‌ای کوچک و ناچیز می‌تواند تأثیرگذار باشد. از ویژگی‌های مهم هدیه. غافلگیرانه و خلاق بودن است. گاه هدیه‌ای کوچک، مانند شیشه عطری کوچک یا شاخه‌ای گل، چنان برای همسر غافلگیرانه است و در وی تأثیرگذار است و به وی نیرو به می‌دهد که صدها هدیه بزرگ‌تر و گران‌تر از آن، چنان کارکردی ندارد. رسول خوبی‌ها حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم در سخنی گویا می‌فرمایند:

«هِبَةُ الرَّجُلِ لِزَوْجَتِهِ تَزِيدُ فِي عِفَّتِهَا؛ هدیه مرد به همسرش سبب پاک‌دامنی اوست»[2].

نقل‌شده است که بخشی از غنیمت یکی از جنگ‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به امیر المومنین علی علیه السلام که یکی از مجاهدان بود، تعلق گرفت. حضرت آن را به همسرشان فاطمه زهرا علیها السلام هدیه دادند[3].

همچنین رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آثار معجزه‌آسای هدیه می‌فرماید:

---

۱. داستان نامه بهمنیاری، ص ۹۸۴.

۲. کتاب من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۸۱.

۳. «قَدْ أَصَابَ عَلِيٌّ عليه السلام شَيْئاً مِنَ الْغَنِيمَةِ فَدَفَعَهُ إِلَى فَاطِمَةَ» مکارم الاخلاق، ص ۹۴.

www.takbook.com

«هدیه دادن، ایجاد دوستی می‌کند و روابط برادری را تازه می‌سازد وکینه‌ها را از دل‌ها می‌زداید»[1].

هدیه منحصر به هدایای مادی نیست بلکه شامل مصداق معنویِ آن نیز می‌شود. کلام حکمت‌آمیزی را به همسر آموختن و یا جمله‌هایی که باعث تقویت مهر و محبت می‌شود وگرمی خانواده را دوچندان می‌کند نیز هدیه است. چنانکه امام علی علیه‌السلام نصیحت کردن را نیز هدیه می‌دانند و می‌فرماید:

«نِعْمَ الْهَدِيَّةُ الْمَوْعِظَة؛ بهترین هدایا پند و اندرز است»[2].

سوغات سفر

تدارک هدیه برای همسر هنگام برگشت از مسافرت را فراموش نکنید. همسری که پس از چند روز دور از هم بودن حال با چشم و دلی پر از انتظارپذیرای شماست. هرچند او منتظر خود شخص شماست، درعین حال، شما با آوردن سوغاتی سفر به او می‌فهمانید که در سفر و دوری از او به فکر و یادش بوده‌اید.

امام باقر علیه‌السلام دربیانی شیوا و زیبا می‌فرماید:

۱. «الْهَدِيَّةُ تُورِثُ الْمَوَدَّةَ وَ تُجَدِّدُ الْأُخُوَّةَ وَ تُذْهِبُ الضَّغِينَةَ». بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۱۶۶.

۲. عیون الحکم و المواعظ، ح ۹۱۲۹.

www.takbook.com

«وقتی که یکی از شما به مسافرت می‌رود، با دست‌خالی به خانه بازنگردد بلکه هنگام بازگشت از سفر برای اهل‌وعیال خود هدیه‌ای بیاورد اگرچه در دست او سنگ ناچیزی باشد»[1].

بازگردد چو او به‌سوی حضر　　چون رود یک‌تن از شما به سفر
قدر میسور اگرچه بود حجر　　هدیه آرد برای اهل‌وعیال[2]

وفای به قول و قرار

عمل به پیمان و وفای به عهده علاوه بر وظیفه‌ی شرعی و اخلاقی، در عمل موجب جلب اعتماد و اطمینان خاطر همسر شده و از نشانه‌های محبت و علاقه قلبی به اوست.

چو عَهدی با کسی بستی به‌جا آر　　که ایمان است، عهد از دست مگذار[3]

۱. «إِذَا سَافَرَ أَحَدُكُمْ فَقَدِمَ مِنْ سَفَرِهِ فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ بِمَا تَيَسَّرَ وَلَوْ بِحَجَر». وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۵۹.
۲. لاادری.
۳. ناصرخسرو.

www.takbook.com

در روایت آمده که حضرت علی علیه‌السلام دو همسر[1] داشته‌اند. وقتی نوبت حضور در خانه‌یکی از آن‌ها بود، در خانه دیگری نمی‌ماندند و حتی اگر نیاز به وضو ساختن بود، درآن خانه وضو نمی‌گرفتند[2].

درباره وفای به عهد در برخورد با همسران از سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله نیز چنین نقل‌شده است:

«پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله زمان خود را بین همسرانشان تقسیم کرده بودند. ایشان چنان این تقسیم را مراعات می‌کردند که حتی وقتی بیمار می‌شدند، می‌فرمودند تا بنا بر برنامه‌ی معین‌شده، ایشان را به خانه‌های همسرانشان ببرند تا درآنجا استراحت بفرمایند»[3].

وفای عهد نگه‌دار و از جفا بگذر　　به‌حق آن‌که نیَم[4] یار بی‌وفا ای دوست[5]

---

۱. حضرت علی علیه‌السلام تا زمانی که حضرت زهرا علیهاالسلام زنده بودند. با ایشان زندگی می‌کردند و پس از شهادت ایشان به وصیت خود حضرت زهرا علیهاالسلام همسری به نام «اُمامه» را برگزیدند. «...تَزْوِيجُ أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ أَوْصَتْنِي بِهَا فَاطِمَةُ...». کتاب سلیم بن قیس هلالی، ج ۲، ص ۸۷۰.

۲. رُوِيَ أَنَّ عَلِيّاً علیه‌السلام كَانَ لَهُ امْرَأَتَانِ فَكَانَ إِذَا كَانَ يَوْمُ وَاحِدَةٍ لَا يَتَوَضَّأُ فِي بَيْتِ الْأُخْرَى. وسائل الشیعه، ج ۲۱، ح ۲۷۲۵۱، ص ۳۴۳.

۳. «أَنَّ النَّبِيَّ صلی‌الله‌علیه‌وآله كَانَ يَقْسِمُ بَيْنَ نِسَائِهِ فِي مَرَضِهِ فَيُطَافُ بِهِ بَيْنَهُن» وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۳۴۳.

۴. نیستم.

۵. سعدی

www.takbook.com

دیدار اقوام همسر

دیدوبازدید از سنت‌های بسیار زیبا و پراهمیت دین مبین اسلام است ازاین‌رو شایسته است همان‌گونه که به اقوام خویش احترام و عزت قائل هستید و به دیدار آن‌ها می‌روید و یا آن‌ها را دعوت به مهمانی می‌کنید. از بستگان همسرتان نیز استقبال کنید همان عزت و احترام را نسبت به آن‌ها داشته باشید؛ و هیچ خط قرمزی برای خودتان درامور دیدوبازدید بستگان و خویشاوندان تعیین نکنید مگر آنجاکه ضررقطعی درمیان باشد. دیداربا خویشان، باعث پیوند دوستی و محبت می‌گردد. دراین‌باره امام علی علیه‌السلام می‌فرماید:

«صِلَةُ الرَّحِمِ تُوجِبُ الْمَحَبَّةَ؛ دیدار خویشاوندان باعث ایجاد محبت بین ایشان می‌گردد»[1].

همچنین ایشان درباره پیامدهای شوم قطع رحم هشدار می‌دهند:

« از پیامدهای قطع رحم و قطع رابطه با خویشان، فقر و نداری است»[2].

احترام به پدر و مادر همسر

به نظرها و پیشنهادهای والدین همسرتان احترام و همانند والدین خود به آن‌ها عشق بورزید. چراکه آن‌ها نیز شمارا همانند فرزند خود قبول کرده‌اند. بدین‌وسیله

---

۱. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۹۳۰۹.

۲. «قَطِیعَةُ الرَّحِمِ تُورِثُ الْفَقْر». مشکاة الانوار، ص ۱۲۹. در روایات آثاری و برکاتی برای صله‌رحم شمرده‌اند ازجمله: جلوگیری از بلا، رفع فقر، زیادی روزی، آبادی خانواده‌ها و شهرها، سلامتی بدن، طولانی شدن عمر، مانع ازمرگ ناخوشایند. بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۹۱.

www.takbook.com

عشق و محبت خویش نسبت به همسرتان را به وی نشان دهید؛ زیرا مهر و محبت همسر با احترام گذاشتن به والدین او چندین برابر می گردد.

چنان چه معروف است: «پدران سه گونه‌اند: پدر اصلی، انسان را به دنیا آورده است و پدری که به انسان علم معرفت می‌آموزد و پدر همسر»[1].

پرستاری در دوران نقاهت

در سختی‌ها و بیماری‌ها همانند پرستاری مهربان کنار او بمانید و از وی به خوبی مراقبت کنید. عشق و علاقه خود را نشان دهید تا متوجه شود همسر خوب بودن فقط برای روزهای خوش در حال سلامتی نیست. بلکه در هر شرایطی حامی او هستید و او را با هر حال و اوضاعی دوست دارید. دراین‌باره رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید:

هرکس برای برآوردن نیاز بیماری بکوشد، چه آن را برآورده سازد و چه نسازد، مانند روزی که از مادرش زاده شد، ازگناهانش پاك می‌شود یکی از انصار پرسید: یا رسول‌الله پدر و مادرم فدایت اگر مریض از اهل خانه‌ی او باشد اجر و پاداش کار او بیشتر نیست؟ حضرت فرمود: بله[2].

---

۱. «الآباءُ ثَلَاثَةٌ: أبٌ وَلدک وَ أبٌ عَلمک وَ أبٌ زَوجک». به نقل از الغدیر، ج ۱، ص ۳۶۹. در کتاب‌های حدیثی معروف، اثری از این حدیث نیافتیم.

۲. «مَن سَعی لِمَریضٍ في حاجَةٍ قَضاها أولَم یَقضِها خَرَجَ مِن ذُنوبِهِ کَیَومٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ؛ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي یَا رَسُولَ اللهِ فَإِنْ کَانَ الْمَرِیضُ مِنْ أَهْلِ بَیْتِهِ أَ فَلَا یَکُونُ ذَلِكَ أَعْظَمَ أَجْراً إِذَا سَعَی فِي حَاجَةِ أَهْلِ بَیْتِهِ قَالَ نَعَم». من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۶.

www.takbook.com

این رفتار محبت‌آمیز ازآن‌جهت حائز اهمیت فوق‌العاده است که انسان در شرایط بیماری نیاز بیشتری به توجه و اهمیت دادن را در خود احساس می‌کند. چنین توجهی در چنین حالتی به بیان عامیانه بیشتر به دل می‌نشیند و بی‌شک در ایجاد و تقویت عشق و محبت تأثیر بیشتری دارد.

پرداخت مهریه

برای اینکه محبت خود را به همسرتان نشان دهید قسمتی از مهریه را به او ببخشید؛ و اختیار آن را به دست خودش دهید. با این کار ثابت می‌کنید که باعلاقه و عشق به شما پیوسته است نه به خاطر پول و ثروت.

قرآن مجید درباره اهدای مهریه می‌فرماید:

«وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْساً فَكُلُوهُ هَنيئاً مَريئاً؛ و مِهر زنان را (به‌طورکامل) به‌عنوان یک بدهی (یا عطیه) به آنان بپردازید! (ولی) اگر آن‌ها چیزی از آن را با رضایت خاطر به شما ببخشد حلال وگوارا مصرف کنید!»[1].

همچنین نقل‌شده است که: جمعی از افراد که به خانه امام حسین علیه‌السلام رفته بودند، پرسیدند: ای فرزند رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در منزل شما چیزهایی به چشم می‌خورد که در شأن زاهدانه شما نیست. {مراد آن‌ها فرش‌ها و پشتی‌های رنگی و بعضاً قیمتی بود.} امام علیه‌السلام پاسخ دادند ما مهریه زنان خود را می‌پردازیم و آن‌ها از

۱. النساء/۴.

www.takbook.com

مهریه خود، اثاث خانه و آنچه بخواهند می‌خرند و چیزی از این‌ها مربوط به ما نیست[1].

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید:

«هرگاه زنی پیش از انجام زفاف مهریه‌ی خود را به شوهرش ببخشد خداوند برای هر دینار، آزاد کردن بنده‌ای را به او پاداش می‌دهد. از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم سؤال شد اگر بعد از ازدواج به چنین کاری اقدام کند، چگونه است؟ فرمود: آن دیگر از کمال و مهر و الفت خواهد بود»[2].

به بیان معصومین علیهم‌السلام انجام این گونه اقدامات نشان از محبت و علاقه هرکدام از زن و شوهر به هم دیگر است که علاوه بر آثار و برکات دنیوی در زندگی دنیوی، دارای برکات بی‌شماری در زندگی اخروی ایشان خواهد بود.

لمس و بوسه

میان عاشق و معشوق رازی است　　چه داند آن که اُشتُر می‌چراند[3]

---

۱. دَخَلَ قَوْمٌ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ علیهما‌السلام فَقَالُوا يَا ابْنَ رَسُولِ اللهِ نَرَى فِي مَنْزِلِكَ أَشْيَاءَ مَكْرُوهَةً وَ قَدْ رَأَوْا فِي مَنْزِلِهِ بِسَاطاً وَ نَمَارِقَ فَقَالَ إِنَّمَا نَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَنُعْطِيهِنَّ مُهُورَهُنَّ فَيَشْتَرِينَ بِهَا مَا شِئْنَ لَيْسَ لَنَا مِنْهُ شَيْءٌ. مکارم الاخلاق، ص ۱۳۱.

۲. «مَا مِنِ امْرَأَةٍ تَصَدَّقَتْ عَلَى زَوْجِهَا قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا إِلَّا كُتِبَ لَهَا بِكُلِّ دِينَارٍ عِتْقُ رَقَبَةٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فَكَيْفَ بِالْهِبَةِ بَعْدَ الدُّخُولِ قَالَ إِنَّمَا ذَاكَ مِنْ مَوَدَّةِ الْأُلْفَةِ». الجعفریات، ص ۸۸. این حدیث در کتاب (هدایه الامه الی احکام ائمه علیهم‌السلام، شیخ حر عاملی، ج ۷، ص ۲۹۳ و بحارالانوار، ج ۱۰۰، ص ۳۵۳، در ذیل بحث مهریه آمده است).

۳. امثال‌وحکم دهخدا، ج ۴، ص ۱۷۶۶.

www.takbook.com

سرچشمه لمس کردن و بوسیدن عشق و محبت است. نوازش کردن آرامش روحی قدرتمندی به انسان می‌دهد که در سایه آن مهر و محبت دوچندان می‌شود.

امام صادق علیه‌السلام بوسیدن لب را فقط مختص کودک و همسر می‌داند و می‌فرماید:

« بوسیدن لب جایز نیست، مگر برای زوجه و فرزند کوچک»[1].

رسول مهربانی‌ها حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید:

«إِذَا الْتَقَيْتُمْ فَتَلَاقَوْا بِالتَّسْلِيمِ وَ التَّصَافُحِ؛ هرگاه باهم روبه‌رو شدید با سلام گفتن و دست دادن روبه‌رو شوید»[2].

همچنین رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله دست دادن را عاملی در جلب محبت می‌دانند و می‌فرماید:

« به یکدیگر دست بدهید که محبت را زیاد می‌کند»[3].

لمس کردن و دست همسر را گرفتن احساس آرامش و راحتی خاصی را به همسر منتقل می‌کند.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در بیانی جالب می‌فرماید:

---

۱. «لَيْسَ الْقُبْلَةُ عَلَى الْفَمِ إِلَّا لِلزَّوْجَةِ أَوِ الْوَلَدِ الصَّغِيرِ». الکافی، ج ۲، ص ۱۸۶.

۲. الکافی، ج ۲، ص ۱۸۱.

۳. «تَصَافَحُوا فَإِنَّ الْمُصَافَحَةَ تَزِيدُ فِي الْمَوَدَّةِ». مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۵۸.

www.takbook.com

«هنگامی که مرد دستان همسرش را بگیرد و یا زن دستان همسرش را بگیرد، گناهانشان از لابه‌لای انگشتانشان فرومی‌ریزد»[1].

شاید اینکه فرموده‌اند نگاه به چهره همسر و دستان او را گرفتن گناهان را فرومی‌ریزد کنایه از این باشد که با او به مهربانی و لطافت برخورد کنید و با او درد دل و راز دلش را بشنوید؛ و علاوه براین می‌تواند آثار دیگر نیز داشته باشد.

لمس کردن، علاوه بر آنچه گفته شد، تأثیر شگفت‌انگیزی در کنترل خشم و هیجانات دارد. در این زمینه معدن علم و دانش امام محمدباقر علیه‌السلام می‌فرماید:

«أَيُّمَا رَجُلٍ غَضِبَ عَلَى ذِي رَحِمِهِ فَلْيَقُمْ إِلَيْهِ وَلْيَدْنُ مِنْهُ وَلْيَمَسَّهُ فَإِنَّ الرَّحِمَ إِذَا مَسَّتِ الرَّحِمَ سَكَنَتْ؛ هرکس بر خویشاوندان خشم بگیرد، باید برخیزد و نزد او رود و او را لمس نماید، زیرا رحم (خویشاوند) چون لمس شود آرامش می‌یابد»[2].

چراغ روشن خانه

از محبت تلخ‌ها شیرین شود — از محبت مس‌ها زرین شود
از محبت دردها صافی شود — از محبت دردها شافی شود
از محبت مرده زنده می‌کنند — از محبت شاه بنده می‌کنند[3]

---

۱. «فاذا اخذ بکفها و اخذت بکفه تَساقَطَت ذُنوبَهُما من خِلال اصابعهما». کنز العمال، ج ۱۶، ص ۲۷۶، ح ۴۴۴۳۷.

۲. امالی (صدوق)، مجلس ۵۴، ح ۲۵.

۳. مولوی.

www.takbook.com

رسیدگی به امورات داخل خانه و مرتب کردن اسباب و اثاثیه و تهیه‌ی غذای مناسب ازجمله روش‌های مناسب ابراز محبت و نیز مؤثر در ایجاد و تقویت محبت به همسر است. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در بیانی زیبا می‌فرمایند:

«حَقُّ الرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ»حق مرد بر زن آن است که چراغ خانه را روشن نگه دارد و خوردوخوراک برای اهل خانه آماده سازد»[1].

«روش نگه‌داشتن چراغ خانه» می‌تواند کنایه از این باشد که خانه را شاداب و سرزنده نگه دارد و نیز زن مدیر خانه است و امور داخلی خانه به عهده زن است.

دفترچه خاطرات

از محبت خارها گل می‌شود　　از محبت سرکه‌ها مُل می‌شود

از محبت دار تختی می‌شود　　از محبت بار بختی می‌شود[2]

همسران پس ازگذران عمر، هر یک خاطراتی خوش و بعضاً تلخ در زندگی خویش خواهند داشت. یادآوری خاطرات شیرین و خوش زندگی، برایشان خوشایند و فرح‌بخش خواهد بود. یادآوری سال روز ازدواج، دوران نامزدی، مسافرت‌ها، موفقیت‌ها... همراه با خرید هدیه ازراه‌های خوب ابراز محبت است؛ زیرا هرکدام از این پدیده‌ها و اتفاقات در زندگی زناشویی، فرصت‌هایی است که خداوند در اختیار ایشان قرار داده تا قدردان آن بوده و از آن برای دنیا و آخرت

۱. «حَقُّ الرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ إِنَارَةُ السِّرَاجِ وَإِصْلَاحُ الطَّعَامِ». مکارم الاخلاق، ص ۲۱۴.

۲. مولوی.

www.takbook.com

خویش توشه برگیرند؛ بنابراین یادآوری هرکدام از این موارد و دیگر موارد نظیر آن خود نوعی سپاسگزاری از نعمت‌های الهی خواهد بود. بی‌شک در چنین صورتی خداوند نیز نظر لطفی به این زن و شوهر خواهد داشت.

امام صادق علیه‌السلام در تفسیر آیه شریفه «ذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ[1]» می‌فرماید: یعنی بندگان خدا را به داده‌ها و نعمت‌های الهی یادآور باش[2].

وقت اختصاص

زمانی معین به همسرمان اختصاص دهیم و در آن زمان به همسرمان بیشتر توجه کنیم؛ و در آن زمان به خواسته و نیازها همسر توجه داشته باشیم؛ که نتیجه آن عزت به شخصیت همسر و نیز برنامه‌ریزی بهتر زندگی است. سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نیز در خانه چنین بود. درباره سیره ایشان چنین نقل شده است:

«وقتی به منزل می‌رفتند وقت خود را سه قسمت می‌کردند، یك قسمت برای خداوند- تبارک‌وتعالی- و یك قسمت برای خانواده و یك قسمت نیز برای خود»[3].

---

۱. إبراهیم/ ۵.

۲. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ علیه‌السلام فِي قَوْلِ اللهِ وَ ذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ قَالَ بِآلَاءِ اللهِ يَعْنِي نِعَمَه. بحارالانوار، ج ۶۸، ص ۵۳.

۳. قَالَ الْحُسَيْنُ علیه‌السلام سَأَلْتُ أَبِي علیه‌السلام عَنْ مَدْخَلِ رَسُولِ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فَقَالَ كَانَ دُخُولُهُ لِنَفْسِهِ مَأْذُوناً لَهُ فِي ذَلِكَ فَإِذَا أَوَى إِلَى مَنْزِلِهِ جَزَّأَ دُخُولَهُ ثَلَاثَةَ أَجْزَاءٍ جُزْءاً للهِ تَعَالَى وَ جُزْءاً لِأَهْلِهِ وَ جُزْءاً لِنَفْسِهِ. معانی الاخبار، ص ۸۱.

www.takbook.com

نیز نقل‌شده است:

«پیامبر صلی الله علیه و آله زمان خود را بین همسرانشان تقسیم کرده بودند. ایشان چنان این تقسیم را مراعات می‌کردند که حتی وقتی بیمار می‌شدند، می‌فرمودند تا بر اساس برنامه‌ی معین‌شده، ایشان را به خانه‌های همسرانشان ببرند تا در آنجا استراحت بفرمایند»[1].

هوای خانه در سر

بازگشت سریع به خانه نوعی دیگر از ابراز محبت است. چراکه اگر برحسب ظاهر اتفاق وکار خاصی برای همسر پیش نیاید و وی سریع به خانه برگردد نشان از این دارد که همیشه و حتی وقتی از خانه دور است در سر هوای خانه و اهل خانه دارد و به خانواده خویش علاقه‌مند و آن‌ها را دوست دارد.

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله به کسی فرمود: روزه گرفته‌ای؟ گفت: نه. فرمود: مسکینی را اطعام کرده‌ای؟ گفت: نه. فرمود: به‌سوی خانواده‌ات برگردد که بازگشت تو به خانه برای ایشان صدقه است[2].

رسول خدا صلی الله علیه و آله حج گزاران را چنین توصیه می‌کند:

---

۱. «أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله كَانَ يَقْسِمُ بَيْنَ نِسَائِهِ فِي مَرَضِهِ فَيُطَافُ بِهِ بَيْنَهُن» وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۳۴۳.

۲. قَالَ رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه و آله لِرَجُلٍ أَصْبَحْتَ صَائِماً قَالَ لَا قَالَ فَأَطْعَمْتَ مِسْكِيناً قَالَ لَا قَالَ فَارْجِعْ إِلَى أَهْلِكَ فَإِنَّهُ مِنْكَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةٌ. الکافی، ج ۵، ص ۴۹۵.

www.takbook.com

«هنگامی که انجام مناسک حج شما به پایان رسید، در بازگشت به‌سوی خانواده‌تان عجله کنید؛ زیرا این کار، بر اجر و پاداش اعمال حج شما می‌افزاید»[1].

امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

«ثَلَاثَةٌ مِنَ السَّعَادَةِ الزَّوْجَةُ الْمُؤَاتِيَةُ وَ الْأَوْلَادُ الْبَارُّونَ وَ الرَّجُلُ يُرْزَقُ مَعِيشَتَهُ بِبَلَدِهِ يَغْدُو إِلَى أَهْلِهِ وَ يَرُوحُ؛ سه چیز، از خوش بختی است: همسر سازگار، فرزندان نیکوکار و مردی که محل کار و کسب درآمدش در شهر خودش باشد. تا بتواند صبح و شام، نزد خانواده‌اش باشد»[2].

احترام به سلیقه همسر

زن و شوهر باید صرفاً سلایق خود را برای دیگری اظهار کنند و از تحمیل سلایق خود بر همسر پرهیز کنند. چنین رویه‌ای ازجمله راه‌های ابراز محبت، احترام به علاقه و سلیقه همسر است. هر شخصی به رنگ، غذا، لباس، خاص خود ... گرایش دارد. ازجمله علایق مهم و روزانه، وعده غذایی است. هرکس بر اساس مزاج خود مایل به خوردن یک سری از غذاها و میوه‌هاست. همسران نمونه و شایسته به این تفاوت‌های غذایی اهمیت می‌دهند و آن را موردنظر دارند.

معصومین: در سخنان نورانی خود به همین مطلب اشاره کرده‌اند.

---

۱. اذا قَضَی احدُکم حجهُ فلیعجلَ الرحلهَ الی اهله فانه اعظمُ لاجره. کنز العمال، ج ۵، ص ۲۴، ح ۱۱۸۹۰.

۲. الکافی، ج ۵، ص ۲۵۸.

www.takbook.com

ششمین پیشوای شیعیان حضرت صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

«لَا یَجُوزُ لِلرَّجُلِ أَنْ یَخُصَ نَفْسَهُ بِشَیْءٍ مِنَ الْمَأْکُولِ دُونَ عِیَالِهِ؛ روا نیست که مرد، چیزی از خوراکی را به خود اختصاص دهد و از ارائه آن به خانواده‌اش دریغ ورزد»[1].

همچنین رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید:

« مؤمن با اشتهای، خانواده‌اش می‌خورد و منافق، خانواده‌اش با میل و اشتهای او می‌خورند»[2].

کدبانوی نمونه

همسر موفق به میل و اشتهای خود غذا درست نمی‌کنند. بلکه میل همسرش را نیز در نظر می‌گیرد؛ و دوست دارد طعم و مزه غذا به کام شوهرش خوش آید. ازاین‌رو می‌بینید خانم‌های خوب و کدبانو با اینکه در آشپزی مهارت دارند و نیاز به اظهارنظر دیگری ندارند ولیکن باز از همسرشان جویا می‌شوند که چه چیزی را دوست داری تا برایت آماده کنم. این پرسیدن و اینکه دنبال این هستند تا غذای خوب را برای همسر تهیه کنند خود نشانه عشق به همسر و علاقه به زندگی است؛ زیرا شاید همسر شما مدارک علمی آشپزی را نداشته باشد ولکن بر اساس تجربه، دست هزاران استاد برجسته آشپزی را از پشت می‌بندد.

---

۱. بحارالانوار، ج ۹، ص ۲۲۱، ح ۱۰۶.

۲. «الْمُؤْمِنُ یَأْکُلُ بِشَهْوَةِ أَهْلِهِ وَ الْمُنَافِقُ یَأْکُلُ أَهْلُهُ بِشَهْوَتِهِ». الکافی، ج ۴، ص ۱۲، ح ۶.

www.takbook.com

پیشوای صدق و راستی امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

«خَيْرُ نِسَائِكُمُ الطَّيِّبَةُ الرِّيحِ الطَّيِّبَةُ الطَّبِيخِ؛ برترین زنان شما، کسانی هستند که خوشبو بوده و سلیقه آشپزی آنان کامل و جالب باشد»[1].

پاسخ به نیاز جنسی

نیاز جنسی از نیازهای اساسی هر زن و شوهری است. پاسخ گویی درست به این نیاز طبیعی، نه‌تنها یکی از بهترین لذت‌های دنیایی است بلکه آثار مثبت روحی و جسمی فراوانی را در پی دارد. میل جنسی، در قیاس با دیگر نیازها به‌دقت و توجه بیشتری نیاز دارد. تا آنجا که هم حیات و بقای انسان با آن ارتباط مستقیم دارد و هم دارای قدرت تخریبی زیادی است. به همین دلیل در دین اسلام به این نیروی قدرتمند درونی انسان توجه ویژه‌ای شده است و برای ارضای صحیح و پاسخ گویی درست به آن، نه‌تنها برنامه‌هایی در نظر گرفته شده، بلکه بر کیفیت و کمیت اجرای آن برنامه‌ها تأکید شده است.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید:

---

۱. امام صادق علیه‌السلام: «خَيْرُ نِسَائِكُمُ الطَّيِّبَةُ الرِّيحِ الطَّيِّبَةُ الطَّبِيخِ الَّتِي إِذَا أَنْفَقَتْ أَنْفَقَتْ بِمَعْرُوفٍ وَ إِذَا أَمْسَكَتْ أَمْسَكَتْ بِمَعْرُوفٍ فَتِلْكَ عَامِلٌ مِنْ عُمَّالِ اللهِ وَ عَامِلُ اللهِ لَا يَخِيبُ وَ لَا يَنْدَم» الکافی، ج ۵، ص ۳۲۵.

www.takbook.com

«حَقُّ الرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ ...وَ أَنْ لَا تَمْنَعَهُ نَفْسَهَا إِلَّا مِنْ عِلَّةٍ. حق مرد بر ذمه زن آن است که ...وقتی همسرش از وی درخواست هم‌آغوشی دارد، بی‌دلیل بازداری نکند و پاسخ مثبت دهد»[1].

حضرت امام صادق علیه‌السلام می‌فرمایند:

«زنی برای کاری نزد پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله آمد. پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله به او فرمود: «شاید تو از تعلل‌کنندگانی؟» گفت: تعلل‌کنندگان چه کسانی هستند، ای پیامبر خدا؟ فرمود: زنی که شوهرش او را برای خواسته‌اش بخواند و او چندان تأخیر و تعلل کند که شوهرش چُرتش بگیرد و بخوابد. چنین زنی را فرشتگان تا زمانی که شوهرش بیدار شود، همچنان لعنت می‌کنند تا شوهرش از خواب بیدار شود»[2].

اگر زوج‌ها در زندگی زناشویی از رضایت جنسی برخوردار باشند، راحت‌تر می‌توانند با مسائل مختلف کنار بیایند و اغلب مردها اگر این رضایت را داشته باشند، از سلامت جسمی و روحی بیشتری بهره‌مند شده و در انجام امور اجتماعی و فعالیت‌هایشان بهتر و موفق‌تر عمل می‌کنند. در محیطی که عشق و توافق جنسی وجود نداشته باشد، کوچک‌ترین اختلاف فکری به عصبانیت و پرخاشگری منجر می‌شود. ازاین‌رو، بهتر است تا همسران امکان تمتع و لذت مشروع را برای

---

۱. مکارم الاخلاق، ص ۲۱۵.

۲. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ علیه‌السلام قَالَ: إِنَّ امْرَأَةً أَتَتْ رَسُولَ اللهِ ص لِبَعْضِ الْحَاجَةِ فَقَالَ لَهَا لَعَلَّكِ مِنَ الْمُسَوِّفَاتِ قَالَتْ وَ مَا الْمُسَوِّفَاتُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الْمَرْأَةُ الَّتِي يَدْعُوهَا زَوْجُهَا لِبَعْضِ الْحَاجَةِ فَلَا تَزَالُ تُسَوِّفُهُ حَتَّى يَنْعُسَ زَوْجُهَا وَ يَنَامَ فَتِلْكَ لَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ تَلْعَنُهَا حَتَّى يَسْتَيْقِظَ زَوْجُهَا. الکافی، ج ۵، ص ۵۰۹.

www.takbook.com

یکدیگر فراهم کنند. درصورتی که فقط یکی از آن‌ها لذت ببرد، کانون زندگی آن‌ها گرم نخواهد بود و گاهی به بهانه‌های مختلف، با یکدیگر در ستیز خواهند بود. از طرفی، بی‌اعتنایی به کسب توافق و تطبیق میل جنسی، سبب بروز بسیاری از اختلافات زناشویی و همچنین بیمارهای روحی و جسمی خواهد شد[1].

اولویت توجه به همسر

همسرمان به همه رفتارهای ما، به‌ویژه رفتارهای مرتبط با خودش توجه دارد و برای وی بسیار مهم است؛ به‌ویژه اگر این رفتارها در حضور دیگران باشد. ازاین‌رو هنگام سخن گفتن، گوش دادن، یاد کردن، تهیه هدیه، ... همسرمان را بر دیگران مقدم بداریم.

رفتار پیامبر رحمت حضرت محمد صلی الله علیه و آله با همسرانشان در تاریخ این‌گونه گزارش شده است:

«إِذَا أُتِيَ بِطِيبٍ يَوْمَ الْفِطْرِ بَدَأَ بِنِسَائِهِ. هرگاه در روز عید فطر برای رسول خدا صلی الله علیه و آله عطری می‌آوردند، ایشان پیش از هرکس دیگر، به همسرشان عطر می‌دادند، یا او را خوشبو می‌ساختند»[2].

۱. معماری عشق پایدار، ص ۸۶.

۲. الکافی، ج ۴، ص ۱۷۰.

www.takbook.com

نگاه محبت به همسر

ای روی تو راحت دل من　　چشم تو چراغ منزل من[1]

با نگاه‌کردن همراه با مهر و محبت به چهره همسرتان هم دل او را شاد و هم از رحمت الهی بهره‌مند می‌شوید. چشمان ما منبع انرژی است. با نگاه مهربان و عاشقانه خود می‌توان تأثیر مثبت زیادی بر روح و روان همسر گذاشت. نگاه محبت‌آمیز جز از دل عاشق برنمی‌آید پس با نگاهت می‌توانی محبت خود را ابراز کنی.

ای چشم من از دیدن رویت روشن　　از دیدن رویت شده خرم دل من[2]

به بیان حکیمانه رسول ﷺ، هنگام نگاه زن و شوهر به همدیگر خداوند ایشان را غرق در رحمت بی‌پایان خویش می‌کند:

«إذا نَظَر العَبدُ اِلی وَجهِ زَوجِه وَ نَظَرت اِلیه، نَظَر اللهُ اِلیهما نَظر رحمه؛ هنگامی‌که بنده‌ای، به‌صورت همسرش و او به‌صورت شوهرش نگاه می‌کند، خداوند بر هردوی آن‌ها نظر رحمت می‌افکند»[3].

---

۱. سعدی.

۲. حافظ.

۳. کنزالعمال، ج ۱۶، ص ۲۷۶، ح ۴۴۴۳۷.

www.takbook.com

چشم پوشی از خطا

گاهی چشم‌ها را باید بست و قاعده تغافل و همچنین ضرب‌المثل «شتر دیدی ندیدی» را در خانواده جاری کرد. نباید با ذره‌بین به دنبال اشتباهات همسر بود. بلکه گاهی باید چشم بپوشیم و خود را به‌غفلت بزنیم. تا هم عزت و شخصیت همسر حفظ شود و هم زندگی شیرین‌تری داشته باشیم. چراکه ما نیز مانند همسرمان نیازمند تغافلیم؛ زیرا ممکن است دفعه دیگر قرعه «اشتباه» به نام ما درآید و ما خطا کنیم. در این صورت بی‌شک از او انتظار چشم‌پوشی داریم.

امام علی علیه‌السلام درباره نقش پراهمیت تغافل در زندگی می‌فرماید:

«مَنْ لَمْ يَتَغَافَلْ وَ لَا يَغُضَّ عَنْ كَثِيرٍ مِنَ الْأُمُورِ تَنَغَّصَتْ عِيشَتُه؛ کسی که تغافل نکند و چشم خود را بر بسیاری از امور نبندد، زندگانی تلخی خواهد داشت»[1].

امام باقر علیه‌السلام در مورد چشم‌پوشی آگاهانه از رفتار نامطلوب دیگران می‌فرماید:

« اصلاح همزیستی و معاشرت سالم زیستن چنان پیمانه پُری است که دوسوم آن زیرکی و هوشیاری و یک‌سوم آن تغافل و چشم‌پوشی است»[2].

آشتی سریع

چه خوب است انسان در ارتباط با همه مؤمنان، به‌ویژه همسرش محل تجلی نام مبارک «سریع الرضا»ی الهی باشد. زن و شوهر عاقل و عاشق واژه‌ای به‌عنوان

۱. تصنیف غررالحکم و درر الکلم، ح ۱۰۳۷۵.

۲. «إِصْلَاحُ شَأْنِ الْمَعَاشِ مِلْءَ مِكْيَالٍ ثُلُثَاهُ فِطْنَةٌ وَ ثُلُثُهُ تَغَافُلٌ». تحف العقول، ص ۳۵۹.

www.takbook.com

«قهر» در دایره لغات خود ندارند. غالباً منشأ قهر و کدورت خطایی است که از یکی از طرفین ایجاد شده است. همسران دانا به‌خوبی می‌دانند که راه‌حل هر مسئله‌ای با صحبت و مشاوره قابل‌حل است؛ و قهر و جدل چیزی جزء بدتر کردن مشکلات هیچ کاربردی دیگر ندارد؛ و اصولاً انسان‌های ناتوان دست به قهر می‌زنند و سریع از معرکه خارج می‌شوند. از شیوه‌های ابراز محبت، آشتی سریع و شیرین است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ضمن اشاره به برخی از پیامدهای شوم قهر و دوری همسران از همدیگر می‌فرماید:

« هر زنی که با شوهرش قهر کند درحالی که خود مقصر بوده است در روز قیامت با فرعون و هامان و قارون در پایین‌ترین جایگاه آتش محشور می‌شود مگر اینکه توبه کند و (نزد شوهرش) بازگردد»[1].

توجه به بغضی که خداوند متعال و پیامبرانش نسبت به این افراد مشرک و شرور{فرعون، هامان...} دارند، اهمیت فرمایش رسول صلی الله علیه و آله و سلم را روشن‌تر می‌کند.

خوشبینی

مرغ سیاه هم تخم سفید می‌کند[2]! (ظاهر اشخاص را نباید ملاک قضاوت قرارداد)

---

۱. «أَيُّمَا امْرَأَةٍ هَجَرَتْ زَوْجَهَا وَ هِيَ ظَالِمَةٌ حُشِرَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ وَ قَارُونَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ إِلَّا أَنْ تَتُوبَ وَ تَرْجِعَ ». مکارم الاخلاق، ص ۲۰۲.

۲. کتاب کوچه، ج ۹، ص ۱۷۱.

www.takbook.com

به مشکلات شخصی خود با ذره‌بین و به مشکلات زندگی با تلسکوپ نگاه کنید. به این نکته مهم توجه داشته باشید که هر اتفاقی و حادثه‌ای که در اطراف شما رخ می‌دهد مطمئناً در زندگی صدها نفر دیگر، به همان صورت و بلکه بدتر و شدیدتر از آن رخ می‌دهد. به مسائل زندگی زناشویی خود با دید مثبت بنگرید و خوش‌بین باشید. چراکه خوش‌بینی زمینه مناسبی را برای ایجاد آرامشی لازم جهت اندیشیدن و رفع مشکل و نیز عامل مهمی در ایجاد و تقویت عشق و محبت به همسر است.

امام اول شیعیان علی علیه‌السلام درباره آثار خوش‌بینی و حُسن ظن می‌فرماید:

«کسی که به مردم خوش‌گمان باشد، محبت آن‌ها را به‌سوی خود جلب خواهد کرد»[1].

نیز در حدیثی دیگر می‌فرماید:

«حُسْنُ الظَّنِ رَاحَةُ الْقَلْب؛ خوش‌گمانی آسایش دل است»[2].

طبق این حدیث، افراد خوش‌بین از سلامتی روحی و جسمی برخوردارند؛ و در سایه آن خانواده و اطرافیان نیز در آرامش و آسایش به سر می‌برند.

برای پرهیز از بدگمانی لازم است باورهای معقول را از باورهای نامعقول بازشناسیم تا بر اساس باوری‌های نامعقول سوءظن پیدا نکنیم. باورهایی مانند:

باور معقول: همسر من زرنگ و کوشا است و هر همسر زرنگی اشتباه می‌کند.

۱. «مَنْ حَسُنَ ظَنُّهُ بِالنَّاسِ حَازَ مِنْهُمُ الْمَحَبَّةَ». تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۵۳۳۱.

۲. همان، ح ۵۳۲۲.

www.takbook.com

باور نامعقول: همسر من هرگز نباید در زندگی زناشویی اشتباه کند!

باور معقول: همسران باید به توانایی‌ها و امکانات زندگی خود نگاه کند.

باور نامعقول: چرا زندگی دیگران با ما فرق دارد؟ و چرا دیگران دارند و ما نداریم؟!

باور معقول: همسر من به‌طور طبیعی زمانی خوشحال وگاه غمگین است.

باور نامعقول: همسر من همیشه باید خوشحال باشد!

لقمه نان و جرعه ای آب

سینه‌ی خالی ز مِهرگُلرُخان　　کهنه انبانی بوَد پُر استخوان

سینه، گر خالی ز معشوقی بود　　سینه نبود، کهنه صندوقی بود[1]

از بهترین فرصت‌ها برای ابراز عشق به همسر، هنگام غذا خوردن است. لقمه‌ای به همسر دادن، تقدیر و تشکری است از رحمت‌ها و زحمت‌های که برای تهیه غذا کشیده است. گاهی با تقدیم لیوان آبی می‌توان خستگی و پژمردگی را از تن و جان همسر بیرون کرد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید:

«إنَّ الرَجُلَ إذا سَقَی إمرَاتَه مِنَ الماءِ اُجِرَ؛ مرد، هرگاه به همسرش آبی بنوشاند، پاداش می بَرَد»[2].

۱. شیخ بهائی، نان و حلوا.

۲. کنزالعُمال، ج ۶، ص ۴۲۵، ح ۱۶۳۸۰.

www.takbook.com

نیز رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در حدیثی دیگر چنین می‌فرماید:

« به مؤمن، برای هر چیزی، پاداش داده می‌شود، حتی برای لقمه‌ای که دردهان همسرش می‌گذارد»[1].

امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

« زنی که به شوهرش لیوان آبی بدهد، برای او بهتر از عبادت یک سال است که روزهایش روزه باشد و شب‌هایش شب‌زنده‌داری و عبادت کند. خداوند به‌جای هر لیوانی که به شوهرش می‌دهد، شهری در بهشت برایش می‌سازد و شصت گناهش را می‌آمرزد»[2].

ایثار در حق همسر

سوزن همه را می‌پوشاند و خودش لخت راه می‌رود[3].

ایثار و ازخودگذشتگی در هرکاری و برای هرکسی ارزشمند است، اما ایثار به‌ویژه در روابط خانوادگی مرتبه‌ای فراتر و اهمیتی بیشتر دارد. ایثار، خمیرمایه و بنیان خانواده است. چراکه انسان به سبب جهل و غفلت اغلب در انجام وظایف

---

۱. «المومن یُوجَرُ فی کُلِّ شَیءٍ حتّی فِی اللُّقمَهِ یرفَعَها الی فِی امرَاتِهِ». مُسند ابن حنبل، ج ۱، ص ۳۶۴، ح ۱۴۸۰.

۲. «مَا مِن امْرَأَةٍ تَسْقِي زَوْجَهَا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ إِلَّاكَانَ خَيْراً لَهَا مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ صِيَامٍ نَهَارُهَا وَ قِيَامٍ لَيْلُهَا وَ يَبْنِي اللهُ لَهَا بِكُلِّ شَرْبَةٍ تَسْقِي زَوْجَهَا مَدِينَةً فِي الْجَنَّةِ- وَ غَفَرَلَهَا سِتِّينَ خَطِيئَة». وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۷۲.

۳. داستان نامه بهمنیاری، ص ۶۵۳.

www.takbook.com

خویش دچار لغزش می‌شود. از سوی دیگر اقتضای دوستی و محبت آن است که از حق خویش بگذرد و آن را فدای دیگری کند. آنچه سبب آقایی و سروری می‌شود ایثار و ازخودگذشتگی است.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام درباره تقدم دیگران بر خود چنین می‌فرمایند:

«الْإِيثَارُ أَفْضَلُ عِبَادَةٍ وَ أَجَلُّ سِيَادَةٍ؛ ایثار و ازخودگذشتگی، برترین عبادت و بزرگ‌ترین سیادت و سروری است»[1].

سایه‌ی خورشید سواران طلب رنج خود و راحتِ یاران طلب[2]

درباره ایثار حضرت امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام در قبال همسر باوفایشان چنین گزارش‌شده است:

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله روزی وارد خانه امیر مؤمنان علیه‌السلام شدند و دیدند ایشان و فاطمه زهرا علیهاالسلام درحال آسیاب‌کردن گندم با آسیاب دستی‌اند. فرمودند: کدام‌یک از شما خسته‌تر است؟ امیر مؤمنان علیه‌السلام پاسخ دادند: ای رسول خدا، فاطمه خسته‌تر است. حضرت رو به فاطمه کردند و فرمودند برخیز دخترم. فاطمه برخاستند و رسول خدا به‌جای وی درکنار امیرمومنان نشستند و او را در آسیاب کردن یاری دادند[3].

---

۱. تصنیف غررالحکم و درر الکلم، ح ۹۱۶۱.

۲. نظامی، خمسه، مخزن‌الاسرار.

۳. دَخَلَ رَسُولُ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله عَلَى عَلِيٍّ فَوَجَدَهُ هُوَ وَ فَاطِمَةَ ع يَطْحَنَانِ فِي الجاروش [الْجَاوَرْسِ] فَقَالَ النَّبِيُّ ص أَيُّكُمَا أَعْيَا فَقَالَ عَلِيٌّ فَاطِمَةُ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ لَهَا قُومِي يَا بُنَيَّةِ فَقَامَتْ وَ جَلَسَ النَّبِيُّ ص مَوْضِعَهَا مَعَ عَلِيٍّ علیه‌السلام فَوَاسَاهُ فِي طَحْنِ الْحَبِّ. (بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۵۱).

www.takbook.com

از آثار مهم فداکاری و ایثار جلب و جذب قلب‌هاست. مولی امیرمومنان علیه‌السلام فداکاری برای دیگران و مقدم داشتن ایشان را سبب تمایل وگرایش قلبی ایشان به‌سوی ایثارگر و اطاعت‌پذیری ایشان می‌دانند:

«بِالْإِيثَارِ عَلَى نَفْسِكَ تَمْلِكُ الرِّقَاب؛ با مقدم داشتن دیگران بر خود، اختیاردارِ آنان خواهی شد»[1].

گذشت و بخشش

چون ندانستم خطا کردم ببخش　　بر دل و بر جان پر دردم ببخش[2]

گذشت و بخشودن، ازکمال، بزرگی، عشق و علاقه به همسر خبر می‌دهد. میوه گذشت و بخشش در قبال رفتار همسر را کسی جز خود انسان برداشت نمی‌کند. بی‌شک همسران شیرینی این رفتارکریمانه در قبال یکدیگر را در زندگی خویش به‌وضوح احساس می‌کنند. چراکه می‌داند خطا و اشتباه بر هر انسانی ممکن است.

در این زمینه امام صادق علیه‌السلام فرمود:

«كَانَتْ لِأَبِي علیه‌السلام امْرَأَةٌ وَكَانَتْ تُؤْذِيهِ فَكَانَ يَغْفِرُ لَهَا؛ پدرم امام باقر علیه‌السلام همسری داشت که او را می‌رنجانید؛ اما پدرم او را می‌بخشید»[3].

---

۱. تصنیف غررالحکم و درر الکلم، ح ۹۱۶۹.

۲. عطار.

۳. کتاب من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۴۰.

www.takbook.com

حضرت امام باقر علیه‌السلام درباره بخشش رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید:

زن یهودی را که گوسفند بریان زهرآلودی برای رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله آورده بود نزد ایشان آوردند. حضرت به او فرمودند: چه چیزی تو را به این کار مسموم کردن من واداشت؟ آن زن گفت: با خود گفتم که اگر این مرد واقعاً پیامبر باشد زهر او را زیانی نمی‌رساند و اگر پادشاه باشد، با این زهر مردم را از شر او راحت کرده‌ام. پس از عذرتراشیِ پیرزن یهودی، رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله از او درگذشت[1].

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله درباره عفو و گذشت، به جهت آثار مهمی که در پی دارد چنین می‌فرمایند:

«تَعَافُوا یَسقُطُ الضّغائِنُ بَینکُم؛ از یکدیگر درگذرید تا کینه‌های میان شما از بین برود»[2].

امام صادق علیه‌السلام در ضمن بیان حقوق زن فرمودند:

«إِنْ جَهِلَتْ غَفَرَ لَهَا؛ اگر زن مرتکب خطایی شد او را ببخشید»[3].

---

۱. زُرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ علیه‌السلام قَالَ: «إِنَّ رَسُولَ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله أُتِيَ بِالْيَهُودِيَّةِ الَّتِي سَمَّتِ الشَّاةَ لِلنَّبِي صلی‌الله‌علیه‌وآله فَقَالَ لَهَا مَا حَمَلَكِ عَلَى مَا صَنَعْتِ فَقَالَتْ قُلْتُ إِنْ كَانَ نَبِيّاً لَمْ يَضُرَّهُ وَ إِنْ كَانَ مَلِكاً أَرَحْتُ النَّاسَ مِنْهُ قَالَ فَعَفَا رَسُولُ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله عَنْهَا». الکافی، ج ۲، ص ۱۰۸.

۲. کنز العمال، ج ۳، ح ۷۰۰۴.

۳. الکافی، ج ۵، ص ۵۱۱.

www.takbook.com

لبخند زدن

لبی که خنده ندارد شکاف دیوار است سری که عشق ندارد کدوی بی بار است[1]

گاهی با یک لبخند کوچک می‌توان تمامی خستگی همسر را از تن و روحش بیرون کرد. همواره تبسم کردن و با چهره ای گشاده با همسر خوش‌وبش کردن نشانه بارز عشق و محبت به همسر است.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم از مهارت لبخند زدن در هنگام صحبت کردن استفاده می کردند:

«كَانَ رَسُولُ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم إِذَا حَدَّثَ بِحَدِيثٍ تَبَسَّمَ فِي حَدِيثِهِ؛ همواره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم هنگامی که سخن می گفتند، درگفتارشان تبسم می‌فرمودند»[2].

معدن علم و دانش حضرت باقر علیه‌السلام می‌فرماید:

« تبسم دربرابر برادر دینی حَسَنه و نیکی است»[3].

معطر شدن برای همسر

از محبت سِجن[4] گلشن می شود　　بی محبت روضه[5] گُلخَن[6] می شود

---

۱. داستان نامه بهمنیاری، ص ۳۶.

۲. مکارم الاخلاق، ص ۲۱.

۳. «تَبَسُّمُ الرَّجُلِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ حَسَنَة». الکافی، ج ۲، ص ۱۸۸.

٤. زندان.

٥. باغ.

٦. جای انداختن زباله.

www.takbook.com

از محبت نار نوری می‌شود و ز محبت دیو حوری می‌شود[1]

بوی خوش را تقدیم یارکردن چه خوش است. طبع آدمی چنان است که تمایل به بوی خوش و مطبوع دارد. به همین جهت، از اسباب ویژه ابراز محبت، تهیه عطر مورد علاقه همسر است. چراکه در این صورت به ذوق و سلیقه او احترام گذاشته‌ایم.

امام صادق علیه‌السلام در مورد سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در برخورد با همسرانشان و تهیه و تدارک عطر و بوی خوش برای ایشان به مناسبت، می‌فرماید:

« هرگاه در روز عید فطر برای رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله عطری می‌آوردند، ایشان پیش از هرکس دیگر، به همسرشان عطر می‌دادند، یا او را خوشبو می‌ساختند»[2].

همچنین به بیان امام صادق علیه‌السلام رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله برای عطر، بیش از غذا هزینه می‌کردند:

« رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله هزینه‌ای که برای تهیه عطر می‌دادند بیشتر از هزینه‌ای بود که برای خوراکشان صرف می‌کردند»[3].

در بیانی گهربار رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله ویژگی عطر زنان و مردان را چنین توصیف می‌کنند:

---

۱. مولوی.

۲. «إِذَا أُتِيَ بِطِيبٍ يَوْمَ الْفِطْرِ بَدَأَ بِنِسَائِهِ». الکافی، ج ۴، ص ۱۷۰.

۳. «كَانَ رَسُولُ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله يُنْفِقُ فِي الطِّيبِ أَكْثَرَ مِمَّا يُنْفِقُ فِي الطَّعَامِ». همان، ج ۶، ص ۵۱۲.

www.takbook.com

« طِيبُ النِّسَاءِ مَا ظَهَرَ لَوْنُهُ وَ خَفِيَ رِيحُهُ وَ طِيبُ الرِّجَالِ مَا ظَهَرَ رِيحُهُ وَ خَفِيَ لَوْنُهُ؛ عطر مردان آن است که بویش آشکار و رنگش پنهان باشد و عطر زنان آن است که رنگش آشکار و بویش پنهان باشد»[1].

یادداشت گذاشتن

خوش‌تر از دوران عشق ایام نیست　　بامداد عاشقان را شام نیست[2]

اگرچه امروزه وسایل ارتباطی سریع‌تری در اختیار آدمی است. ولکن طعم خوش نامه نگاری چیز دیگری است. یادداشت گذاشتن و نامه نوشتن و آن را در کیف همسر گذاشتن یا روی در یخچال زدن تأثیری عجیب در تقویت روابط همسران دارد. چه‌بسا تأثیر قلم رساتر و شیرین‌تر از زبان است. برخی همسران توان گفتن کلمات عاشقانه راکم‌تر دارند ازاین‌رو نامه‌نگاری از بهترین روش‌ها برای این دسته افراد است. باید توجه داشت که نامه‌نگاری مختص به مسافرت و نامه چندصفحه‌ای نیست. بلکه گاهی چند جمله عاشقانه طوفانی از مهر و محبت در دل همسر به پا می‌کند.

امام صادق علیه‌السلام درباره نوع معاشرت و زیارت با نزدیکان می‌فرماید:

۱. همان، ج ۶، ص ۵۱۲.

۲. سعدی.

www.takbook.com

«مهربانی و دوستی بین برادران دینی، در وطن به دیدار یکدیگر رفتن و در سفر به نامه نوشتن برای یکدیگر است»[1].

همچنین امام صادق علیه‌السلام جواب نامه را همچون سلام واجب می‌دانند:

«رَدُّ جَوَابِ الْكِتَابِ وَاجِبٌ كَوُجُوبِ رَدِّ السَّلَام؛ جواب دادن نامه همچون جواب دادن به سلام، واجب است»[2].

زیباترین درسی که از این حدیث نورانی به دست می‌آوریم آن است که همسر نیز می‌بایست پاسخ‌نامه‌ها را بی‌جواب نگذارد و دست‌به‌قلم شود چندجمله‌ای عشق و محبت خودش را بر قلم جاری کند.

سفر با همسر

در ضرب‌المثلی چنین می‌خوانیم: «آب که یکجا بماند می‌گَندد»[3].

همسری که اهل گردش و تفریح نباشد روح خودش را خشک وکسل، اهالی خانه را خشکبار و محیط خانه را به نمک زار تبدیل می‌کند. برای رهایی از این حالت ناخوشایند، با همسرتان به مسافرت‌ها بروید. نیازی نیست با هزینه‌های سنگین سفر به کوه‌های قاف را انتخاب کنید. اگر برنامه ماهیانه داشته باشید سفر به روستاهای نزدیک وکوتاه بهترین نشانه ابراز علاقه به اوست.

---

۱. «التَّوَاصُلُ بَيْنَ الْإِخْوَانِ فِي الْحَضَرِ التَّزَاوُرُ وَ فِي السَّفَرِ التَّكَاتُبُ». الکافی، ج ۲، ص ۶۷۰.

۲. همان، ج ۲، ص ۶۷۰.

۳. داستان نامه بهمنیاری، ص ۷.

www.takbook.com

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در حدیثی کاربردی و زیبا می‌فرماید:

«اذا اُعسِرَ اَحدُکُم فَلیَخرُجْ ولایَغُمُّ نَفسَهُ و اَهلَهُ؛ زماني که یکي از شما دچار عُسرت و تنگدستي شد به سفر برود و خود و خانواده‌اش را افسرده و غمگین ننماید.»[1].

درخت اگر متحرک شدی ز جای به‌جای　　نه جُوراره کشیدی و نه جفای تبر[2]

نیز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نشانه جوانمردی در سفر را چنین بیان می‌فرمایند:

«سه خصلت در سفر نشانه‌ی مروّت و جوانمردي است: توشه و سازوبرگ خود را در اختیار همسفران قرار دادن، اخلاق و رفتار خوش داشتن و اهل مزاح و شوخي‌هاي خالي ازگناه بودن»[3].

در مثلی دیگر چنین می‌خوانیم: «دنیا دیدن، به از دنیا خوردن است»[4].

مقصود این است که دنیا را دیدن وگشت وگزارکردن بهتر از اینکه مال و ثروت دنیای را بخوری.

---

۱. تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۳۲۹؛ وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۲۳.

۲. انوری، قصیده ۷۲.

۳. «ثلاثٌ مِن المُرُوَّةِ في السَّفرِ: بَذلُ الزّادِ وَ حُسنُ الخُلقِ وَ المزاحُ في غَيرِ المَعاصي». الخصال، ج ۱، ص ۳۲۴.

۴. امثال‌وحکم دهخدا، ج ۲، ص ۸۲۸.

www.takbook.com

خدمت به همسر

ضرب‌المثل بسیار جالب و زیبایی است که بیانگر مکمل بودن زن و شوهر است:

«دو تا درراکه پهلوی هم می‌گذارند، برای این است که به دردهم برسند»[1].

خدمت وکمک به همسر از مراتب بلند و عملی ابراز محبت است. زن و مرد از همان آغاز تشکیل زندگی به کمک و یاری هم نیاز دارند؛ و با اتحاد و همکاری می‌تواند بنیان خانواده را بسازند و به آن استحکام دهند.

زن و شوهر، چو به هم یار شدند

خانه‌ای خوب خریدار شدند[2]

درباره آثار و برکات کمک‌کار و خادم همسر بودن پیامبر مهربانی‌ها حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم خطاب به مولی امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

«يَا عَلِيُّ مَنْ لَمْ يَأْنَفْ مِنْ خِدْمَةِ الْعِيَالِ فَهُوَكَفَّارَةٌ لِلْكَبَائِرِ وَيُطْفِي غَضَبَ الرَّبِّ وَ مُهُورُالْحُورِالْعِينِ وَتَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ وَالدَّرَجَاتِ؛ ای علی! آنکه خدمت به همسر را برای خود عار نداند، این کارکفاره گناهان کبیره‌اش و خاموش کننده آتش خشم پروردگار جبار بوده و صِداق ازدواج او با حورالعین و موجب زیادی خوبی‌ها و علو درجات است.»[3].

---

۱. همان، ج ۲، ص ۸۳۱.

۲. ملک‌الشعرای بهار.

۳. بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۱۳۲.

www.takbook.com

حضرت صلی‌الله‌علیه‌وآله در ادامه همان روایت خطاب به امیرالمؤمنین علیه‌السلام خدمت به خانواده را اخلاق انسان‌های مؤمن راستین و شهدا و کسانی می‌داند که خداوند برای ایشان خیر دنیا و آخرت و خوش‌عاقبتی را اراده کرده است[1].

همچنین رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در بیان دیگری می‌فرماید:

«هر زنی در خانه شوهر، برای اصلاح، چیزی را جابجا کند خدای عزوجل به او نظر کند و هر که خدا به او نظر کند عذابش نکند»[2].

تقسیم کار

دست، دست را می‌شوید هردو برمی‌گردند رو را می‌شویند.[3]

(کار از اتحاد و هم‌پشتی بهتر پیش می‌رود.)

اگرچه یاری و کمک‌رسانی به همسر نشانه کمال و عزت انسانی است و در کانون خانواده قاعده «هرکسی کار خودش و بار خودش» حاکم نیست. بلکه سعادت و خوشبختی خانواده با حمایت و یاری‌رسانی به هم صورت می‌گیرد. درعین‌حال، تقسیم کار، سختی‌ها و مسائل زندگی را هموار می‌سازد و اعتماد و آرامش همسر به زندگی را چندین برابر می‌گرداند.

---

۱. یَا عَلِيُّ لَا یَخْدُمُ الْعِیَالَ إِلَّا صِدِّیقٌ أَوْ شَهِیدٌ أَوْ رَجُلٌ یُرِیدُ اللهُ بِهِ خَیْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَةِ بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۱۳۲.

۲. «أَیُّمَا امْرَأَةٍ رَفَعَتْ مِنْ بَیْتِ زَوْجِهَا شَیْئاً مِنْ مَوْضِعٍ إِلَی مَوْضِعٍ تُرِیدُ بِهِ صَلَاحاً نَظَرَ اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیْهَا وَ مَنْ نَظَرَ اللهُ إِلَیْهِ لَمْ یُعَذِّبْه». امالی (صدوق)، مجلس ۶۴، ح ۷، ص ۴۱۱.

۳. کتاب کوچه، ج ۵، ص ۱۰۹۵.

www.takbook.com

حضرت امام باقر علیه‌السلام درباره رویه حضرت امام امیرالمؤمنین علیه‌السلام و فاطمه زهرا علیهاالسلام در تقسیم کار در خانه و بیرون از خانه چنین می‌فرمایند:

«إِنَّ فَاطِمَةَ علیهاالسلام ضَمِنَتْ لِعَلِيٍ علیه‌السلام عَمَلَ الْبَيْتِ وَ الْعَجِينَ وَ الْخُبْزَ وَ قَمَّ الْبَيْتِ وَ ضَمِنَ لَهَا عَلِيٌّ علیه‌السلام مَا كَانَ خَلْفَ الْبَابِ ثِقَلَ الْحَطَبِ وَ أَنْ يَجِيءَ بِالطَّعَامِ؛ فاطمه علیهاالسلام کار خانه و خمیرکردن و نان پختن و نظافت خانه را بر عهده گرفت و علی علیه‌السلام کارهای بیرون خانه و آوردن هیزم و مواد خوراکی را عهده‌دار شد»[1].

مدارا

آب، راه خودش را باز می‌کند[2].

(آدم اهل مدارا و سازش به هدفش می‌رسد).

زندگی زناشویی، محل تلاقی دو انسان عاشق است. خواه‌ناخواه در زندگی مشترک اختلاف سلیقه‌ها پیش خواهد آمد. ازاین‌رو بهترین کلید برای حل مسائل، رفق و نرمی و مدارا است.

به شیرین‌زبانی و لطف خوشی توانی پیلی به مویی کِشی[3]

پنجمین پیشوای شیعیان امام باقر علیه‌السلام درباره تحمل و مدارای مرد با همسرش می‌فرمایند:

---

۱. تفسیر العیاشی، ج ۱، ص ۱۷۱.

۲. امثال‌وحکم دهخدا، ج ۱، ص ۱۰.

۳. سعدی.

www.takbook.com

«هرکس یک کلمه ناگوارِ زنش را تحمل کند، از جهنم نجات یافته و بهشت بر او واجب می‌شود»[1].

با همسرمان مدارکنیم و چشم بر عیوب و ضعف‌های او ببندیم؛ در بسیاری موارد، چون عاشقی همه‌چیز او را خوب و زیبا ببینیم. خود را به‌جای وی بگذاریم و او را در وضعیتی که قرارگرفته ببینیم. طبیعی است که هدف از مداراکردن با همسر، موفقیت هر چه بیش‌تر مدیریت زندگی و گرم‌تر شدن خانواده است. ازاین‌رو اگر مداراکردن با همسر موجب توجیه برخی کارهای نادرست و نابجای همسر باشد در این صورت توصیه نمی‌شود.

امام امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرماید:

«فَدَارِهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ وَ أَحْسِنِ الصُّحْبَةَ لَهَا فَيَصْفُوَ عَيْشُك؛ همیشه و در همه حال با همسرت مداراکن و با او به نیکی معاشرت نما تا زندگی‌ات باصفا و فرح‌زا شود»[2].

از آثار مداراکردن می‌توان به آسان شدن جریان زندگی، کاهش تنش‌ها، احساس آرامش و امنیت، پرهیز از کینه‌ورزی، تداوم محبت و علاقه، موفقیت،... نام برد[3].

---

۱. «مَنِ احْتَمَلَ مِنِ امْرَأَتِهِ وَ لَوْكَلِمَةً وَاحِدَةً أَعْتَقَ اللهُ رَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ وَ أَوْجَبَ لَهُ الْجَنَّةَ». مکارم الاخلاق، ص ۲۱۶.

۲. من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۹۲.

۳. تصنیف غررالحِکم و درر الکلم، حدیث ۴۹۷۵ تا ۴۹۹۷.

www.takbook.com

توقع به جا

در حد و توان همسرمان از وی توقع و انتظار داشته باشیم. هنگامی که شوهر در تنگنای اقتصادی است همسر نیز شایسته است مراعات کند و از لوازم غیرضروری چشم‌پوشی کند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم با اشاره به آثار و پیامدهای شوم توقع بی‌جا و نادرست از همسر می‌فرماید:

«هر زنی که حال شوهرش را مراعات نکند و او را برکاری که توان انجامش را ندارد و فوق طاقت اوست وادارد، پروردگارش هیچ حسنه‌ای را از نمی‌پذیرد و خداوند را در حالی دیدار خواهد کرد که خشم و غضب الهی گریبان گیر وی است»[1].

زندگی امام علی علیه السلام و فاطمه زهرا علیها السلام نیز نمونه بسیار گویا و عبرت‌آموز است. آن دو بزرگوار نهایت ادب و احترام را به یکدیگر ابراز می‌داشتند. به کمترین امکانات زندگی قانع بودند و از هم درخواست چندانی نداشتند. به همین سبب، این دو بزرگوار از اینکه همسر خود را به زحمت و تکلیفی وادارکنند شرم داشتند.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام ضمن بیان گزارشی از نوع رفتارشان با همسر بزرگوارشان، در پاسخ به سؤال همسرشان که چرا از من درخواست نکردی، می‌فرماید:

۱. «أَيُّمَا امْرَأَةٍ لَمْ تَرْفُقْ بِزَوْجِهَا وَ حَمَلَتْهُ عَلَى مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ وَ مَا لَا يُطِيقُ لَمْ يَقْبَلِ اللهُ مِنْهَا حَسَنَةً وَ تَلْقَى اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ عَلَيْهَا غَضْبَانُ». کتاب من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۶.

www.takbook.com

«فَقَالَتْ: يَا أَبَا الْحَسَنِ إِنِّي لَأَسْتَحْيِي مِنْ إِلَهِي أَنْ تُكَلِّفَ نَفْسَكَ مَا لَا تَقْدِرُ عَلَيْه؛ یا ابا الحسن، من از پروردگارم شرم دارم که از تو بیشتر از توانت انتظار داشته باشم»[1].

چیزی که انسان را دارای روح بلندی کرده و او را نسبت به داشته‌های حتی اندک راضی و قانع می‌سازد، داشتن روح رضایتمندی و قناعت است. در این صورت سطح توقع انسان محدودشده و انسان به خود اجازه نمی‌دهد تا جز در مواقع ضروری و لازم، از دیگران درخواست و تقاضا نماید. این نوع انسان‌ها، به دلیلِ حس رضایت خاطری که دائماً دارند، همیشه در آرامش خاصی گذران عمر داشته و از زندگی با دیگران لذت می‌برند. از سفارش‌های لقمان حکیم به فرزندش چنین نقل‌شده است:

«اقْنَعْ بِقَسْمِ اللهِ لَكَ يَصِفُ عَيْشُك؛ به آنچه خدا قسمت تو کرده است، قانع باش تا زندگی‌ات باصفا شود»[2].

گوش دادن به سخن همسر

گوش دادن خوب به سخنان همسر باید با نشان دادن چهره‌ای شاد و با نگاه محبت‌آمیز، با تکان دادن سر و پاسخ دادن های به‌جا همراه باشد. خوب است کلماتی را به کار ببرید که نشانگر ذوق و اشتیاق شما به گوش دادن است. همانند

۱. بِحارالانوار، ج ۳۷، ص ۱۰۳.

۲. بحارالانوار، ج ۱۳، ص ۴۲۰.

www.takbook.com

(چه جالب! واقعاً! عجیب! دیگه چی؟)، در حین صحبت همسر سؤالاتی بپرسید که نشان دهد شما به‌خوبی گوش می‌دهید.

درهنگام گوش دادن ازتماس تلفنی، تماشای تلویزیون، به‌کاربردن کلماتی که کسل کننده (چقدر حرف می‌زنی! تمام نشد!) پرهیز شود. از ذهن‌خوانی و حدس زدن بپرهیزید. اجازه بدهیم همسرمان کاملاً سخنش را به پایان برساند.

از ویژگی‌های بارز و جالب رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم خوب گوش دادن به مخاطب خود بوده است. دراین زمینه امام حسن مجتبی علیه‌السلام می‌فرماید:

«کسی که{با رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم} سخن می‌گفت، به او گوش می‌دادند تا سخنش به پایان برسد»[1].

امیرمؤمنان علیه‌السلام می‌فرماید:

«ازبزرگواری وآقایی است که انسان برای گوش سپردن به شکوی و ناله دردمند، تحمل و صبر داشته باشد»[2].

این کلام نورانی به این حقیقت اشاره دارد که خوب گوش دادن به دیگران مایه سروری و آقایی می‌شود و اگر در خانواده و به‌ویژه نسبت به سخنان همسر باشد، کانون خانواده راگرم و صمیمی نگه می‌دارد.

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم درنکوهش قطع کلام دیگران می‌فرماید:

۱. «مَنْ تَكَلَّمَ، اَنْصَتوُا لَهُ حتّى يَفْرَغَ». معانی الاخبار، ص ۸۳.

۲. «مِنَ السُّؤْدَدِ الصَّبْرُ لِاسْتِمَاعِ شَكْوَى الْمَلْهُوف». تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۱۰۳۶۲.

www.takbook.com

«مَنْ عَرَضَ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ الْمُتَكَلِّمِ فِي حَدِيثِهِ فَكَأَنَّمَا خَدَشَ وَجْهَهُ؛ هرکس کلام برادر مسلمانش راکه در حال سخن گفتن است. قطع کند مانند این است که روی او را خراشیده است»[1].

پس از تمام شدن صحبت بهتر است برای تقویت و تشویق همسر خویش چنین گفته شود: «متشکرم که به حرف‌هایم گوش دادی»، «حرف‌های زیادی برای گفتن داشتم، اینک حالم بهتر شده است»، «حالا احساس بهتری دارم»، «باید این حرف‌ها را با تو در میان می‌گذاشتم»، «از این که کمک کردی تا حرفم را بزنم، از تو متشکرم»[2].

آراستگی

آرایش و زیبایی هم در آقایان هم در بانوان، افزون بر عفت و پاک‌دامنی در زن و شوهر، موجب انس، الفت، عشق و علاقه بیشتر همسران به یکدیگر می‌شود. علاقه به زیبایی جزء فطرت آدمی است و ذات انسان به دنبال خوشگلی و خوش‌تیپی است و به هر چه و هرکس که آراسته و مرتب باشد علاقه و میل دارد. ازاین‌رو همسران باید با بهترین وضع ظاهری جلوی همسر خود ظاهر شوند.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ضمن نکوهش درهم‌ریختگی برخی همسرانشان و ژولیده بودن ایشان، خطاب به یکی از ایشان می‌فرمود:

۱. الکافی، ج ۲، ص ۶۶۰.

۲. معماری عشق پایدار، ص ۲۳۴.

www.takbook.com

«مَا لِي أَرَاكِ شَعْثَاءَ مَرْهَاءَ سَلْتَاءَ؛ چرا تو را ژولیده مو می‌بینم و در اثر نکشیدن سرمه، چشمت سفید شده است و چرا خضاب[1] نمی‌کنی؟»[2].

شخصی گوید به دیدار امام رضا علیه‌السلام شرفیاب شدم و دیدم محاسن شریفشان رنگ‌شده است. گفتم: فدایتان شوم، شما نیز خضاب (رنگ) کردید! حضرت فرمود:

«آری، رنگ کردن محاسن ثواب دارد. آیا نمی‌دانید خضاب کردن شوهر بر عفت و پاک‌دامنی همسرانش می‌افزاید؟ آیا تو دوست داری وقتی بر همسرت وارد می‌شوی، او همان‌گونه که پیش‌ازاین و هنگام ترک کردنش دیده بودی، باشد؟ گفتم: نه. حضرت فرمود: همسرت نیز چنین است.»[3].

همچنین امام باقر علیه‌السلام می‌فرمایند:

«زن‌ها دوست دارند مردها را همان‌گونه آراسته ببینند که مردها دوست دارند زن‌ها را آن‌گونه آراسته ببینند.»[4].

شخصی به امام رضا علیه‌السلام گفت: شما خضاب کرده‌اید! حضرت فرمودند:

---

۱. خِضاب، رنگ کردن موی سروصورت و نیز دست‌وپا با موادی نظیر حَنا است.

۲. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۷۴، باب ۱۲۴.

۳. عَنْ ذَرْوَانَ الْمَدَائِنِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الثَّانِي علیه‌السلام فَإِذَا هُوَ قَدِ اخْتَضَبَ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَدِ اخْتَضَبْتَ فَقَالَ نَعَمْ إِنَ فِي الْخِضَابِ لَأَجْراً أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ التَّهْيِئَةَ تَزِيدُ فِي عِفَّةِ النِّسَاءِ أَ يَسُرُّكَ أَنَّكَ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَرَأَيْتَهَا عَلَى مِثْلِ مَا تَرَاكَ عَلَيْهِ إِذَا لَمْ تَكُنْ عَلَى تَهْيِئَةٍ قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ ذَاك. مکارم الاخلاق، ص ۷۹.

۴. «عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ علیه‌السلام قَالَ: النِّسَاءُ يُحْبِبْنَ أَنْ يَرَيْنَ الرَّجُلَ فِي مِثْلِ مَا يُحِبُّ الرَّجُلُ أَنْ يَرَى فِيهِ النِّسَاءَ مِنَ الزِّينَةِ». مکارم الاخلاق، ص ۸۰.

www.takbook.com

«آری، با حنا وگیاه وَسمه خضاب کردم. آیا نمی‌دانی که خضاب ثواب دارد؟ زن (همسرت) دوست دارد تو را همان گونه، آماده و آراسته ببینند که تو دوست داری او را همان گونه، آراسته ببینی، بدون شک بسیاری از زنان دامن عفتشان آلوده شده و علت خروج آنان از دایره عفاف و آلوده شدنشان به مفاسد و فجور چیزی نیست جز اینکه شوهرانشان خود را برای آنان کمتر آراستند.»[1].

همنشین

از خودم بوی تو می‌آید و این نیست عجب

هر چه را با گُل و با مُشک نهی، گیرد بو[2]

جلسه پاک‌سازی را جزء برنامه‌های مستمر زندگی قرار دهید. در آن جلسه از خوبی‌ها، نیکی‌ها، زحمت و رحمت‌های که برای شما انجام داده تقدیر و تشکر کنید و مسائلی که در طول هفته باعث ناراحتی و کدورت شده را مطرح و از آن عذرخواهی و یا گره آن‌ها را بازکنید. نگذارید مسئله‌ای بدون جواب باقی بماند چراکه ممکن است همین مسائل کوچک تبدیل به کوهی ازکدورت شود. پیامبر خوبی‌ها حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید:

---

۱. الْحَسَنِ بْنِ جَهْمٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ مُوسَى علیه السلام خَضَبْتَ قَالَ نَعَمْ بِالْحِنَّاءِ وَ الْكَتَمِ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ فِي ذَلِكَ لَأَجْراً إِنَّهَا تُحِبُّ أَنْ تَرَى مِنْكَ مِثْلَ الَّذِي تُحِبُّ أَنْ تَرَى مِنْهَا يَعْنِي الْمَرْأَةَ فِي التَّهْيِئَةِ وَ لَقَدْ خَرَجْنَ نِسَاءٌ مِنَ الْعَفَافِ إِلَى الْفُجُورِ مَا أَخْرَجَهُنَّ إِلَّا قِلَّةُ تَهَيُّؤِ أَزْوَاجِهِنَّ. مکارم الاخلاق، ص ۸۱.

۲. سیف فرغانی.

www.takbook.com

«جُلُوسُ الْمَرْءِ عِنْدَ عِيَالِهِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ تَعَالَى مِنِ اعْتِكَافٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا؛ نشستن مرد نزد زن و فرزندش، نزد خداوند متعالی از اعتکاف در این مسجد من محبوب‌تر است»[1].

اساساً هم‌نشینی با همسر برای طرفین، به‌ویژه اگر فنون و شگردهای هم‌نشینی را بلد باشند بسیار مفید و تأثیرگذار است. مطالعه این روش‌ها و فنون رفتاری و گفتاری برای هم‌نشینی و هم‌صحبتی که در برخی منابع وکتب مربوط به خانواده و همسران جمع‌آوری‌شده است، به‌شدت برای همسران جوان توصیه می‌شود.

ادب در رفتار

ادب خرجی ندارد ولی همه‌چیز را می‌خرد[2].

رعایت ادب در زندگی خانوادگی از اصول و پایه‌های خانواده است. ادب نتیجه تربیت درست و نشان وجود فضایل اخلاقی است. برترین شاخص برای قضاوت افراد درباره شخصیت انسان، همین ادب و نزاکت اوست. همسران باادب هیچ‌گاه باهم پرخاشگری نمی‌کنند و از به کار بردن واژه‌های رکیک و ناپسند دوری می‌جویند. ایشان همدیگر را بانام‌های نیک و لقب‌های شایسته صدا می‌زند و حریم خود و خانواده را حفظ می‌کنند. در متون تاریخی و حدیثی

۱. مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۲۲.

۲. داستان نامه بهمنیاری، ص ۷۳.

www.takbook.com

درباره برخورد مؤدبانه و کریمانه حضرت امام حسن مجتبی علیه‌السلام با کنیزی که به ایشان دسته گلی را هدیه داده بود چنین نقل‌شده است:

«یکی ازکنیزان امام حسن علیه‌السلام دسته گلی به ایشان تقدیم کرد. امام به او فرمود: تو درراه خدا آزادی! دلیل این کارشان را پرسیدم. فرمود: خداوند، ما را [این گونه] ادب آموخته است، آنجاکه {درقرآن کریم} می‌گوید: «وچون احترام شُدید، به بهتر ازآن، پاسخ گویید» و بهتر از هدیه او، آزادی او بود!»[1].

همچنین امام باقر علیه‌السلام می‌فرماید:

«لَا يَزَالُ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ جَمِيعا؛ مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره‌مند می‌سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند.»[2].

البته باید توجه داشت که ارتباط نزدیک و صمیمی همسران نباید موجب زیر پاگذاشتن آداب و نادیده گرفتن حریم ادب و احترام شود.

دست پر به خانه آمدن

از محبت سنگ روغن می شود　　بی محبت موم آهن می شود

---

۱. «حَيَّتْ جَارِيَةٌ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِي بِطَاقَةِ رَيْحَانٍ فَقَالَ لَهَا أَنْتِ حُرَّةٌ لِوَجْهِ اللهِ فَقُلْتُ لَهُ فِي ذَلِكَ فَقَالَ أَدَّبَنَا اللهُ تَعَالَى فَقَالَ «إِذا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْها»{نساء/۸۵} وَ كَانَ أَحْسَنَ مِنْهَا إِعْتَاقُهَا». مناقب آل ابی‌طالب، ج ۴، ص ۱۸.

۲. دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۸۲.

www.takbook.com

از محبت حُزن شادی می‌شود　　وز محبت غول هادی می‌شود[1]

دست‌پر به خانه برگشتن جزء رفتاری است که خداوند آن را دوست دارد و لازمه این کار سعی و تلاش مرد در بیرون از خانه است. هدف از این رفتار خوشحال کردن خانواده است و چه‌بسا با کوچک‌ترین خرید دل و قلب همسر شاد گردد.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در اهمیت این موضوع می‌فرماید:

«خدای عزوجل اخلاق بنده‌ای را دوست دارد که وقتی از بازار برمی‌گردد چیزی در آستینش داشته باشد و برای خانواده‌اش بیاورد و آنان را با آن خوش‌حال سازد که خداوند، به‌وسیله آن بنده، بر ملائک مباهات می‌کند.»[2].

استقبال و بدرقه

از محبت نیش نوشی می شود　　وز محبت شیر موشی می شود

از محبت سُقم صحت می‌شود　　وز محبت قهر رحمت می‌شود[3]

از زیباترین روش‌های عملی ابراز عشق، به هنگام ورود یا خروج همسر، پیشواز و بدرقه کردن است؛ که لازمه آن توجه به شخصیت و ارزش همسر است.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در بیانی شیوا می‌فرمایند:

---

۱. مولوی.

۲. «إن الله عزو جل لیحب الرجل من خلقه اذا انصرف من سوقه فیاخذ شیئاً فی کُمه لعیاله فیفرحوا به فیباهی الله به الملائکه». الفردوس، ج ۱، ص ۱۶۸. به نقل از رضایت زناشویی، ص ۲۰۸.

۳. مولوی.

www.takbook.com

«حَقُ الرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ ...أَنْ تَسْتَقْبِلَهُ عِنْدَ بَابِ بَيْتِهَا فَتُرَحِّبَ بِهِ؛ حق مرد بر زن آن است به هنگام ورود مرد به خانه؛ تا جلوی در به استقبال او برود و به او خوش‌آمد بگوید»[1].

در منابع تاریخی درباره برکات استقبال و بدرقه همسر توسط همسر از زبان مبارک رسول مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله چنین نقل‌شده است:

مردی خدمت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله عرضه کرد: همسری دارم که هنگام ورودم به خانه به پیشوازم می‌آید و زمان خروج مرا بدرقه و همراهی می‌کند. هرگاه مرا اندوهگین می‌بیند می‌گوید: «نگرانی تو از چیست؟ اگر اندوه تو برای رزق و روزی است که نگران مباش؛ چراکه غیر تو (خداوند) تدارک آن را پذیرفته است و اگر نگران آخرت خویشی، (البته اندوه مبارکی است) خداوند بر اندوه تو بیفزاید». رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله خطاب به آن مرد فرمودند: «بی‌شک خداوند کارگزارانی دارد و همسر تو یکی از کارگزاران خداوند است و اجری برابر با نصف پاداش شهدا را دارد.»[2].

استمرار این عمل، رابطه محبت‌آمیز زن و مرد و علاقه ایشان به خانه و خانواده را بیش‌تر و عمیق‌تر می‌کند. به گونه‌ای که وقتی برای مدتی کوتاه بیرون از خانه به

---

۱. مکارم الاخلاق، ص ۲۱۴.

۲. جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله فَقَالَ إِنَّ لِي زَوْجَةً إِذَا دَخَلْتُ تَلَقَّتْنِي وَإِذَا خَرَجْتُ شَيَّعَتْنِي وَإِذَا رَأَتْنِي مَهْمُوماً قَالَتْ مَا يُهِمُّكَ إِنْ كُنْتَ تَهْتَمُّ لِرِزْقِكَ فَقَدْ تَكَفَّلَ لَكَ بِهِ غَيْرُكَ وَإِنْ كُنْتَ تَهْتَمُّ بِأَمْرِ آخِرَتِكَ فَزَادَكَ اللهُ هَمّاً فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله إِنَّ لِلَّهِ عُمَّالًا وَ هَذِهِ مِنْ عُمَّالِهِ لَهَا نِصْفُ أَجْرِ الشَّهِيدِ. کتاب من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۳۸۹.

www.takbook.com

کاری سرگرم باشد، هر چه زودتر درصدد بازگشت به خانه است تا درکنار همسر و دیگر اعضای خانواده آرام گیرد و تجدید قوا کند.

برای پیشواز و بدرقه آثاری بسیاری شمرده‌اند ازجمله می‌توان به این موارد اشاره کرد: نجات از انواع رنج‌ها و خستگی‌های روحی و روانی، آرامش و اطمینان خاطر همسران، دل‌بستگی بیشتر همسران به زندگی؛ استحکام بنیان خانواده، الگو گرفتن فرزندان از این رفتار پسندیده، افزایش و تعمیق روابط عاشقانه همسران و خشنودی و رضامندی خداوند و...

مدیریت خواسته‌ها

تو خاکی، چو آتش مشو تندوتیز[1]

روابط زناشویی فراز و نشیب‌های بسیار دارد؛ و آنچه اهمیت دارد رعایت حقوق دیگران است. ازاین‌رو لازم است همسران چنان ادب و احترام متقابل را مراعات کنند که هیچ‌گاه یکدیگر را به خشم نیاورند و در قبال خواسته‌های معقول و منطقی طرف مقابل، نافرمانی نکنند.

امام امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام فضای حاکم بر زندگی خویش با حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام را چنین گزارش می‌کند:

«فَوَ اللهِ مَا أَغْضَبْتُهَا وَ لَا أَكْرَهْتُهَا عَلَى أَمْرٍ حَتَّى قَبَضَهَا اللهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيْهِ وَ لَا أَغْضَبَتْنِي وَ لَا عَصَتْ لِي أَمْراً وَ لَقَدْ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا فَتَنْكَشِفُ عَنِّي الْهُمُومُ وَ الْأَحْزَانُ؛

۱. فردوسی.

www.takbook.com

به خداوند سوگند، تا زمانی که زهرا علیهاالسلام زنده بود او را در امری خشمگین نکردم و بر هیچ کاری وادارش نساختم. فاطمه علیهاالسلام نیز مرا هیچ گاه خشمناک نساخت و در هیچ امری مرا نافرمانی نکرد فاطمه در زندگی با من چنان بود که وقتی به چهره مبارکش نگاه می کردم. همه غم‌ها و غصه‌ها از قلبم پاک می‌شد.»[1].

رفع غم و غصه

چهره و برخورد مناسب و شاد داشتن خود نوعی ابراز محبت است. از نکات ارزنده و جالب توجه ی زندگانی حضرت فاطمه زهرا علیهاالسلام با حضرت امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام همین نکته است؛ که حضرت علی علیه‌السلام رفتار حضرت زهرا علیهاالسلام را چنین توصیف می کند:

«وَلَقَدْ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا فَتَنْكَشِفُ عَنِّي الْهُمُومُ وَالْأَحْزَانُ؛ فاطمه در زندگی با من چنان بود که وقتی به چهره مبارکش نگاه می کردم. همه غم‌ها و غصه‌ها از قلبم پاک می‌شد.»[2].

همچنین رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله به اهمیت این مسئله چنین بیان داشته‌اند:

۱. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۳۴.

۲. کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۶۳.

www.takbook.com

«مرد مسلمان پس از اسلام فایده‌ای برتر و والاتر از همسری مسلمان به دست نیاورده است که هرگاه به او می‌نگرد سراسر وجودش از شادی و سرور لبریز می‌گردد»[1].

و بالاخره امام مهربانی‌ها حضرت رضا علیه‌السلام می‌فرمایند:

«مَا أَفَادَ عَبْدٌ فَائِدَةً خَيْراً مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ إِذَا رَآهَا سَرَّتْه؛ برای مرد هیچ چیز بهتر از زن شایسته نیست که هرگاه شوهرش او را ببیند، شاد گردد»[2].

عدم تجسس

برای اینکه زندگانی خوشی داشته باشید از برخی سؤالات از همسرتان چشم‌پوشی کنید. نیازی نیست تمام جزئیات رفت‌وآمد همسرتان را زیر ذره‌بین بگیرد و بازجویی کنید. برای هر انسانی رخدادهایی روی می‌دهد که شخص در آن دخالتی ندارد. پشت ترافیک ماندن و دیر رسیدن، خرابی گوشی تلفن و... صدها مشکل دیگر.

مرا بیشتر دوست داری یا مادرت؟ چند تا خواستگاری داشتی؟ قبل از ازدواج با من به چه کسی علاقه داشتی؟ چرا تلفن را جواب ندادی؟ چرا دیر آمدی؟ چرا این‌قدر می‌خوابی؟ چقدر پول خرج کردی؟ چرا جواب خواهرت را ندادی؟ و...،

---

۱. «مَا اسْتَفَادَ امْرُؤٌ مُسْلِمٌ فَائِدَةً بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلَ مِنْ زَوْجَةٍ مُسْلِمَةٍ تَسُرُّه إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا». الکافی، ج ۵، ص ۳۲۷.

۲. همان، ج ۵، ص ۳۲۷.

www.takbook.com

با این دسته از سؤالات عشق و علاقه خود را به همسر از بین می‌برید و مانع خوشبختی و شادکامی خانواده می‌گردد.

قرآن مجید دراین‌باره می‌فرماید:

«یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْیاءَ إِنْ تُبْدَ لَکُمْ تَسُؤْکُم؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از چیزهایی نپرسید که اگر برای شما آشکار گردد. شمارا ناراحت می‌کند».[1]

۱. مائده/۱۰۱.

www.takbook.com

www.takbook.com

شاید زیاد اتفاق افتاده باشد که ما رفتارهایی را نسبت به افرادی که به ایشان علاقه داریم انجام می‌دهیم. ظاهر و گونه‌ی رفتار طوری نیست که به‌طور مستقیم پیام محبت‌آمیزی از آن برداشت شود؛ اما اگر به‌خوبی تحلیل و بررسی شود، منشأ شکل‌گیری آن رفتار نسبت به دیگری محبت و علقه‌ای است که انسان نسبت به او دارد؛ مثلاً دفاع کردن از کسی، ایثار و ازخودگذشتگی به نفع دیگری، عفو و گذشت، هزینه کردن مال و یا آبرو، احترام گذاشتن به اطرافیان و افراد منتسب به‌طرف مقابل و نظایر آن، مواردی از رفتار انسان نسبت به دیگری است که منشأ شکل‌گیری و انجام آن عشق و علاقه به‌طرف مقابل است. این نوع ارتباط طرفینی در خانواده میان اعضای خانواده به‌ویژه همسران، نه‌تنها همان پیام را دارد، بلکه دارای اثرات محبت‌آمیز بسیار بیشتر و عمیق‌تری است. در این قسمت به مواردی از این نوع رفتارها اشاره می‌کنیم:

سلام کردن

گفت پیغمبر سلام آنگه کلام[1].

به بیان حضرت امام باقر علیه‌السلام، سلام نامی از نام‌های خداوند است[2].

---

۱. مولوی.

۲. قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه‌السلام سَلَّمَ عَمَّارٌ عَلَى رَسُولِ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله وَ هُوَ فِي الصَّلَاةِ فَرَدَّ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه‌السلام إِنَ السَّلَامَ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ عَزَّ وَ جَل. (ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه - قم، چاپ: دوم، ۱۴۱۳ ق. ج۱؛ ص ۳۶۸) نیز فرمودند: إِنَ السَّلَامَ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ فَأَفْشُوهُ بَيْنَكُمْ؛ سلام، یکی از نام‌های خدای متعال است، پس آن را میان خود رواج دهید. مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۳۶۳.

www.takbook.com

با سلام کردن، سرآغاز صلح و صفا و صمیمیت را تقدیم می کنیم. همسران با سلام کردن به همدیگر و پیش کش کردن چنین کلامی مقدس و چنین دعایی پرمغز، به‌یقین بهترین شیوه اکرام و احترام را در قبال یکدیگر خواهند داشت.

امام امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام در بیانی گویا می‌فرماید:

«هرگاه یکی از شما به منزل خود وارد می‌شود باید به خانواده‌اش سلام کند و بگوید: «السَّلَامُ عَلَيْكُم»سلام و درود بر شما (اهل خانه)»[1].

حضرت علیه‌السلام نیز در رهنمودی سازنده می‌فرمایند:

«عَوِّدْ لِسَانَكَ لِينَ الْكَلَامِ وَ بَذْلَ السَّلَامِ يَكْثُرْ مُحِبُّوكَ وَ يَقِلَّ مُبْغِضُوكَ؛ زبانت را به نرم و لطیف گویی و سلام کردن عادت بده تا دوست دارانت زیاد و دشمنانت اندک گردند»[2]

پند و اندرز

اگر شخصی را دوست بداری برایش دل می‌سوزانی و بهترین را برایش برمی گزینی. آنگاه اگر برای وی احساس خطرکنی و یا منفعتی از وی را درخطر ببینی، بی‌شک وی را از آن نجات داده و یا هشدارهای لازم را به وی خواهی داد. حضرت امام صادق علیه‌السلام درپاسخ به این پرسش که چگونه مردان باید خانواده را ازعذاب حفظ کنند، فرمودند:

۱. «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ مَنْزِلَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَى أَهْلِهِ يَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكُم». الخصال، ج ۲، ص ۲۶۲.

۲. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۹۹۴۶.

www.takbook.com

«به کارهای نیک امرشان کنید و از اعمال زشت نهی‌شان نمایید، در این صورت شما وظیفه خود را انجام داده‌اید و اگر آنان به توصیه شما توجهی نکنند بر عهده شما نخواهد بود»[1].

امام علی علیه‌السلام در تعریف دوست خدایی و حقیقی می‌فرماید:

«أَخُوكَ فِي اللهِ مَنْ هَدَاكَ إِلَى رَشَادٍ وَ نَهَاكَ عَنْ فَسَادٍ وَ أَعَانَكَ إِلَى إِصْلَاحِ مَعَاد؛ برادر خدایی تو کسی است که تو را به‌سوی هدایت راهنمایی کند، تو را از فساد بازدارد و بر اصلاح امور معاد، تو را یاری کند.»[2].

البته پند و اندرز در صورتی تأثیرگذار و مثبت است که شرایط آن نیز رعایت گردد؛ خالی از هرگونه، تهمت، تحقیر، تهدید، سرزنش و القاب ناپسند باشد. رعایت شرایط مکانی و زمانی نیز در انتقال پند و اندرز تأثیر بسزایی دارد.

احترام به دوستان همسر

احترام به دوستان همسر، نوعی ابراز عشق و علاقه به همسر است. چراکه دوستان همسر سالیانی با او مأنوس بوده و رابطه‌ی صمیمی با وی دارند. ازاین‌رو احترام و تکریم آن‌ها، احترام به همسر است. رعایت احترام به دوستان همسر

---

۱. سُئِلَ الصَّادِقُ علیه‌السلام عَنْ قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَ جَلَّ «قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ ناراً» (تحریم/۶) كَيْفَ نَقِيهِنَ قَالَ تَأْمُرُونَهُنَّ وَ تَنْهَوْنَهُنَّ قِيلَ لَهُ إِنَّا نَأْمُرُهُنَّ وَ نَنْهَاهُنَّ فَلَا يَقْبَلْنَ قَالَ إِذَا أَمَرْتُمُوهُنَّ وَ نَهَيْتُمُوهُنَّ فَقَدْ قَضَيْتُمْ مَا عَلَيْكُمْ. (کتاب من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۴۴۳).

۲. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۹۶۹۷.

www.takbook.com

به‌خوبی در سیره پیامبر رحمت حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله دیده می‌شود؛ و از جایگاه و اهمیت بالایی برخوردار است.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله به کسانی که درزمان زندگی همسرشان خدیجه کبری علیهاالسلام با ایشان ارتباط دوستی و رفت‌وآمد داشتند، احترامی ویژه می‌نهادند. به‌طوری که حضرت در پاسخ به شخصی که دراین‌باره از ایشان سؤال کرد چنین فرمودند:

«او (دوست حضرت خدیجه علیهاالسلام) زمان زندگی خدیجه علیهاالسلام نیز پیش من می‌آمد (من چون آن زمان به سبب دوستی او با خدیجه به وی احترام می‌کردم، اکنون نیز این کار را کردم)؛ چراکه پاسخ دادن به محبت و احترام دیگران خود نشان‌دهنده ایمان انسان است»[1].

همچنین نقل‌شده است:

هرگاه چیزی به رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله داده می‌شد حضرت صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرمود «إذهَبُوا بِفُلانَهَ فَإنَّها کانَت صَدیقَهُ خَدیجَه؛ از آن برای فلان زن ببرید که او دوست خدیجه علیهاالسلام بود»[2] و هرگاه گوسفندی را ذبح می‌کرد ازگوشت آن برای دوستان خدیجه علیهاالسلام می‌فرستاد و می‌فرمود «إنّی اُحِبُّ حَبیبَها؛ من دوستان خدیجه را دوست دارم.»[3].

---

۱. رُوِيَ أَنَّ عَجُوزاً دَخَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ صلی‌الله‌علیه‌وآله فَأَلْطَفَهَا فَلَمَّا خَرَجَتْ سَأَلَتْهُ عَائِشَةُ فَقَالَ إِنَّهَا كَانَتْ تَأْتِينَا فِي زَمَنِ خَدِيجَةَ وَإِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ. بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۸.

۲. ادب الفرد، ص ۵۸، به نقل از سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله با همسران، ص ۱۷۴.

۳. الاصابه، ج ۸، ص ۱۰۳، به نقل از سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله با همسران، ص ۱۷۴.

www.takbook.com

توجه رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله به دوستان ویاران همسرشان خدیجه کبری علیهاالسلام پس از گذشت سال‌ها ازمرگ ایشان حاکی ازاحترام فوق‌العاده حضرت به همسرشان در زمان حیات ایشان بوده است. بی‌شک اگر این رویه و سیره مبارکه حضرت، در زمان حیات همسران اجرا شود دارای برکات زیادی درایجاد الفت ومحبت نسبت به همدیگر خواهد بود.

تعریف وتمجید ازهمسر

ابراز محبت محدود به زمان حضور همسر نیست بلکه عاشق حقیقی در زمان نبود همسرش نیزازاو به‌خوبی و نیکی یاد می‌کند؛ زیرا چنین شخصی همسرش را جزئی ازوجود خود دانسته و برای ایشان به شیوه‌ای رفتار می‌کند که دوست دارد با خودش رفتار شود. حتی اگر درابتدا چنین عشق و علاقه‌ای درمیان نباشد، با این رویه این علاقه ایجاد ویا تقویت خواهد شد. حضرت امام صادق علیه‌السلام به این حقیقت چنین اشاره فرمودند:

«درنبود برادرتان، ازاو، به بهترین شکلی که دوست دارید درنبودتان از شما یاد کنند، یاد کنید.»[1].

اساساً به بیان رسول خوبی‌ها حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله یاد کردن از نیکی‌های همسر در نبود او، خود از پیامدهای عشق و علاقه به اوست و وقتی این محبت

۱. «اذْكُرُوا أَخَاكُمْ إِذَا غَابَ عَنْكُمْ بِأَحْسَنِ مَا تُحِبُّونَ أَنْ تُذْكَرُوا بِهِ إِذَا غِبْتُمْ عَنْهُ». الامالی (طوسی)، ص ۲۲۵، ح ۳۹۱

www.takbook.com

این‌گونه ابراز شود و همسر بعدها متوجه شده و این را رویه همسرش بداند، فوق‌العاده خرسند شده و باعث مزید علاقه متقابل خواهد بود. حضرت صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دراین‌باره می‌فرمایند:

«مَنْ أَحَبَ شَيْئاً أَكْثَرَ مِنْ ذِكْرِهِ؛ هرکس چیزی را دوست بدارد، از آن بسیار یاد می‌کند»[1].

حفظ اسرار

لب مگشا گرچه در او نوش‌هاست　　کز پس دیوار بسی گوش‌هاست[2]

شکی نیست که: «راز بلبل گل بداند بی‌شکی»[3] ولکن می‌بایست مراقب بود چراکه «هر زبان گوشی و هرگوش زبانی دارد»[4]. پیشوای اول شیعیان حضرت امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام در تجلیل از صفت برجسته رازداری، آن را بخشی از خوشبختی می‌دانند:

«الْكِتْمَانُ طَرَفٌ مِنَ السَّعَادَةِ؛ رازداری، بخشی از خوشبختی است»[5].

چه خوب است تا ما صندوقچه اسرار خانواده، به‌ویژه همسرمان باشیم. تا استحکام زندگی و استمرار آن بیمه شود. نیازی نیست هر آنچه بین همسران رخ

---

۱. مجموعه ورام، ج ۱، ص ۷۴.

۲. نظامی.

۳. عطار.

٤. فوت کوزه‌گری، ج ۲، ص ۱۰۴۸.

٥. تحف العقول، ص ۲۲۵.

www.takbook.com

می‌دهد به دیگری سرایت کند. چراکه ممکن است دیگران با قضاوتی یک‌طرفه رأی و نظری باطل دهند و زندگی شمارا به تباهی و سیاهی نزدیک کنند.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله درباره لزوم امانت‌داری زن و حفظ اسرار شوهر و خانواده و نیز برکات و آثار اخروی آن برای هرکدام می‌فرمایند:

«وقتی زن در خانه شوهر، در حضور و غیبتش حافظ حیثیت او و اسرار خانوادگی‌اش باشد ... روز قیامت همچون زنان پاک‌دامنی خواهد بود که صورتی نورانی خواهد داشت. اگر همسر این زن، مؤمن صالحی باشد. خداوند وی را نیز همچنان همسر و همراه او باقی خواهد گذاشت، ولی اگر آن مرد، باایمان از دنیا نرفته باشد، افتخار همسری یکی از شهدای اهل بهشت از آنِ زن خواهد شد.»[1].

همچنین رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در بیانی دیگر، ارزشمندی همسرانی که حافظ اسرار باشند را چنین توصیف فرمودند:

«مَا اسْتَفَادَ امْرُؤٌ مُسْلِمٌ فَائِدَةً بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلَ مِنْ زَوْجَةٍ مُسْلِمَةٍ تَسُرُّه إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا وَ تُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَهَا وَ تَحْفَظُهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا فِي نَفْسِهَا وَ مَالِه؛ ؛ مرد مسلمان پس از اسلام فایده‌ای برتر و والاتر از همسری مسلمان به دست نیاورده است. همسری که هرگاه به او می‌نگرد سراسر وجودش از شادی و سرور لبریز می‌گردد. هرگاه از او

---

۱. إِذَا حَفِظَتْ غَيْبَتَهُ حَفِظَتْ [مَشْهَدَهُ] وَ اسْتَوَتْ فِي بَيْتِهَا وَ تَزَيَّنَتْ لِزَوْجِهَا وَ أَقَامَتْ صَلَاتَهَا وَ اغْتَسَلَتْ مِنْ جَنَابَتِهَا وَ حَيْضِهَا وَ اسْتِحَاضَتِهَا فَإِذَا فَعَلَتْ ذَلِكَ كَانَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذْرَاءَ بِوَجْهٍ مُنِيرٍ فَإِنْ كَانَ زَوْجُهَا مُؤْمِناً صَالِحاً فَهِيَ زَوْجَتُهُ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ مُؤْمِناً تَزَوَّجَهَا رَجُلٌ مِنَ الشُّهَدَاء مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۴۴، ح ۱۶۶۰۴.

www.takbook.com

چیزی را طلب می‌کند، از او اطاعت می‌کند و در غیبت شوهرش، با همه‌ی وجود از ناموس و مال او پاس داری می‌نماید»[1].

دعوت به علم آموزی

به دانش آموختن همسرمان کمک کنیم. او را تشویق و ترغیب کنیم که به دنبال کسب علمی باشد که مفید برای خانواده باشد. اگر در توانمان نیست؛ می‌توانیم محیط خانواده را برای او آماده کنیم. در اهمیت این موضوع همین بس که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن را در رتبه حج و جهاد درراه خدا قرار داده می‌فرمایند:

«هر زنی که در حج و جهاد و طلب دانش به شوهرش کمک کند، خداوند پاداشی به او می‌دهد که به همسر حضرت ایوب داده است.»[2].

همسر شایسته علم مفید و ادب را شایسته خانواده خود می‌داند و محیط را آماده استفاده از این مواهب الهی کرده و یا خود به آن‌ها تعلیم می‌دهد. حضرت امام صادق علیه السلام این امر را از فضایل و برجستگی‌های هر انسان مؤمنی می‌دانند و می‌فرمایند:

---

۱. الکافی، ج ۵، ص ۳۲۷.

۲. «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَعَانَتْ زَوْجَهَا عَلَى الْحَجِّ وَ الْجِهَادِ أَوْ طَلَبِ الْعِلْمِ أَعْطَاهَا اللهُ مِنَ الثَّوَابِ مَا يُعْطِي امْرَأَةَ أَيُّوبَ علیه السلام». مکارم الاخلاق، ص ۲۰۱.

www.takbook.com

«لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُورِثُ أَهْلَ بَيْتِهِ الْعِلْمَ وَ الْأَدَبَ الصَّالِحَ حَتَّى يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ جَمِيعاً؛ مؤمن همواره خانواده خود را از دانش و ادب شایسته بهره‌مند می‌سازد تا همه آنان را وارد بهشت کند»[1].

دورهمی‌های خانوادگی

مرا با تو نان‌ونمک خوردن است نشستن همان مهر پروردن است[2]

روز جمعه و ایام تعطیلی را روز خاصی قرار دهید. سعی کنید تمامی اعضای خانواده دورهم جمع شوند دورهم بودن برکات فراوانی دارد. جدا از اینکه محبت‌ها و پیوندها را قوی‌تر می‌کند بسیاری از مشکلات آشکار و پنهان خانواده‌ها نیز حل می‌شود.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در باب اهمیت این موضوع حتی دستورالعملی نیز بیان می‌فرمایند:

«أَطْرِفُوا أَهَالِيَكُمْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ بِشَيْءٍ مِنَ الْفَاكِهَةِ أَوِ اللَّحْمِ حَتَّى يَفْرَحُوا بِالْجُمُعَةِ؛ خانواده‌تان را در هر جمعه، با مقداری میوه یا گوشت، دورهم جمع کنید تا این که در این روز، خوش‌حال باشند.»[3].

---

۱. دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۸۲.

۲. فردوسی.

۳. الکافی، ج ۶، ص ۲۹۹.

www.takbook.com

چه‌بسا کسانی که به عشق همسرشان صبر می‌کنند تا با یکدیگر و بر سر یک سفره غذا بخورند؛ و این‌گونه عشق و علاقه خود را به همسرشان نشان دهند. شادی و لذتی که در صرف غذای دورهمی است درصدها غذای خوشمزه دیگر و در تنهایی نیست.

به فرموده رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله خداوند جمع شدن اعضای خانواده دورهم و باهم غذا خوردن را بسیار دوست دارد و به چنین اجتماعی نظر رحمت نگاه می‌کند:

«اِنَّ الله ِیُحِبُّ المُؤمِنَ وَیُحِبُّ اَهْلَهُ وَوُلْدَهُ وَاَحَبُّ شَی ءٍ اِلَی الله ِتَعالی اَن یَرَی الرَّجُلَ مَعَ امَرأَتِهِ و وُلْدِهِ عَلی مائِدَةٍ یَأکُلونَ فَاِذَ ا اجتَمَعوا عَلَیْها نَظَرَ اِلَیْهِم بِالرَّحْمَةِ لَهُمْ فَیَغْفِرُلَهُم قَبْلَ اَن یَتَفَرَّقُوا مِنْ مَوْضِعِهِم؛ خداوند، مؤمن و خانواده و فرزندانش را دوست دارد و محبوب‌ترین چیز نزد خداوند این است که مردی را با زن و فرزندش ببیند که بر سفره‌ای غذا می‌خورند. هنگامی که آن‌ها را دور سفره جمع ببیند از روی رحمت بر آن‌ها نظر کند و پیش از این که از جایشان متفرق شوند، آن‌ها را بیامرزد.[1]

احترام و تکریم فرزند

فرزندان میوه دل والدین هستند و احترام هر یک از زن و مرد به فرزند خویش تقدیر و تشکری است از همسر خود که در تربیت صحیح این فرزند همسر شما نیز نقش مهمی داشته است. ازآنجایی که همسران به فرزندان خود دلبسته‌اند و نوردیده آن‌ها به‌حساب می‌آیند. ازاین‌رو هر رفتار و گفتار صحیحی نسبت به

۱. تحکیم خانواده، ص۲۰۳.

www.takbook.com

فرزندان، بر محبت بین والدین و فرزندان و بین خود همسران می‌افزاید. همچنین تصمیم‌گیری صحیح و مشترک برای آینده سالم و مفید در تربیت و هدایت فرزند نقش تأثیرگذاری در روابط بین همسران و فرزندان دارد.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در باب تربیت و تأدیب فرزند توسط پدر و مادر می‌فرمایند: «هیچ پدری به فرزندش، هدیه‌ای بهتر از تربیت نیکو، پیشکش نکرده است»[1].

نیز رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در سخنی شیوا درباره تکریم و تأدیب فرزندان برکات آن چنین توصیه می‌فرمایند:

«أَكْرِمُوا أَوْلَادَكُمْ وَ أَحْسِنُوا أَدَبَهُمْ يُغْفَرْ لَكُمْ؛ به فرزندان خود احترام بگذارید و آنان را نیکو تربیت کنید تا آمرزیده شوید»[2].

تأمین رفاه و آسایش

ببخش و بخور تا توانی درم که جز این دگر جمله درد است و غم[3]

زمانی که مردان خسته از فعالیت روزمره به خانه بازمی‌گردند، به آرامش روحی و روانی در کنار آسایش جسمی نیازمندند. در چنین وضعیتی، همسر می‌تواند با تدارک وسایل، مانند شربت، دم‌نوش، آب سرد و یا انجام برخی رفتارها مانند ماساژ، در خانه، عشق و علاقه خود را به همسرش ابراز کند. البته نیاز خانم‌ها به

---

۱. «ما نَحَلَ والدٌ ولداً من نُحلٍ أَفضَل من أَدبٍ حَسَن». مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۶۵.

۲. مکارم الاخلاق، ص ۲۲۲.

۳. فردوسی.

www.takbook.com

این مسئله بیش‌تر از مردان است. اسباب و اثاثیه، لباس وسایل آشپزخانه... برای خانم‌ها بسیار بااهمیت است. ازاین‌رو تهیه این وسایل به دست توانای شوهر نشانه عشق و علاقه به همسرش خواهد بود.

امام زین‌العابدین علیه‌السلام درباره مهیاکردن اسباب زندگی راحت برای خانواده در سخنی شیوا می‌فرمایند:

«أَرْضَاكُمْ عِنْدَ اللهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ؛ خداوند از آن‌کس خشنودتر است که خانواده خود را بیشتر در رفاه و نعمت قرار دهد.»[1].

جوانمرد و خوش‌خوی و بخشنده باش　　چو حق بر تو پاشَـد تو بر خلق پاش[2]

در حدیثی جالب امام کاظم علیه‌السلام درباب توسعه بر خانواده و اثر فوق‌العاده آن چنین می‌فرمایند:

«يَنْبَغِي لِلرَّجُلِ أَنْ يُوَسِّعَ عَلَى عِيَالِهِ كَيْلَا يَتَمَنَّوْا مَوْتَه؛ شایسته است که مرد بر خانواده‌اش وسعت (مالی) دهد تا این‌که آرزوی مرگش را نکنند.»[3].

به‌گفته سعدی، هرکه در زندگی نانش نخورند، در مُردگی نامش نبرند[4].

از آثار بخشنده بودن جلب محبت دیگران به‌سوی انسان است و اعضای خانواده، به‌ویژه همسران از این قاعده مستثنا نیستند. اگر خواهان این هستید که

---

۱. الکافی، ج ۴، ص ۱۱.

۲. سعدی.

۳. الکافی، ج ۴، ص ۱۱.

٤. سعدی.

www.takbook.com

محبت دیگری را به دست آورید. سخاوت و بخشش از بهترین و شیرین‌ترین آن‌هاست.

هشتمین پیشوای هدایت حضرت رضا علیه‌السلام درباره لزوم تدارک اسباب رفاه و آسایش خانواده می‌فرمایند:

« سزاوار است که مؤمن در زمستان از خوراك خانواده‌اش کم کند و بر [چوب و زغال و] وسیله گرم کننده آنان بیفزاید.»[1].

نقل‌شده است که امام حسین علیه‌السلام درباره همسرشان حضرت رباب و دخترشان حضرت سکینه علیهاالسلام چنین شعری را سرودند:

لعمرك إنني لأحب دارا تكون بها سكينة و الرباب

أحبهما و أبذل جل مالي و ليس لعاتب عندي عتاب[2]

«من خانه‌ای را دوست دارم که سکینه (دخترم) و رُباب (همسرم) را در برگرفته است. آن دو را دوست می‌دارم مالم را در این راه به کار می‌گیرم و سزاوار سرزنش از سوی کسی نیستم»[3].

---

۱. «يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ قُوتِ عِيَالِهِ فِي الشِّتَاءِ وَ يَزِيدَ فِي وَقُودِهِمْ».الکافی، ج ۴، ص ۱۳.

۲. در برخی نسخ به‌جای «تکون»؛ تحل و به‌جای «مالی؛ حالی» دارد. البدایه والنهایه ج ۸ ص ۲۱۱

۳. بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۴۷. ذکر الاصفهاني في الأغاني ۱۴/ ۱۶۳ و ابن الجوزي في تذكرة الخواص ص ۲۶۵:

www.takbook.com

سخاوت و بخشش از صفات برجسته انسانی است و در همه‌جا و ارتباط با همه، به‌ویژه اعضای خانواده پسندیده‌تر است. حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام در مقام بیان آثار بخشش و سخاوت می‌فرمایند:

«السَّخَاءُ يَزْرَعُ الْمَحَبَّةَ؛ سخاوتمندی چنان مزرعه‌ای محبت به بار می‌آورد»[1].

همان‌طور که دانه‌ای می‌کاریم و در آینده از آن محصول برداشت می‌کنیم. سخاوت نیز محبت را می‌نشاند و به‌زودی ثمره‌ی آن را آشکار می‌نماید.

رفع نیازهای همسر

رزق بر اهل خانه تنگ مکن　　روزی، او می‌دهد تو جنگ مکن[2]

خدای مهربان انسان را همراه با برخی نیازمندی‌ها آفریده است؛ که ارضای درست و کامل این نیازها، موجب شکوفایی استعدادها می‌شود. ازدواج یکی از راه‌های درست ارضای برخی از این نیازهاست. زمانی که مرد یا زن با کمک همسرش به ارضای نیازی موفق می‌شود، حالتی از رضامندی درونی در وی ظاهر می‌شود. لذا برآوردن نیازهای همسر به‌گونه‌ای ابراز علاقه و محبت به وی است. درباره لزوم برآوردن نیازهای ضروری خانواده و نکوهش رفتارهایی مغایر با آن، در سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله چنین گزارش شده است:

۱. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۸۵۲۱.

۲. اوحدی مراغه‌ای.

www.takbook.com

سه زن، نزد پیامبر اکرم ﷺ آمدند. یکی از آنان گفت: شوهرم گوشت نمی‌خورد. دومی گفت: شوهرم بوی خوش استشمام نمی‌کند. سومی گفت: شوهرم با زنان، نزدیکی نمی‌کند. رسول خدا ﷺ، درحالی‌که رَدایش را می‌کشید، بیرون آمد و بر منبر شد و حمد و ثنای الهی را به‌جا آورد. سپس فرمود: «چه شده است که گروهی از یارانم گوشت نمی‌خورند، بوی خوش نمی‌بویند و با زنان، هم‌بستر نمی‌شوند؟! به‌درستی که من گوشت می‌خورم، بوی خوش می‌بویم و با زنان همبستر می‌شوم. پس هرکه از راه و رسم من روی بگردانَد، از من نیست»[1].

تأمین آرامش و اطمینان

ایجاد فضایی پر از آرامش، اطمینان و اعتماد حاکی از محبت و عشق است. همسران، که کارگردان اصلی خانواده هستند، باید خانواده را به‌گونه‌ای مدیریت کنند که همه اعضا در آن احساس اطمینان خاطر داشته و به همدیگر اعتماد کامل داشته باشند. اگر بین اعضای خانواده، به‌ویژه همسران، عشق و محبت حاکم باشد، محصولی جز فضایی اطمینان‌بخش و مورد اعتماد نخواهد داشت. این

---

۱. «إِنَّ ثَلَاثَ نِسْوَةٍ أَتَيْنَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ إِحْدَاهُنَّ إِنَّ زَوْجِي لَا يَأْكُلُ اللَّحْمَ وَ قَالَتِ الْأُخْرَى إِنَّ زَوْجِي لَا يَشَمُّ الطِّيبَ وَ قَالَتِ الْأُخْرَى إِنَ زَوْجِي لَا يَقْرَبُ النِّسَاءَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللهَ وَ أَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ مِنْ أَصْحَابِي لَا يَأْكُلُونَ اللَّحْمَ وَ لَا يَشَمُّونَ الطِّيبَ وَ لَا يَأْتُونَ النِّسَاءَ أَمَا إِنِّي آكُلُ اللَّحْمَ وَ أَشَمُّ الطِّيبَ وَ آتِي النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي». الکافی، ج ۵، ص ۴۹۶.

www.takbook.com

همان ایدآلی است که موردنظر اولیای دین است. از حضرت امام محمدباقر علیه‌السلام دراین‌ارتباط چنین گزارش‌شده است:

امام باقر علیه‌السلام به یکی از یاران می‌فرماید: «آیا شده است که یکی از شما بیاید و دست درکیسه برادرش کند و آنچه نیاز دارد از آن بردارد و او مانعش نشود؟ گفتم: چنین چیزی در میان خودمان سراغ ندارم. امام باقر علیه‌السلام فرمود: پس هنوز به هیچ‌چیزی نرسیده‌اید گفتم: در این صورت همه هلاک شده‌ایم. فرمود: هنوز این مردم خِردهایشان کامل نشده است.»[1].

گنج قناعت

قانع بودن و دقت در استفاد از وسایل زندگی و هزینه کردن آن، خود نوعی کمک و ابراز علاقه به همسر است. همسری که قانع است و به «دار و ندار» همسر می‌سازد در حقیقت علاقه و محبت خود را به زندگی و همسرش نشان می‌دهد. در اهمیت این امر در خانواده همین بس که حضرت امام امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام می‌فرمایند:

«أَنْعَمُ النَّاسِ عَيْشاً مَنْ مَنَحَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ الْقَنَاعَةَ وَ أَصْلَحَ لَهُ زَوْجَه؛ بهترین زندگی از آن کسی است که خداوند، به او قناعت بخشیده و همسری شایسته، روزی‌اش کرده است.»[2].

---

۱. امام باقر علیه‌السلام: «أَ يَجِيءُ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ فَيُدْخِلُ يَدَهُ فِي كِيسِهِ فَيَأْخُذُ حَاجَتَهُ فَلَا يَدْفَعُهُ فَقُلْتُ مَا أَعْرِفُ ذَلِكَ فِينَا قَالَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه‌السلام فَلَا شَيْءَ إِذاً قُلْتُ فَالْهَلَكَةُ إِذاً قَالَ إِنَّ الْقَوْمَ لَمْ يُعْطَوْا أَحْلَامَهُمْ بَعْدُ». الکافی، ج ۲، ص ۱۷۲.

۲. تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ح ۹۰۷۶.

www.takbook.com

آن حضرت علیه‌السلام در بیانی دیگر می‌فرماید:

«أَطْيَبُ الْعَيْشِ الْقَنَاعَةُ؛ خوش‌ترین زندگی، زیستن همراه با قناعت است.»[1].

تواضع و فروتنی

افتادگی آموز اگر طالب فیضی هرگز نخورد آب زمینی که بلند است

تواضع و فروتنی از خصال نیک و فضایل برجسته انسانی و نشانه فضل برتری انسان است. انسان متواضع در نظر همه بزرگ جلوه می‌کند و همیشه چنین انسان‌هایی از نگاه دیگران در هاله‌ای از احترام دیده می‌شوند. در اهمیت تواضع همین بس که به فرموده امام باقر علیه‌السلام وقتی خداوند پیامبر بزرگوار خود، یعنی نبی مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله را بین انتخاب تواضع بندگی و رسالت و بین پادشاهی و رسالت مخیر گردانید، رسول خدا تواضع بندگی و رسالت را برگزیدند[2]. و به همین جهت آن بزرگ‌مرد در زندگی و اخلاق فردی و اجتماعی به چنان مقام عظیمی دست یافتند که خداوند در مقام ستایش ایشان می‌فرماید:

« وَإِنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظيمٍ».[3]

---

۱. همان، ح ۸۹۸۲.

۲. عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ علیه‌السلام يَذْكُرُ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله مَلَكٌ فَقَالَ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُخَيِّرُكَ أَنْ تَكُونَ عَبْداً رَسُولًا مُتَوَاضِعاً أَوْ مَلِكاً رَسُولًا قَالَ فَنَظَرَ إِلَى جَبْرَئِيلَ وَ أَوْمَأَ بِيَدِهِ أَنْ تَوَاضَعْ فَقَالَ عَبْداً مُتَوَاضِعاً رَسُولًا فَقَالَ الرَّسُولُ مَعَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُكَ مِمَّا عِنْدَ رَبِّكَ شَيْئاً قَالَ وَ مَعَهُ مَفَاتِيحُ خَزَائِنِ الْأَرْضِ. (کلینی، محمد بن یعقوب، الکافي (ط - الإسلامية) - تهران، چاپ: چهارم، ۱۴۰۷ ق. ج۲؛ ص ۱۲۲).

۳. نجم/۴.

www.takbook.com

این‌چنین بود که بسیاری از مردمان خشن عصر جاهلیت اسیر آن خلق عظیم شدند و عاشقانه برمدار آن سراج منیر جمع شدند و به اعلی‌علیین بار یافتند.

تواضع و فروتنی دارای چنین آثار و برکاتی است؛ بنابراین، ازجمله آثار تواضع جلب محبت دیگران است. آدمی زاد به انسان‌های فروتن و متواضع گرایش و علاقه بیشتر دارد تا به افراد گردن‌کش و متکبر. به بیان حضرت مولی امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام عشق و محبت میوه تواضع است:

«ثَمَرَةُ التَّوَاضُعِ الْمَحَبَّة؛ ثمره‌ی فروتنی محبت است»[1].

نیز آن حضرت علیه‌السلام می‌فرماید:

«إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْظُمَ مَحَاسِنُكَ عِنْدَ النَّاسِ فَلَا تَعْظُمْ فِي عَيْنِكَ؛ اگر خواستی خوبی‌هایت نزد مردم بزرگ جلوه کند، آن‌ها را بزرگ نبین!»[2]

آینه همسر باشیم

تاج سر من، خاک ره پای کسی است کو، چشم مرا به عیب من بینا کرد[3]

آدمی آن‌کس را که دوست داشته باشد عیب‌هایش را به وی می‌گوید تا اینکه گل بی‌عیب شود؛ و شایسته است در بیان عیب اول به خود نگاهی اندازیم که

---

۱. همان، ح ۵۱۷۹.

۲. همان، ح ۵۱۴۳.

۳. ابوسعید ابوالخیر.

www.takbook.com

خالی از آن باشیم و دوم اینکه شرایط بیان آن را آموخته باشیم. در فرهنگ اهل‌بیت: بیان عیوب دوستان به خودشان، از اخلاق پسندیده شمرده شده است.

امام صادق علیه‌السلام می فرمایند:

«أَحَبُ إِخْوَانِي إِلَيَ مَنْ أَهْدَى إِلَيَ عُيُوبِي؛ محبوب‌ترین برادرانم، کسی است که عیب‌هایم را به من هدیه کند.»[1].

حضرت امام امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام در تشبیهی زیبا وگویا بیان عیوب مؤمنین به خودشان را به کار آیینه تشبیه فرمودند:

«الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ؛مؤمن،آیینه مؤمن است»[2].

چون‌که مؤمن آینه‌ی مؤمن بود روی او ز آلودگی ایمن بود[3]

از این حدیث وگوهربار و زیبا ۲۲ نکته ظریف می‌شود آموخت:

آینه عیب را می گوید. موبه‌مو می گوید. با وضوح تمام می گوید نه با کنایه و ابهام. بی‌صدا می گوید. عیب را بی‌غرض می‌بیند و می گوید. خوب و بد را باهم می گوید. محسوسات را می گوید (آنچه را دیده می گوید). عیب‌نمایی آینه از روی خیرخواهی است نه به هدف تنقیص و ضربه زدن. درگفتن خجالت نمی کشد. عیب را که دید در حافظه نگه نداشته فراموش می کند تا مگر دوباره ببیند. به همه یکسان می گوید. هر بیشتر نزدیک شوی بهتر می گوید. حال را

۱. الکافی، ج ۲، ص ۶۳۹.

۲. تحف العقول، ص ۱۷۳.

۳. مولوی

www.takbook.com

می‌گوید نه گذشته یا آینده. آشکار و واضح می‌بیند (برای دیدن من کنجکاوی نمی‌کند). شرط دیدنش صافی صداقت است. همه‌وقت می‌گوید. همه را می‌بیند دوست و دشمن. یقین ترین چیزها را می‌گوید. از نشان دادن خسته نمی‌شود. هیچ‌کس از آیینه آزرده نمی‌شود. کمک به اصلاح می‌کند. اگر شکسته شد بازنشان می‌دهد.

چنانکه دیده می‌شود، حضرت در این تشبیه زیبا این‌همه مطلب و مطالب دیگر را در یک عبارت کوتاه رسانده است. صداقت و خیرخواهی در چنین رفتارهایی موج می‌زند و بی‌شک طرفی که صاحب عیب است، به‌ویژه اگر همسر انسان باشد، چنین برخورد خیرخواهانه و صادقانه و دقیق را، نه‌تنها به جان می‌خرد و درصدد رفع آن برمی‌آید، بلکه این رفتار را نشانه عشق و محبت واقعی و عمیق همسر به خودش می‌داند و بی‌شک درصدد جبران آن برخواهد آمد.

جمع‌بندی

ازآنچه بیان شد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که خانواده متشکل از دو عضو اصلی و رئیسی یعنی زن و شوهر است. این دو، انسان‌اند و دارای قلبی پذیرای محبت. محبت همان شیرازه‌ای است که استحکام و تداوم همه خانواده مرهون آن است. اگر بین این دو محبت حاکم باشد، چون دانه‌ای که در دل زمین حاصلخیز کاشته می‌شود، در قلوب ایشان جوانه‌های حیات و زیست سالم شروع به رویش کرده و کم‌کمک تبدیل به نهالی سترگ و سپس درختی تناور می‌گردد که ثمرات بی‌شماری را به بار خواهد آورد. محبت و عشق‌ورزی در میان اعضای خانواده،

www.takbook.com

به‌ویژه دو عضو اصلی و پایه یعنی زن و شوهر، هر چه قوی‌تر و عمیق‌تر و بادوام‌تر باشد، چنان شیرازه‌ای محکم و قوی، کتاب زندگی را از اندازه و ازهم گسیختگی و درنتیجه ورق‌ورق شدن و هلاکت حفظ کرده و چنان میراثی مثمر و مفید، آیندگان را نیز از برکات آن مستفید خواهد ساخت.

مطالبی که در این نوشتار بیان شد، ارائه برخی راهکارها و توصیه‌های عملی برای ایجاد عشق و محبت و یا تقویت آن، بین همسران بوده است. توصیه‌ها و الزاماتی که غالباً در دین مقدس اسلام برای شکل‌گیری نهاد مقدس و مهم خانواده تدبیر شده است. تمام تلاش ما ارائه این مطالب به استناد برخی آیات شریفه قرآن، روایات اهل‌بیت، سیره مبارکه‌ی آن بزرگواران و بعضاً نیز کلمات بزرگان، بوده است تا دارای غنای بیشتری باشد. البته سعی ما ارائه مطالب غنی برگرفته از این منابع، به بیانی ساده‌تر برای استفاده عموم خوانندگان بود. بی‌شک متن ارائه‌شده، با رعایت این دو امر، برای خوانندگان محترم مقبول‌تر و به عمل کردن به آن نزدیک‌تر خواهد بود. این همان هدفی است که مدنظر نوشتار حاضر است. باشد تا با عمل به دستورات دین و بزرگان دین حیاتی سراسر مملو از عشق و دلدادگی با همسران و فرزندانمان داشته باشیم و از عیش گوارایی که خداوند ابزار و امکانات آن را در اختیار ما قرار داده است، بهره‌مند شویم. ان شاءالله.

هزاران درود و هزاران سلام ز ما بر محمد علیه‌السلام

(اسدی طوسی)

www.takbook.com

کتاب‌نامه

www.takbook.com

* قرآن مجید، ترجمه آیت‌الله مکارم شیرازی.

۱. ابن أبي جمهور، محمد بن زین‌الدین، عوالي اللئالي العزیزیة في الأحادیث الدینیة، دار سید الشهداء للنشر، قم، ۱۴۰۵ ه.ق.

۲. ابراهیمی پور، قاسم و همکاران، شاخص‌های خانواده مطلوب از دیدگاه اسلام، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۹۵.

۳. ابراهیمی پور، قاسم و همکاران، راهبردهای تحکیم خانواده از منظر متون دینی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۹۵.

۴. ابن أبي الحدید، عبدالحمید بن هبة الله، شرح نهج البلاغة لابن أبي الحدید، کتبة آیة الله المرعشي النجفي، قم، ۱۴۰۴. ه.

۵. ابن أبي فراس، مسعود بن عیسی، مجموعه ورّام ، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۶۹. ش.

۶. ابن اشعث، محمد بن محمد، الجعفریات (الأشعثیات)، مکتبة النینوی الحدیثة، تهران، بی‌تا.

۷. ابن‌بابویه، محمد بن علی، الخصال، جامعه مدرسین، قم، ۱۳۶۲ ش.

۸. ابن‌بابویه، محمد بن علی، الأمالي (للصدوق)، تابچی، تهران، ۱۳۷۶ ه.ش.

۹. ابن‌بابویه، محمد بن علی، معاني الأخبار، دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۱۴۰۳. ه.

۱۰. ابن‌بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۱۴۱۳. ه.

www.takbook.com

۱۱. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، دعائم الإسلام، مؤسسه آل البیت علیهم‌السلام، قم، ۱۳۸۵ ه.ق.

۱۲. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، جامعه مدرسین، قم، ۱۴۰۴. ه.

۱۳. ابن شهرآشوب مازندرانی، محمد بن علی، مناقب آل أبي طالب علیهم‌السلام (لابن شهرآشوب)، محمد بن علی، علامه، قم، ۱۳۷۹ ه.ق.

۱۴. ابن‌کثیر، البدایه و النهایه، دارإحیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۸ ه.ق.

۱۵. احمد بن حنبل، مسند احمد بن حنبل، دارصادر، بیروت، بی‌تا.

۱۶. اربلی، علی بن عیسی، بنی‌هاشمی، کشف الغمة في معرفة الأئمة، تبریز، ۱۳۸۱. ه.ق.

۱۷. امینی، عبدالحسین، الغدیر، دارالکتاب العربی، بیروت، ۱۳۹۷ ه.ق.

۱۸. بحرانی، سید هاشم بن سلیمان، مدینة معاجز الأئمة الإثني عشر، مؤسسه المعارف الإسلامیة، ایران؛ قم، ۱۴۱۳ ه.ق.

۱۹. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحة، دنیای دانش، تهران، ۱۳۸۲. ش.

۲۰. پسندیده عباس، رضایت زناشویی، دارالحدیث، قم، ۱۳۹۱.

۲۱. تمیمی آمدی، عبدالواحد، تصنیف غررالحکم و دررالکلم، مصحح: درایتی، مصطفی، دفترتبلیغات، قم، ۱۳۶۶. ش.

۲۲. حسین‌خانی، هادی، طعم خوش‌اخلاق، کانون اندیشه جوان، تهران، ۱۳۹۴

www.takbook.com

۲۳. حسین زاده، علی، خانواده موفق، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۹۰.

۲۴. حسین زاده، علی، همسران سازگار، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۸۶.

۲۵. حلوانی، حسین بن محمد بن حسن بن نصر، نزهة الناظر و تنبیه الخاطر، مدرسة الإمام المهدي، قم، ۱۴۰۸. ه.

۲۶. حیدری ابهری، غلامرضا، نان‌ونمک، محراب قلم، تهران، ۱۳۹۰.

۲۷. حیدری، مجتبی، محبت را زندگی کنیم، موسسه، آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۹۲.

۲۸. دشتی برازجانی، عبدالمجید، پرسش‌ها و پاسخ خانوادگی مطهر، کریمه اهل‌بیت علیهاالسلام، قم، ۱۳۹۳.

۲۹. راد، سید مسعود، معماری عشق پایدار در زندگی زناشویی، برادری، تهران، ۱۳۸۹.

۳۰. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات ألفاظ القرآن، دار القلم- الدار الشامیة، بیروت- دمشق، ۱۴۱۲ ه.ق.

۳۱. راوندی کاشانی، فضل‌الله بن علی، النوادر (للراوندي)، دار الکتاب، ایران، قم، بی‌تا.

۳۲. رحمان دوست، مصطفی، فوت کوزه گری، انتشارات مدرسه، تهران، ۱۳۸۹.

www.takbook.com

۳۳. رشید پور، مجید، عوامل استحکام خانواده، انجمن اولیاء و مربیان، تهران، ۱۳۸۸.

۳۴. روح‌بخش، سید علی، آئین مهربانی، آهنگ قلم، مشهد، ۱۳۸۵.

۳۵. ریاحی میثم، گلبرگ سبز زندگی، اقیانوس معرفت، اصفهان، ۱۳۹۰.

۳۶. سلمانی گواری، ابوالفضل، سیره خانوادگی ائمه معصوم علیهم‌السلام، مجمع جهانی اهل‌بیت علیهم‌السلام، ص ۱۳۹۳.

۳۷. شعيري، محمد بن محمد، جامع الأخبار (للشعيري)، شعيري، مطبعة حيدرية، نجف، بی‌تا.

۳۸. شفیعی مازندرانی، سید محمد، راز خوشبختی و اعجاز ازدواج، عطرآگین، قم، ۱۳۸۴.

۳۹. شهید ثانی، زین‌الدین بن علی، منية المريد، شهید ثانی، زین‌الدین بن علی، مكتب الإعلام الإسلامي، قم، ۱۴۰۹. ه.

۴۰. شیخ حرعاملی، محمد بن حسن، وسائل الشيعة، مؤسسة آل البيت علیهم‌السلام، قم، ۱۴۰۹ ق.

۴۱. صدری مهدی، آیین دلبری، عطریاس، قم، ۱۳۹۰.

۴۲. طباطبایی یزدی، سید عباس، محبت از منظر قرآن و حدیث، آل فاضل، قم، ۱۳۸۹.

۴۳. طبرسی، حسن بن فضل، مكارم الأخلاق، الشريف الرضی، قم، ۱۴۱۲. ه.

www.takbook.com

۴۴. طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار في غرر الأخبار، المکتبة الحیدریة، نجف، ۱۳۸۵. ه.

۴۵. طوسی، اسدالله، ارتباط با خداوند در خانواده، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۸۹.

۴۶. طوسی، اسدالله، همسران شایسته، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه‌الله‌علیه، قم، ۱۳۹۱.

۴۷. طوسی، محمد بن الحسن، الأمالي (للطوسي)، دار الثقافة، قم، ۱۴۱۴. ه.

۴۸. طوسی، محمد بن الحسن، تهذیب الأحکام (تحقیق خرسان)، ار الکتب الإسلامیه، تهران، ۱۴۰۷ ه.ق.

۴۹. طوسی، محمد بن الحسن، مصباح المتهجّد و سلاح المتعبّد، مؤسسه فقه الشیعة، بیروت، ۱۴۱۱ ه. ق.

۵۰. عباسی ولدی، محسن، منِ دیگر ما، ج، ۲، جامعه الزهراء علیهاالسلام، قم، ۱۳۹۳.

۵۱. عبداللهی، زهرا، سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم با همسران، دفتر نشر معارف، قم، ۱۳۹۲.

۵۲. عزتی وظیفه خواه، م، چهل کلید عاشق ماندن همسران، هم پا، تهران، ۱۳۸۶.

۵۳. عسقلانی، ابن حجر، الاصابه، دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ ه.ق.

۵۴. علی بن حسام‌الدین المتقی الهندی، کنزالعمال، موسسه الرساله، بیروت، بی‌تا.

www.takbook.com

۵۵. عیاشی، محمد بن مسعود، تفسیر العیّاشي، المطبعة العلمية، تهران، ۱۳۸۰ ه.ق.

۵۶. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، دار الکتب الإسلامية، تهران، ۱۴۰۷. ه.

۵۷. لیثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ (لليثي)، دارالحدیث، قم، ۱۳۷۶. ش.

۵۸. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار علیهم‌السلام دار إحياء التراث العربي، بيروت، ۱۴۰۳. ه.

۵۹. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، مرآة العقول في شرح أخبار آل الرسول، دار الکتب الإسلامية، تهران، ۱۴۰۴ ه.ق.

۶۰. محمدی ری‌شهری، تحکیم خانواده، دارالحدیث، قم، ۱۳۸۷.

۶۱. محمدی ری‌شهری، دوستی در قرآن و حدیث، دارالحدیث، قم، ۱۳۷۹.

۶۲. مصطفوی، سید جواد، بهشت خانواده، دارالفکر، قم، بی‌تا.

۶۳. مصباح یزدی، محمدتقی، اخلاق در قرآن، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمة‌الله‌علیه، قم، ۱۳۸۳.

۶۴. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، صدرا، قم، ۱۳۷۲.

۶۵. مفید، محمد بن محمد، الأمالي (للمفيد)، کنگره شیخ مفید، قم، ۱۴۱۳ ق.ه

۶۶. نوری، حسین بن محمدتقی، مستدرك الوسائل و مستنبط المسائل، مؤسسه آل البیت علیهم‌السلام، قم، ۱۴۰۸. ق.

www.takbook.com

www.takbook.com

آزمون‌ها

www.takbook.com

آزمون تشریحی

۱. این مثل اشاره به چیست؟«مرغ سیاه هم تخم سفید می کند!».

۲. این کلام رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله اشاره به چیست؟ «حق مرد بر زن آن است که چراغ خانه را روشن نگه دارد و خوردوخوراک برای اهل خانه آماده سازد»؟

۳. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله در خانه خویش وقت خود را چگونه تقسیم کرده بودند؟

۴. مردی از امام صادق صلی‌الله‌علیه‌وآله پرسید: کسی می گوید که دوستت دارم. من از کجا بدانم که {واقعاً} دوستم دارد؟ امام علیه‌السلام در پاسخ چه فرمودند؟

۵. این مثل اشاره به چیست؟ «دست، دست را می‌شوید هردو برمی گردند رو را می‌شویند»

۶. تقسیم کار در خانه بین حضرت علی علیه‌السلام و حضرت زهرا علیهاالسلام چگونه بود؟

۷. این کلام رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله کنایه از چیست؟ «خدای عزوجل اخلاق بنده‌ای را دوست دارد که وقتی از بازار برمی گردد چیزی در آستینش داشته باشد».

۸. پنج مورد از آثار محبت به همسر را نام ببرید؟

۹. این مثل اشاره به چیست؟ «سوزن همه را می‌پوشاند و خودش لخت راه می‌رود».

www.takbook.com

جاهای خالی را پر کنید.

۱. امام باقر علیه‌السلام «اصلاح همزیستی و معاشرت سالم زیستن چنان پیمانه پُری است که دوسوم آن .....و یک‌سوم آن ..... است»؟

۲. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: به یکدیگر دست بدهید که ..... را زیاد می‌کند؟

۳. امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: «پدرم امام باقر علیه‌السلام همسری داشت که او را می‌رنجانید؛ اما پدرم او را .....».

۴. «رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم هزینه‌ای که برای تهیه ..... می‌دادند بیشتر از هزینه‌ای بود که برای خوراکشان صرف می‌کردند».

۵. «نشستن مرد نزد زن و فرزندش، نزد خداوند متعالی از..... در این مسجد من محبوب‌تر است»

www.takbook.com

تست

۱. این سخن «رُوحِي لِرُوحِكَ الْفِدَاءُ، وَ نَفْسِي لِنَفْسِكَ الْوِقَاءُ؛ جانم به فدایت و خودم به قربانت» از کیست؟

حضرت زهرا علیهاالسلام — امام حسین علیه‌السلام

پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم — امام علی علیه‌السلام

۲. کدام سخن مرد هرگز از قلب زن بیرون نمی‌رود؟

عاشقتم — دوستت دارم

تو بهترینی — بی تو هرگز

۳. این سخن «پوزش مسلمان را بپذیر و هرگاه عذری ندارد، عذری برای او بتراش» از کیست؟

امام سجاد علیه‌السلام — امام رضا علیه‌السلام

امام علی علیه‌السلام — امام کاظم علیه‌السلام

۴. این سخن از کیست «شکر نعمت از شکر شیرین‌تر است»؟

سعدی — نظامی

داستان نامه بهمنیاری — حافظ

۵. این سخن پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم اشاره به چیست؟ «هرکس چیزی را دوست بدارد، از آن بسیار یاد می‌کند»؟

تعریف و تمجید — سپاسگزاری

کمک و یاری — دوستی

www.takbook.com

۶. امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: «هیچ مؤمنی نیست مگر اینکه دُعابه دارد» مقصود از دُعابه چیست؟

شوخی و مزاح　　گشاده‌روئی

دعا کردن　　مدارا

۷. بنا بر فرمایش امام علی علیه‌السلام بهترین هدیه چیست؟

کتاب　　دسته گل

پند و اندرز　　هیچ کدام

۸. این سخن از کیست؟ «دیدار خویشاوندان باعث ایجاد محبت بین ایشان می‌گردد».

امام حسن مجتبی علیه‌السلام　　امام علی علیه‌السلام

امام جواد علیه‌السلام　　امام هادی علیه‌السلام

۹. این سیره رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله اشاره به چه مطلبی دارد؟ «هرگاه در روز عید فطر برای رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله عطری می‌آوردند، ایشان پیش از هر کس دیگر، به همسرشان عطر می‌دادند، یا او را خوشبو می‌ساختند»؟

اولویت توجه　　هدیه

خوشبویی　　هیچ کدام

۱۰. بنا بر فرمایش امام علی علیه‌السلام :چه اعمالی باعث زیادشدن دوستان و کم شدن دشمن می‌شود؟

سلام کردن و نرم گویی　　تغافل و همدلی

بخشش و هدیه دادن　　شوخی و گشاده‌روئی

www.takbook.com

۱۱. بنا بر فرمایش حضرت سجاد علیه‌السلام :«خداوند از آن کس خشنودتر است که خانواده خود را بیشتر...»

در رفاه و نعمت قرار دهد　　به آنان مهر و محبت کند

در کنار آنان باشد　　هیچ کدام

۱۲. بنا بر فرمایش امام علی علیه‌السلام خوش‌ترین زندگی همراه با چیست؟

محبت　　قناعت

همدلی　　توکل

۱۳. این سخن از کیست؟ «به مؤمن، برای هر چیزی، پاداش داده می‌شود، حتی برای لقمه‌ای که در دهان گذارد».

امام باقر علیه‌السلام　　رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

امام رضا علیه‌السلام　　امام جواد علیه‌السلام

www.takbook.com